

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2011-07-14
meddelad i
Växjö

Mål nr M 13-99
M 999-07

SÖKANDE

Trafikverket
Projekt Hallandsås
Vistorpsvägen 96
260 91 Förslöv

Ombud:

1. Advokaten Karin Hernvall
Advokatfirman Åberg & Co AB
Box 16295
103 25 Stockholm
2. Verksjuristen Harald Troive
Trafikverket
Juridik och planprovning
781 89 Borlänge

SAKEN

1. Tillfälligt tillstånd till bortledning av grundvatten och utsläppande av det sålunda bortledda grundvattnet och avloppsvatten m.m. samt utrivning av utloppsledningar allt för utförande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen.
2. Förlängning och samordning av provotiden för tillstånd till grundvattenbortledning vid utförande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen (Växjö tingsrätts, vattendomstolen, deldom 1992-11-24 i mål nr VA 55/1991; numera mål nr M 13-99)
3. Förlängning och samordning av provotiden för tillstånd till grundvattenbortledning vid utförande av arbetstunnel vid mellanpåslaget (Växjö tingsrätts, miljödomstolen, deldom 2007-12-20 i mål nr M 999-07)

Avrinningsområde: 96/97 N: 6 252 120 E: 367 080 (SWEREF 99 TM)

Dok.Id 178271

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-868 00 E-post: MMD.vaxjo@dom.se	0470-868 40	måndag – fredag 08:00-12:00 13:00-16:30

1 DOMSLUT

1.1 Tillstånd

Mark- och miljödomstolen lämnar Trafikverket, på de villkor som anges i denna del-dom, följande tillstånd till och med den 31 december 2017 enligt 9 och 11 kap. miljöbalken till bortledning av grundvatten m.m. för utförande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen:

1.1.1 Tillstånd enligt 11 kap miljöbalken till att utföra vattenanläggningar:

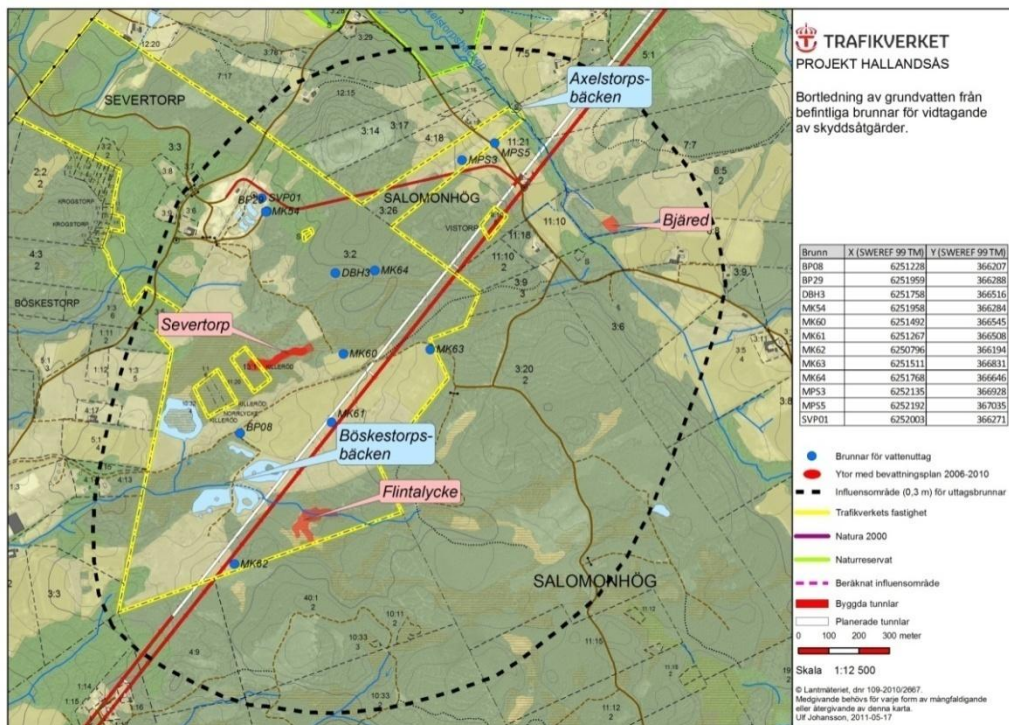
- a) Bibehålla de utförda kontrollbrunnarna BP29, SVP01, MK54, DBH3, MK64, MK60, MK61, MK62, MK63, BP08, MPS3 och MPS5, bygga om dessa brunnar till uttagsbrunnar för grundvatten samt under tillståndstiden bibehålla dessa vattenanläggningar, samtliga belägna på fastigheterna Severtorp 3:2 och Salomonhög 3:26 i Båstads kommun.
- b) Bibehålla de utförda kontrollbrunnarna MK03, MK04, MK05, MBZ2500, MBZ2580, MBZ2600, MBZ2655 och MBZ2690, bygga om dessa brunnar till uttagsbrunnar för grundvatten samt under tillståndstiden bibehålla dessa vattenanläggningar, samtliga belägna på fastigheten Lya 8:12 i Båstads kommun.

1.1.2 Tillstånd enligt 11 kap miljöbalken till att bedriva vattenverksamhet

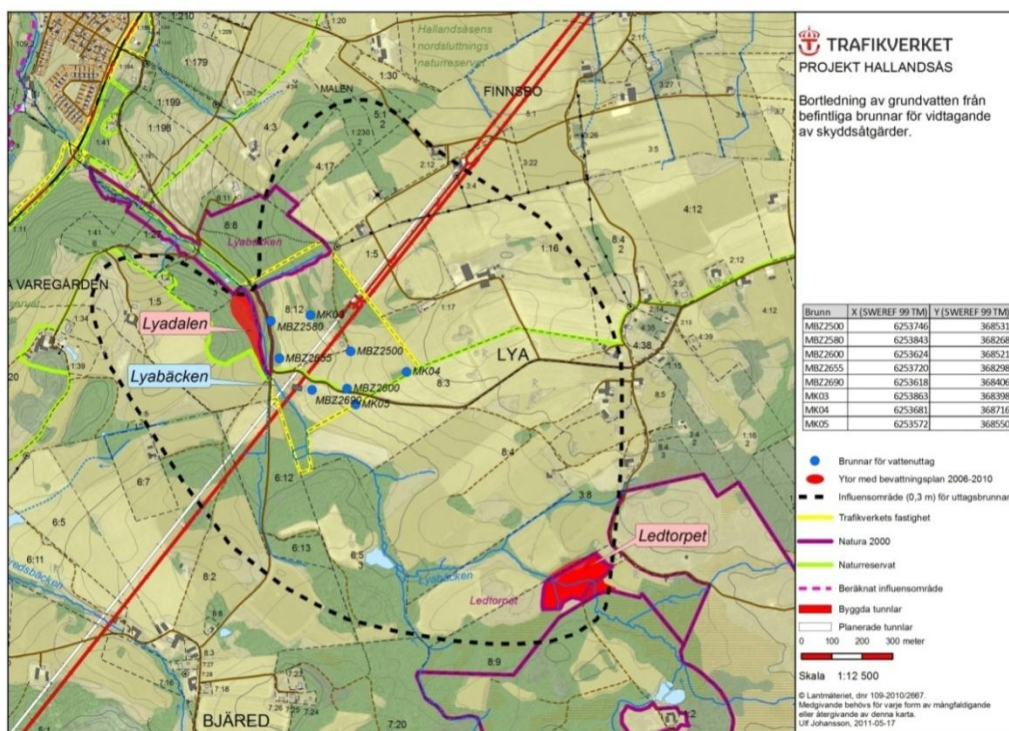
- c) Från de båda tunnelmynningarna vid södra respektive norra påslaget leda bort till den blivande järnvägstunneln genom Hallandsåsen inläckande grundvattnet tillsammans med inläckande grundvatten från drivningsfronten och övriga tillfälliga anläggningsdelar i huvudtunnlarna allt med en sammanlagd maximal mängd om 150 l/s och 100 l/s efter det att tunnelbormmaskinen (TBM) från söder passerat sektion 193+500 i västra tunnelröret; båda värden som ett rullande 30-dygns medelvärde* och begränsningsvärde 4**** och 300 l/s som ett rullande 7-dygns medelvärde* och begränsningsvärde 3*** dock högst 400 l/s som ett momentant begränsningsvärde 4****.
- d) Ta ut och bortleda grundvatten från de ovan tillståndsgivna grundvattenbrunnarna BP29, SVP01, MK54, DBH3, MK64, MK60, MK61, MK62, MK63, BP08, MPS3 och MPS5 för vidtagande av skyddsåtgärder enligt punkten g) nedan. Uttag får ske med högst 5 l/s per brunn och högst 10 l/s sammanlagt ur de 12 nämnda brunnarna, dock sammanlagt högst 200 000 m³ per år.
- e) Ta ut och bortleda grundvatten från de ovan tillståndsgivna grundvattenbrunnarna MK03, MK04, MK05, MBZ2500, MBZ2580, MBZ2600, MBZ2655 och MBZ2690 för vidtagande av skyddsåtgärder enligt punkten g) nedan. Uttag får ske med högst 5 l/s per brunn och högst 10 l/s sammanlagt ur de 8 nämnda brunnarna, dock sammanlagt högst 250 000 m³ per år.

Mark- och miljödomstolen

Brunnarnas placering vid mellanpåslaget och omfattningen av det praktiska influensområdet framgår av utklipp ur karta enligt nedan:

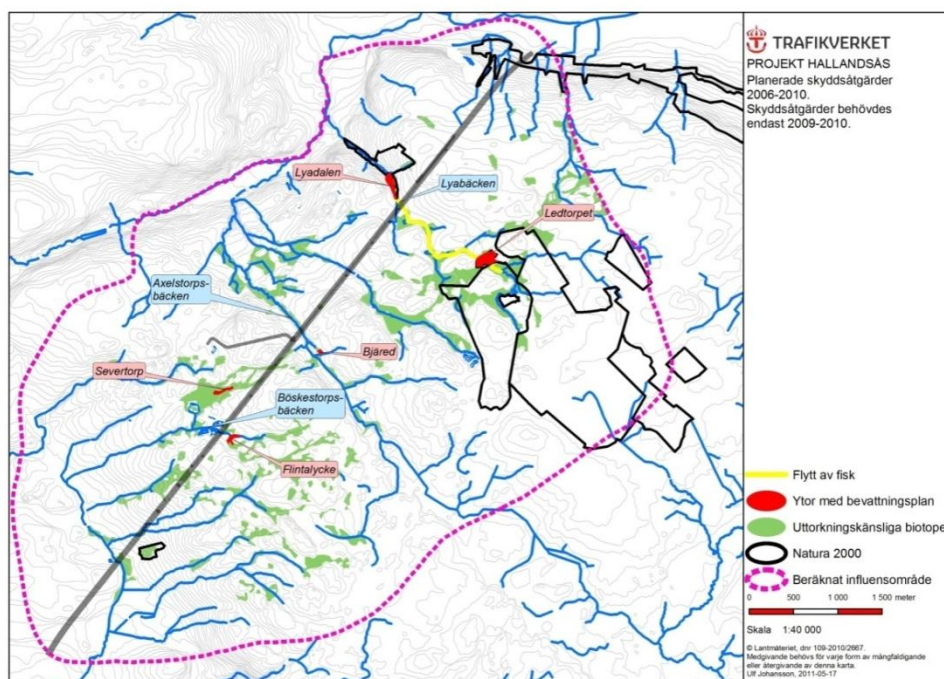
Brunnarnas placering vid möllebackszonen och omfattningen av det praktiska influensområdet framgår av utklipp ur karta enligt nedan:

1.1.3 Tillstånd enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken till att bedriva vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet

- f) Släppa ut det från järnvägstunneln bortledda grundvattnet jämte av tunnelarbetena föranlett processvatten. Utsläpp av vattnet från tunnelmynningen vid södra påslaget får ske i Vadebäcken och/eller i Skälderviken. Vattnet från tunnelmynningen vid norra påslaget får släppas i Stensån och/eller i Laholmsbukten.
- g) Från järnvägstunneln enligt punkten c) ovan eller från brunnarna enligt punkterna d) och e) ovan bortlett grundvatten, eller annat lämpligt vatten, får som skyddsåtgärd släppas till våtmarker, vattendrag eller andra ur allmänna miljöintressen för torra känsliga markområden inom av grundvattenbortledningen påverkat område på Hallandsåsen.

Aktuella bäckar och områden som kan omfattas av dessa skyddsåtgärder framgår av utklipp ur karta enligt nedan (grönmarkerade områden):

1.1.4 Tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till utrivning av vattenanläggningar

- h) Riva ut befintliga utloppsledningar i Laholmsbukten och Skälderviken som använts för utsläpp av avloppsvatten från tunnelarbeten vid Hallandsåsen till de delar dessa ledningar är utförda inom allmänt eller enskilt vattenområde. Utrivningen får ske först sedan den temporära grundvattenbortledningen enligt denna deldom upphört.

1.1.5 Tillstånd i övrigt

- i) Mark- och miljödomstolen lämnar Trafikverket tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att bedriva den enligt 11 kap. ovan tillståndsgivna vattenverksamheten.

Mark- och miljödomstolen erinrar om att dessa tillstånd inte medger rätt för Trafikverket att ta mark- och vattenområde i anspråk för de sökta ändamålen.

1.2 Villkor för tillstånden

Mark- och miljödomstolen föreskriver följande villkor för tillstånden:

- a) Trafikverket ska utöver vad som angivits i denna deldom utföra alla arbeten och åtaganden samt bedriva verksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med ansökan och till den redovisade ritningar, beskrivningar och andra handlingar.
- b) Trafikverket ska låta driva de återstående delarna av järnvägstunneln så och utföra sådana tätningsåtgärder att flödet av det till järnvägstunneln inläckande grundvattnet tillsammans med inläckande grundvatten från drivningsfronten och övriga tillfälliga anläggningsdelar i huvudtunnlarna inte överstiger 150 l/s och 100 l/s efter det att TBM från söder passerat sektion 193+500 i västra tunnelröret; båda värden som ett rullande 30-dygns medelvärde* och begränsningsvärde 4**** och 300 l/s som ett rullande 7-dygns medelvärde* och begränsningsvärde 3*** dock högst 400 l/s som ett momentant begränsningsvärde 4***.
- c) Trafikverket ska vid utförande av de återstående delarna av järnvägstunneln använda TBM om det är tekniskt möjligt till en inte orimlig kostnad. Borra/spränga (B/S) tekniken får inte användas där TBM enligt ovan kan användas. B/S tekniken får alltid användas på delar av projektet såsom tvärtunnlar, pilotunnel och monteringshallar.
- d) Järnvägstunneln ska, i de delar som återstår att driva, förses med vattentät betonginklädning, s.k. lining.
- e) Trafikverket ska låta driva järnvägstunneln till de delar som återstår så och utföra sådana tätningsåtgärder att inläckande grundvattnet till tunneln i färdigt skick vid slutet av tillståndstiden för denna deldom inte överstiger 2 l/s och 1 000 meter tunnelsträcka som ett begränsningsvärde 2**.

- f) Senast ett år före utgången av tillståndstiden för denna deldom ska de delar som redan utsprängts i såväl norra delen (nedspår: 190+595 - 191+626 och uppspår: 190+600 - 191+634) som södra delen (nedspår: 197+406 - 199+055 och uppspår: 197+357 - 199+069) av järnvägstunneln tätas så att inläckande grundvatten till tunneln inte överstiger 3,5 l/s per 1 000 meter tunnelsträcka som ett begränsningsvärde 4****.
- g) Trafikverket ska, då det kan finnas anledning till antagande att grundvattenbortledningen skulle leda till skada eller olägenhet av väsentlig betydelse på Natura 2000-områden, bäckar eller andra områden av allmänt miljöintresse, efter beslut från Länsstyrelsen i Skåne län som skyddsåtgärd kompensera effekterna av bortledningen genom att leda vatten till områdena i syfte att undvika eller minska skadan.
- h) Trafikverket ska årligen senast den 1 april lämna en övergripande utförandeplan avseende hela tunnelsträckningen till Länsstyrelsen i Skåne län för godkännande. Denna plan ska indelas i lämpliga delområden. För varje delområde ska Trafikverket, i god tid innan grundvattenbortledning till följd av den fortsatta tunneldrivningen som bedöms påverka delområdet, till länsstyrelsen redovisa vilka markområden som beräknas komma att utsättas för grundvattenavsänkning, avsänkningens storlek samt tiden för avsänkningen.
- i) Fastigheter med egen vattentäkt belägna inom det i målet redovisade 0,3-meters beräknade influensområde i berg som inte har sin vattenförsörjning tryggad på annat sätt än genom den egna täkten ska, innan grundvattenbortledningen fortgått så långt att det föreligger påtaglig risk för fastighetens vattenförsörjning, utan kostnad för fastighetsägaren, antingen anslutas till ett vattenledningsnät för att trygga fastighetens vattenförsörjning på samma villkor och förutsättningar som om fastigheten varit ansluten till den kommunala vattenförsörjningen eller ska Trafikverket på annat sätt trygga dessa fastigheters vattenförsörjning. Trafikverket ska dock under prövotiden till utgången av 2018 för detta tillstånd tillhandahålla vatten samt svara för samtliga kostnader för vattenförsörjningen.
- j) Fastighetsägare som genom Trafikverkets försorg erhållit kommunalt vatten och som efter den ovan i punkten i) angivna tiden för tillhandahållande av sådant vatten inte vill fortsätta med kommunalt vatten ska till Trafikverket ange detta senast tre månader efter den i denna deldom fastställda arbetstiden. Trafikverket ska innan det kommunala vattnet kopplas bort ha iordningsställt fastighetsägarens tidigare vattentäkt till en helt funktionsduglig anläggning eller ha anlagt en ny vattentäkt med vatten av mängd och kvalitet som rådde före det att Trafikverket påbörjade sin grundvattenbortledning för byggande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen.

Om inte den befintliga vattentäkten kan iordningsställas på grund av t.ex. brist på vatten till mängd eller kvalitet och en ny täkt inte heller kan tillhandahålla sådant vatten ska Trafikverket fortsättningsvis fritt tillhandahålla fastighetsägaren kommunalt vatten för husbehovsändamål till dess att vattenfråga för fastigheten lösts enligt ovan. Om denna åtgärd inte helt kompenserar fastighetsägarens ursprungliga

tillgång på vatten för t.ex. betande djur, jordbruksbevattning och dylikt ska fastighetsägaren hållas skadeslös.

- k) Trafikverket ska, för kontroll av grundvattensänkningens utbredning, anlägga och under provotiden samt under den utökade provotiden till utgången av 2023 bibehålla kontrollbrunnar på ömse sidor av tunnelsträckningen inom varje egenskapsområde som har legat till grund för modelleringen. Brunnarna ska placeras i nära anslutning till det redovisade influensområdet med en trycksänkning om 0,3 m vp.
- l) Trafikverket ska, för samma ändamål som under punkten k) anlägga och under provotiden samt den utökade provotiden till utgången av 2023 bibehålla ca 11 referensbrunnar med placering i huvudsak enligt vad som redovisats på karta aktbilaga 4172 "Förslag till kontrollpunkter för influensområde i berg".
- m) Innan kemiska produkter får användas i projektet ska den nämnd i Båstads kommun som handhar miljö- och hälsoskyddsfrågor samt Länsstyrelsen i Skåne län senast en månad före den planerade användningen, informeras om detta.
- n) I utsläppsvattnet från tunnelmynningarna får efter rening halten petroleumkolväten, mätt som halten opolära alifatiska kolväten, inte överstiga 5 mg/l som månadsmedelvärde och begränsningsvärde 4^{****} och inte överstiga 10 mg/l som momentant värde och begränsningsvärde 3^{***}. I samma utsläppsvatten får halten suspenderade ämnen inte överstiga 30 mg/l vid utsläpp i vattendrag och 65 mg/l vid utsläpp i havet räknat som månadsmedelvärden och begränsningsvärden 4^{****}.
- o) I recipienten strax nedströms utsläppspunkterna får pH-värdet inte överstiga 8 i Stensån och 8,5 i Vadebäcken som begränsningsvärde 3^{***}.
- p) Trafikverket ska låta tillföra Lyabäcken vatten inom Natura 2000-området sträckan mellan Böskebron och Varegårdsbron i den omfattning som länsstyrelsen bestämmer.
- q) Trafikverket ska senast tre månader efter det att denna deldom vunnit laga kraft lämna förslag till kontrollprogram till tillsynsmyndigheterna.

* Med **rullande x-dygns medelvärde** menas det aritmetiska medelvärdet på varje följande x-dygnsperiod med ett dygns intervall. (x = 7 alt 30)

** Med **begränsningsvärde 2** menas ett värde som tillståndshavaren, vid användning av bästa möjliga teknik till en inte orimlig kostnad, ska eftersträva att uppnå.

*** Med **begränsningsvärde 3** menas ett värde som om det överskrids medför skyldighet för tillståndshavaren att vidtaga åtgärder så att värdet kan hållas.

**** Med **begränsningsvärde 4** menas ett värde som inte vid något tillfälle får överskridas.

1.3 Särskilda åtaganden

Trafikverket har åtagit sig följande:

- För det fall sakägare anmäler anspråk på ersättning för oförutsedd skada efter det att tiden för sådan anmälan enligt tidigare domar i projekt Hallandsås gått ut, men innan tiden för anmälan om ersättning för oförutsedd skada enligt denna dom har gått ut, har Trafikverket åtagit sig att inte invända att anmälan är för sent framställd.
- Trafikverket har åtagit sig att underrätta sakägare som kan drabbas av störningar från tunnelbormaskinen om dess framdrivning samt erbjuda dem skyddsåtgärder och skadereglering.

1.4 Förlängning av provotid

Mark- och miljödomstolen förordnar att i vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 i mål VA 55/1991, i miljödomstolens deldomar den 14 februari 2003 i mål M 13-99 och den 20 december 2007 i mål M 999-07 föreskrivna provotider med där gällande provotidsbestämmelser, uppskjutna frågor, kontrollprogram och sakkunnigförordnanden ska ersättas med provotid, provotidsbestämmelser, kontrollprogram och sakkunnigförordnanden som redovisas nedan i denna deldom.

Mark- och miljödomstolen förordnar att vad som sägs i vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 i mål VA 55/1991, under rubriken "Provotidsbestämmelser" och "Uppskjutna frågor" och i miljödomstolens deldom den 20 december 2007 i mål M 999-07, under rubriken "Uppskjutna frågor" inte längre ska gälla från och med dag då denna deldom vunnit laga kraft eller vid den tidigare tidpunkt som denna deldom tas i anspråk.

1.5 Uppskjutna frågor och provotid

Mark- och miljödomstolen förordnar med stöd av 22 kap. 27 § miljöbalken att frågan om ersättning och kompensationsåtgärder för skada och intrång till följd av den i denna deldom tillståndsgivna grundvattenbortledningen och utsläppande av avloppsvatten tillsammans med de i vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 och miljödomstolens deldom den 20 december 2007 i mål M 999-07 tillståndsgivna grundvattenbortledningen och utsläppande av avloppsvatten och även eventuellt ytterligare skadeförebyggande åtgärder skjuts upp under en provotid, omfattande tiden från dagen för denna deldom till den 31 december 2018.

Under provotiden ska de undersökningar m.m. utföras som framgår nedan under rubriken "**1.7 Provotidsbestämmelser**".

Trafikverket ska snarast efter den 31 december 2018 och senast den 31 december 2019 till mark- och miljödomstolen redovisa en sammanställning av det utredningsmaterial som tillskapats genom kontrollprogrammet och utredningar som har företagits i samband med fullgörandet av sakkunniguppdraget enligt "**1.6 Sakkunnigförordnande**".

nedan jämte det slutliga resultatet av undersökningarna. Trafikverket ska samtidigt lämna förslag på slutlig skadereglering grundat på utredningsmaterialet.

1.6 Sakkunnigförordnande

Mark- och miljödomstolen förordnar med stöd av 22 kap. 12 § miljöbalken statsagronomen Harry Linnér vid Sveriges Lantbruksuniversitet, Box 7014, 750 07 UPPSALA, att såsom sakkunnig utföra de undersökningar som erfordras för att kunna avge utlåtande över de ekonomiska följderna av effekterna på jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring av den grundvattenbortledning som sökanden med stöd av detta tillstånd tillsammans med tidigare av vattendomstolen och miljödomstolen meddelade tillstånd kommer att utnyttja.

Bedömningarna ska i första hand grundas på befintligt utredningsmaterial. Trafikverket är skyldigt att lämna Linnér det utredningsmaterial som han anser sig behöva för att kunna fullgöra sitt uppdrag. I den mån detta inte sker får Linnér hos mark- och miljödomstolen föranstalta om komplettering.

Linnér ska årligen under prøvotiden till Trafikverket och mark- och miljödomstolen senast den 1 mars året efter lämna rapport om de skador som konstaterats under föregående växtperiod med förslag till preliminär ersättning för uppkommen skada. Trafikverket ska skyndsamt behandla frågan om ersättningskyldighet. Vid tvist härom kan part hänskjuta denna till mark- och miljödomstolen för avgörande.

Linnér ska till Trafikverket och mark- och miljödomstolen senast den 31 december 2019 avge slutligt utlåtande och redovisa en sammanställning av de skador som konstaterats och den preliminära ersättning som utbetalts under prøvotiden samt ange förslag till slutlig ersättning för under prøvotiden fram till den 31 december 2018 uppkommen skada.

1.7 Prövotidsbestämmelser

Mark- och miljödomstolen föreskriver följande prøvotidsbestämmelser att gälla under prøvotiden och fram till dess att frågorna om skada och intrång slutligt prøvats av mark- och miljödomstolen:

- a) Om det under prøvotiden uppstår skada på grund av akut vattenbrist i enskild brunn inom det nu beräknade 0,3-meters influensområdet för tillgodoseende av fastighetens behov av vatten för hushåll, djurhållning eller för näringsverksamhet, med undantag av vatten för bevattning eller för fisk- och kräftdammar, åligger det Trafikverket - om det inte är uppenbart att bristen inte hänför sig till Trafikverkets vattenverksamheter - att omgående anordna med provisoriskt tillhandahållande av vatten för nu angivna ändamål intill dess att vattenförsörjningen kan anordnas permanent. Uppkommer inom influensområdet eller utom detta vattenbrist i vattentillgång, som ej ska åtgärdas enligt ovan, ankommer det på Trafikverket att bedöma huruvida skadan orsakats av åtgärder vidtagna av Trafikverket och i så fall så snart ske kan genom lämplig åtgärd tillse, att minsta skada eller olägenhet uppkommer för fastigheten.

- b) I ett antal kräftdammar på fastigheterna Norrlycke 1:1 och Böskestorp 1:3, vid kraftverksdammen på fastigheten Malen 1:178 (Örebäcken) och i mindre ytvattendrag på Älemossen ska anordnas peglar.
- c) Om det under prøvotiden såvitt gäller vattenverksamheten uppstår tvist angående punkten a) eller angående skyldigheten att gottgöra sakägare för sak- eller personskada får tvisten, genom anmälan, av sakägare hänskjutas till mark- och miljödomstolen för avgörande.
- d) Mätningar och kontroll ska utföras i enlighet med vad som redovisas under rubriken "**1.8 Kontrollprogram för prøvotid**" nedan.

1.8 Kontrollprogram för prøvotid

Mark- och miljödomstolen förordnar att kontrollprogrammet avseende de i denna deldom och vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 i mål VA 55/1991 tillståndsgivna verksamheterna för tiden fram till den 31 december 2018 ska innehålla följande punkter utöver vad i övrigt Trafikverket och tillsynsmyndigheterna bestämmer:

- a) Trafikverket ska kontinuerligt låta mäta den verkliga vattenmängden som leds bort från tunnelmyningarna för järnvägstunneln. Under byggnadstiden ska mätning av inläckande vatten ske på delsträckor av tunneln om var 20:e meter om det är tekniskt möjligt.
- b) Trafikverket ska utföra mätning av grundvattennivån i kontrollbrunnar på ömse sidor av tunnelsträckningen inom varje egenskapsområde som har legat till grund för modelleringen och i referensbrunnarna i sådan omfattning som vid varje tillfälle kan komma att bestämmas av tillsynsmyndigheten.
- c) Trafikverket ska i sitt förslag till kontrollprogram inkludera program för avloppsvatten som avses att släppas i vattendrag eller havet och efter samråd med Fiskeriverket program för fisk.
- d) Samtliga mätdata ska journalföras och inordnas i redovisningen av övriga mätdata från tidigare fastlagda kontrollprogram och i samlad form hållas tillgängliga hos sökanden för envar som anser sig berörd av vattenverksamheten.

Vad avser kontrollprogrammet för den i deldomen den 20 december 2007, mål M 999-07, tillståndsgivna verksamheten ska i kontrollprogrammet för tiden fram till den 31 december 2018 som ett minimum ingå de delar som fastställts under rubriken "Fortsatt kontrollprogram" i miljödomstolens deldom den 4 april 2006 i detta mål.

Mark- och miljödomstolen kommer därefter att företa målet till slutligt avgörande i de återstående delarna vad avser denna prøvotid. Därvid kommer domstolen att slutligt pröva frågan om hur och på vilka villkor utsläpp av bortlett vatten ska ske och järnvägstunnelns genom Hallandsåsen påverkan på både allmänna och enskilda intressen.

1.9 Utökad provotid

Mark- och miljödomstolen förordnar med stöd av 22 kap. 27 § miljöbalken att frågan om ersättning och kompensationsåtgärder för skada och intrång till följd av de kvarvarande verkningar efter arbetstidens slut av den i denna deldom tillståndsgiven grundvattenbortledning tillsammans med den i vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 och i miljödomstolens deldomar den 14 februari 2003 i mål M 13-99 och den 20 december 2007 i mål M 999-07 tillståndsgivna grundvattenbortledningen skjuts upp under en utökad provotid som ska gälla från den 1 januari 2019 till och med den 31 december 2023.

Under den utökade provotiden och fram till dess att frågorna om skada och intrång slutligt prövats ska mätningar och kontroll utföras i enlighet med vad som redovisas under rubriken "**1.10 Kontrollprogram för utökad provotid**" enligt nedan.

1.10 Kontrollprogram för utökad provotid

Mark- och miljödomstolen förordnar att kontrollprogrammet för den utökade provotiden ska innehålla följande punkter utöver vad i övrigt Trafikverket bestämmer;

- a) Trafikverket ska kontinuerligt låta mäta den verkliga vattenmängden som leds bort från tunnelmyningarna för järnvägstunneln.
- b) Trafikverket ska utföra mätning av grundvattennivån i kontrollbrunnar enligt Trafikverkets redovisade interna kontrollprogram.
- c) Samtliga mätdata ska journalföras och inordnas i redovisningen av övriga mätdata från tidigare fastlagda kontrollprogram och i samlad form hållas tillgängliga hos sökanden för envar som anser sig berörd av vattenverksamheten.

Trafikverket ska snarast efter den utökade provotidens utgång och senast den 31 december 2024 till mark- och miljödomstolen redovisa en sammanställning av det utredningsmaterial som tillskapats genom kontrollprogrammet för utökad provotid och utredningar som Trafikverket för övrigt har företagit jämte det slutliga resultatet av undersökningarna. Trafikverket ska samtidigt lämna förslag på slutlig skadereglering av inverkan på grund av de kvarvarande effekterna av den gjorda grundvattenbortledningen som kan ha uppkommit och som kvarstår efter utgången av den utökade provotiden.

Mark- och miljödomstolen kommer därefter att företa målet till slutligt avgörande i de återstående delarna vad avser den utökade provotiden.

1.11 Bemyndiganden för länsstyrelsen

Mark- och miljödomstolen bemyndigar med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken Länsstyrelsen i Skåne län att:

- a) Bestämma vilka Natura 2000-områden, bäckar eller andra med hänsyn till allmänna miljöintressen för torra känsliga markområden som ska omfattas av skyddsåtgärder enligt "**1.2 Villkor för tillstånden**" punkterna g), h) och p), föreskriva halter av föroreningsparametrar som inte får överskridas samt övriga villkor härför.
- b) Meddela de ytterligare villkor som behövs beträffande hantering av kemiska produkter för projektet.
- c) Snarast möjligt till Trafikverket lämna besked om eventuell kompensation och villkor för åtgärder enligt villkorspunkten g) ovan.
- d) Vid tillämpningen av villkorspunkterna g), h) och p) samråda med Båstads kommun.

1.12 Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den lämnade miljökonsekvensbeskrivningen.

1.13 Tillståndens giltighetstid, arbetstid m.m.

Mark- och miljödomstolen bestämmer tiden för de i denna deldom meddelade tillståndens giltighet till den 31 december 2017 (tillståndstiden). Efter denna tidpunkt upphör detta tillstånd att gälla.

Den tid inom vilken de i denna deldom tillståndsgivna arbetena för vattenanläggningar ska vara utförda bestäms med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken likaledes till den 31 december 2017 (arbetstiden). Om arbetena inte utförts inom angiven tid är tillståndet enligt 24 kap. 2 § miljöbalken i dess helhet förfallet.

Den tid inom vilken den miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång bestäms till senast den 31 december 2017.

1.14 Oförutsedd skada

Anspråk på grund av oförutsedd skada ska enligt 24 kap. 13 § miljöbalken för att få tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen inom tjugo år från arbetstidens utgång.

1.15 Avgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte den i beslut den 2 november 2010 fastställda prövningsavgiften.

1.16 Verkställighetsförordnande

Mark- och miljödomstolen förordnar, med stöd av 22 kap. 28 § miljöbalken, att tillståndet får tas i anspråk även om deldomen inte vunnit laga kraft.

1.17 Rättegångskostnader

Trafikverket ska betala ersättning för rättegångskostnader till:

- a) Länsstyrelsen i Skåne län med sammanlagt 49 600 kr.
- b) Jur.kand. Michael Morsings huvudmän med sammanlagt 138 049 kr, varav 135 187 kr utgör arvode och 2 862 kr utlägg. I beloppet ingår mervärdesskatt med 27 610 kr.
- c) Jur.kand. Carl Skygges huvudmän med sammanlagt 123 962 kr, varav 122 500 kr utgör arvode och 1 462 kr utlägg. I beloppet ingår mervärdesskatt med 24 792 kr.
- d) Civilingenjören Curt Bloms huvudmän med sammanlagt 116 250 kr avseende arvode. I beloppet ingår mervärdesskatt med 23 250 kr.
- e) Förbundsjuristen Jonas Månssons huvudmän med sammanlagt 147 064 kr, varav 143 145 kr utgör arvode och 3 919 kr utlägg. I beloppet ingår mervärdesskatt med 29 413 kr.
- f) Advokaten Ragnar Löfdals huvudmän med sammanlagt 149 758 kr, varav 148 500 kr utgör arvode och 1 258 kr utlägg. I beloppet ingår mervärdesskatt med 29 952 kr.
- g) Advokaten Nils Rinanders huvudmän med sammanlagt 166 884 kr, varav 156 250 kr utgör arvode och 10 634 kr utlägg. I beloppet ingår mervärdesskatt med 33 377 kr.
- h) Mats Eriksson med 2 850 kr för förlorad arbetsinkomst.
- i) Sven-Olle Svensson med 3 000 kr för förlorad arbetsinkomst.

På samtliga ersättningsbelopp ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Trafikverket äger rätt att vid utbetalning av ersättning till sakägare avräkna redan utgivna ersättning.

1.18 Ogillade yrkanden

Mark- och miljödomstolen ogillar:

- Sökandens yrkanden om tillstånd till att utföra för vattenverksamheten i tillståndsyrkanden om utsläpp av vatten som skyddsåtgärder, erforderliga vattenanläggningar.
- Sökandens yrkande om anläggande av ersättningsbrunnar
- Sakägares yrkanden angående förordnade om att få överta kontrollbrunnarna efter tillståndstiden
- Övriga yrkanden som framställts i målet och som inte behandlats genom vad mark- och miljödomstolen förordnat ovan.

1.19 Upphörande av deldom

Miljödomstolens deldom den 14 februari 2003 i mål nr M 13-99 ska upphöra att gälla från den dag denna deldom vunnit laga kraft eller vid den tidigare tidpunkt som denna deldom tas i anspråk.

2 BAKGRUND

2.1 Allmänt

Trafikverket (sökanden) har projekterat att i samband med en omläggning av Västkustbanan leda denna i en tunnel genom Hallandsåsen. Järnvägstunneln är under arbete och utförs som två parallella tunnelschakt.

2.2 Tidigare prövningar m.m.

Regeringen meddelade genom beslut den 5 mars 1992, K91/580/1, expropriationstillstånd med stöd av 2 kap. 2 § och 3 kap. 4 § expropriationslagen (1972:719). Tillståndet avser rätt att med äganderätt, servitutsrätt respektive nyttjanderätt expropriera mark som erfordras för byggande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen och därmed sammanhängande anordningar. Expropriationssaken har fullföljts enligt 3 kap. 6 § nämnda lag. Dåvarande fastighetsdomstolen vid Kristianstads tingsrätt meddelade i domar den 7 september 1992 tillstånd till enkla förhandstillträden med verkställighetsförordnanden. Tillstånden har tagits i anspråk.

Vattendomstolen lämnade i deldom den 24 november 1992 i mål nr M 13-99 (tidigare VA 55/1991) tillstånd för Banverket att bl.a. bortleda inträngande grundvatten i en planerad järnvägstunnel genom Hallandsåsen med maximalt 3,5 l/s per 1 000 meter tunnelsträcka eller sammanlagt maximalt 33 l/s (2 900 m³/d) samt släppa ut det sålunda bortledda vattnet med upp till 26 l/s i Stensån (norr om Hallandsåsen) och med upp till 7 l/s i Vadebäcken (söder om åsen).

Vattendomstolen lämnade i deldom den 23 maj 1995 i mål nr M 13-99 (tidigare VA 55/1991) tillstånd för Banverket att under tiden till och med utgången av 1999 bl.a. bortleda inträngande grundvatten i blivande mellanpåslag och arbetstunnel i Hallandsåsen enligt en av de alternativa sträckningarna som redovisats i målet med maximalt 15 l/s samt, till dess att genombrott till respektive påslag för järnvägstunneln erhålls, genom arbetstunneln bortleda inläckande grundvatten (maximalt 3,5 l/s och 1 000 meter tunnelsträcka enligt tidigare lämnat tillstånd) till de delar av järnvägstunneln som drivs utifrån mellanpåslaget samt att i marklagren på åsen inom fastigheten Severtorp 3:2 släppa ut dessa grundvattenmängder.

Vattendomstolen beslutade i ett avgörande den 18 juni 1997 i mål nr VA 38/1996 att överlämna frågan om tillåtlighet till regeringens avgörande angående en ansökan om tillstånd för Banverket att temporärt sänka grundvattennivån i anslutning till drivningsfronten för passage genom södra randzonen. Sedan sökanden återkallat målet avskrev regeringen ärendet den 5 februari 1998 och vattendomstolen lämnade sitt avskrivningsbeslut i ett slutligt beslut den 11 maj 1998.

Genom beslut den 20 oktober 1997 tillsatte regeringen en kommission med uppgift att göra en bred genomgång av det som inträffat vid tunnelbygget. Kommissionen lämnade två betänkanden (SOU 1998:60 och SOU 1998:137).

Banverket tillsatte en särskild grupp av utomstående experter med uppgift att göra en granskning av tunnelprojektet, Miljögranskningsgruppen (MGG).

I beslut den 29 maj 1999 gav regeringen i uppdrag åt Banverket att redovisa om det gick att färdigställa tunneln på ett miljömässigt godtagbart sätt och i så fall med vilken teknik. Banverket redovisade uppdraget i en slutrapport den 13 november 2000.

Regeringen föreslog i prop. 2001/02:20 att Banverket borde få möjlighet att fortsätta planeringen av tunnelprojektet, bl.a. för att kunna söka de tillstånd som erfordrades. Riksdagen godtog förslaget (utskottsbetänkandet 2001/02:TU2 och rskr 2001/02:126).

I omnämnda deldom den 24 november 1992 uppsköt vattendomstolen prövningen av frågor om ersättning och kompensationsåtgärder för skada och intrång till följd av företaget och om eventuellt ytterligare skadeförebyggande åtgärder under en prövotid till den 24 november 1998. Banverket skulle därefter senast den 24 november 1999 lämna förslag till bl.a. slutlig skadereglering. Vidare föreskrev vattendomstolen att de i domen medgivna arbetena skulle, vid risk att tillståndet annars förföll, vara fullbordade senast den 24 november 1997. Banverket lämnade i november 1999 in en prövotidsredovisning.

Med anledning av att Banverket inte skulle komma att fullborda de i deldomen den 24 november 1992 medgivna arbetena inom föreskriven tid, lämnade Banverket den 20 november 1997 in en ansökan om förlängd arbetstid för tillstånd till grundvattenbortledning från tunneln genom Hallandsåsen. I ansökan yrkade Banverket att vattendomstolen skulle förlänga arbetstiden med den tid Banverket senare skulle komma att ange. Banverket yrkade också att målet skulle förklaras vilande till dess Banverket kom in med en anmälan om dess återupptagande. Vattendomstolen beslutade den 12 december 1997 att förklara målet om förlängd arbetstid vilande och att på eget initiativ ta upp handläggningsfrågan till behandling. Vattendomstolen beslutade på Banverkets begäran den 23 november 1998 om fortsatt vilandeförklaring till den 1 september 1999. Miljödomstolen beslutade den 1 september 1999 på Banverkets begäran om fortsatt vilandeförklaring till den 1 november 2000. Sistnämnda avgörande överklagades av sakägare till Miljööverdomstolen, som i beslut den 7 november 2000 undanröjde miljödomstolens beslut och återförvisade målet för fortsatt handläggning. Samma dag beslutade miljödomstolen om fortsatt vilandeförklaring till den 1 september 2001. Även detta beslut överklagades och undanröjdes av Miljööverdomstolen i beslut den 26 februari 2001, varvid målet återförvisades för fortsatt handläggning.

Miljödomstolen lämnade i deldom den 18 februari 2000 i mål nr M 49-99 Banverket tillstånd att till och med den 31 december 2002, dock längst till dess frågan om förlängning av arbetstiden i mål nr M 13-99 slutligen avgjorts, bortleda inträngande grundvatten i den befintliga arbetstunneln vid mellanpåslaget med maximalt 15 l/s. Sedan Banverket överklagat domen, ändrade Miljööverdomstolen den och lämnade i dom den 20 december 2001 tillstånd till vattenbortledning till och med den 31 december 2008. Domen överklagades till Högsta domstolen, som i beslut den 17 oktober 2002 inte lämnade prövningstillstånd.

Miljödomstolen lämnade i deldom den 14 februari 2003 i mål nr M 13-99 Banverket tillstånd att till och med den 14 februari 2013 leda bort inträngande grundvatten i blivande järnvägstunnel genom Hallandsåsen samt genom pumpning eller annan åtgärd leda bort grundvatten i anslutning till drivningsfronten, allt med en sammanlagd maximal mängd om 100 l/s som ett rullande 30-dygns medelvärde och 300 l/s som ett rullande 7-dygns medelvärde, dock högst 400 l/s. Tillstånd gavs samtidigt till att släppa ut det från järnvägstunneln bortledda grundvattnet jämte av tunnelarbetena föranlett processvatten ävensom det i arbetstunneln vid mellanpåslaget inläckande grundvattnet. Utsläppandet av vattnet från arbetstunneln vid mellanpåslaget fick ske i Vadbäcken och Axeltorpsbäcken. Utsläppandet av vattnet från södra påslaget fick ske i Vadebäcken och Skälderviken. Vattnet från norra påslaget fick släppas i Stensån och Laholmsbukten. I domen förordnade miljödomstolen vidare om provotid beträffande samma frågor som i vattendomstolens deldom den 24 november 1992 samt att provotiden, provotidsbestämmelserna och kontrollprogrammet i nämnda deldom skulle ändras så att de överensstämde med dem i den nya domen. Provotiden bestämdes att gälla till och med den 14 februari 2014.

Miljödomstolen godkände i deldom den 4 april 2006 i mål nr M 13-99 av Banverket ingiven provotidsredovisning och avslutade den provotid som beslutats i deldomen den 18 februari 2000 i mål nr M 49-99. Miljödomstolen förordnade samtidigt att det av vattendomstolen i dom den 23 maj 1995 i mål nr VA 55/91 beslutade provotidsförfarandet och kontrollprogrammet inte skulle gälla. Miljödomstolen förordnade vidare, med ändring av vad som sägs i miljödomstolens dom den 18 februari 2000 i mål nr M 49-99 under rubriken "Kontrollprogram", att kontroll som redovisas under rubriken "Fortsatt kontrollprogram" ska fortgå så länge arbetstunneln är öppen samt under ett år efter det att arbetena där avslutats och tunnelmynningen igensatts. Förordnande gäller inte om motsvarande mätning och kontroll omfattas av fastställt kontrollprogram i deldomen den 14 februari 2003 i mål nr M 13-99.

Miljödomstolen lämnade i deldom den 20 december 2007 i mål nr M 999-07 tillstånd för Banverket att till och med den 14 juli 2013 leda bort inträngande grundvatten från den befintliga arbetstunneln vid mellanpåslaget med viss angiven mängd. Tillstånd lämnades samtidigt dels för att släppa ut det från arbetstunneln bortledda vattnet i Vadbäcken, Vadebäcken, Skälderviken, Axeltorpsbäcken, Stensån eller Laholmsbukten, dels för att utföra kompletterande erforderlig vattenanläggning och behålla utförda vattenanläggningsdelar för bortledandet och dels för att riva ut nämnda vattenanläggning. Miljödomstolen uppsköt vidare samma frågor som i tidigare domar under en provotid till och med den 14 februari 2014 samt förordnade att samordning därvid skulle ske med motsvarande provotidsfrågor i deldomen den 14 februari 2003.

3 ANSÖKAN

3.1 Allmänt

Trafikverket har i samband med genmäle samt vid mark- och miljödomstolens huvudförhandling gjort vissa justeringar av i ansökan framställda yrkanden samt förslag till villkor och delegation. I avsnitt 3.2-3.4 anges det som slutligt yrkats och föreslagits.

3.2 Yrkanden

Trafikverket har yrkat tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken att till och med den 31 december 2017:

1. Bortleda allt till järnvägstunneln inläckande grundvatten.
2. Släppa ut det i punkten 1 angivna vattnet jämte av tunnelarbetena föranlett processvatten till Skälderviken, Laholmsbukten, Stensån och Vadebäcken.
3. Som skyddsåtgärd släppa ut från järnvägstunneln eller enligt punkt 4 nedan bortlett grundvatten, eller annat lämpligt vatten, till våtmarker, vattendrag eller andra ur allmänna miljöintressen för torka känsliga markområden inom av grundvattenbortledningen påverkat område på Hallandsåsen.
4. För vidtagande av skyddsåtgärder enligt punkten 3 ovan bortleda högst 10 liter grundvatten per sekund och med högst 5 l/s per brunn jämte tillstånd till brunnarna,
dels från befintliga kontrollbrunnar (sammanlagt 12 brunnar med beteckningarna BP29, SVP01, MK54, DBH3, MK64, MK60, MK61, MK62, MK63, BP08, MPS3 och MPS5) eller ersättningsbrunnar för dessa, samtliga belägna på Trafikverkets fastigheter Severtorp 3:2 och Salomonhög 3:26 i Båstads kommun (högst årligen sammanlagt 200 000 m³) och
dels från befintliga kontrollbrunnar (sammanlagt 8 brunnar med beteckningarna MK03, MK04, MK05, MBZ2500, MBZ2580, MBZ2600, MBZ2655 och MBZ2690) eller ersättningsbrunnar för dessa, samtliga belägna på Trafikverkets fastighet Lya 8:12 i Båstads kommun (högst årligen sammanlagt 250 000 m³).
5. Utföra för vattenverksamheten i tillståndsyrkanden 3 och 4 ovan erforderliga vattenanläggningar.
6. Riva ut befintliga utloppsledningar i Laholmsbukten och Skälderviken.
7. Erhålla tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för att bedriva den enligt 11 kap. miljöbalken tillståndsgivna vattenverksamheten.

Trafikverket har även yrkat att

8. Arbetstiden för vattenanläggningarna ska bestämmas till den 31 december 2017,
9. Den tid inom vilken utsläppande av avloppsvatten ska ha satts igång bestäms till senast den 31 december 2017,
10. Tiden för framställande av anspråk i anledning av oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten ska bestämmas till 20 år räknat från arbetstidens utgång samt

11. Rätt att utnyttja tillståndet utan hinder av att det inte vunnit laga kraft, allt i huvudsaklig överensstämmelse med de till ansökan fogade handlingarna.

Trafikverket har vidare yrkat:

att miljödomstolen förordnar att i deldom den 14 februari 2003 i mål nr M 13-99 föreskriven provotid med där gällande provotidsbestämmelser och kontrollprogram avseende det tillståndet och huvudtillståndet (vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 i mål VA 55/1991) ska ersättas med provotid, provotidsbestämmelser och kontroll som redovisas i kommande deldom avseende nytt tillfälligt tillstånd till bortledning av grundvatten och utsläppande av det sålunda bortledda grundvattnet och avloppsvatten m.m. vid utförande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen m.m.

att miljödomstolen förordnar att i deldom den 20 december 2007 i mål nr M 999-07 föreskriven provotid med där gällande provotidsbestämmelser ska ersättas med provotid, provotidsbestämmelser och sakkunnigförordnande som redovisas i kommande deldom avseende nytt tillfälligt tillstånd till bortledning av grundvatten och utsläppande av det sålunda bortledda grundvattnet och avloppsvattnet m.m. vid utförande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen m.m.

att miljödomstolen med stöd av 14 kap. 6 § rättegångsbalken, alternativt 21 kap. 3 § första stycket miljöbalken, förordnar att prövningen av förevarande ansökan samt prövningarna i mål nr M 13-99 och M 999-07 om förlängd provotid m.m., ska handläggas i en och samma rättegång.

att miljödomstolen, vad gäller kontroll under den förlängda provotiden i mål nr M 999-07, förordnar att den ska ske enligt ett av länsstyrelsen fastställt kontrollprogram och att i detta som ett minimum ska ingå de delar som fastställts under rubriken "Fortsatt kontrollprogram" i miljödomstolens dom den 4 april 2006 i mål nr M 13-99.

3.3 Förslag till villkor

Trafikverket har föreslagit och åtagit sig att följande villkor för tillståndet ska gälla:

1. Trafikverket ska låta driva de återstående delarna av järnvägstunneln så att flödet av den till järnvägstunneln inläckande och från tunnelmynningarna bortledda mängden grundvatten inte överstiger 150 l/s (som rullande 30-dygns medelvärde). Dock får mängden inläckande och från tunnelmynningarna bortlett grundvatten inte överstiga 100 l/s som rullande 30-dygns medelvärde efter det att tunnelborrmaskinen (TBM:en) från söder passerat sektion 193+500 i västra tunnelröret.

I den mån mark- och miljödomstolen anser justering erforderlig, föreslår trafikverket följande lydelse:

Trafikverket ska låta driva de återstående delarna av järnvägstunneln så att flödet av den till järnvägstunneln inläckande och från tunnelmynningarna bortledda mängden grundvatten inte överstiger 150 l/s som rullande 30-dygns medelvärde,

300 l/s som rullande 7-dygns medelvärde och riktvärde och 400 l/s som momentant värde. Dock får mängden inläckande och från tunnelmynningarna bortlett grundvatten inte överstiga 100 l/s som rullande 30-dygns medelvärde, 300 l/s som rullande 7-dygns medelvärde och riktvärde och 400 l/s som momentant värde efter det att tunnelborrmaskinen (TBM) från söder passerat sektion 193+500 i västra tunnelröret.

2. Trafikverket ska, efter föreläggande från Länsstyrelsen i Skåne län, då det finns anledning till antagande att grundvattenbortledningen kan leda till skada på Natura 2000-områden eller andra områden av allmänt miljöintresse, kompensera effekterna av bortledandet genom att leda vatten – från järnvägstunneln eller enligt tillståndsyrkande 4 bortlett grundvatten ävensom vid behov annat vatten – till områdena eller i övrigt vidta åtgärder i syfte att undvika eller minska risken för skada.
3. Trafikverket ska årligen, senast den 1 april, till Länsstyrelsen i Skåne län inlämna en handlingsplan för planerade skyddsåtgärder avseende de känsliga och skyddsvärda markområden som kan komma att påverkas av grundvattensänkning under kommande växtsäsong.
4. Fastigheter med egen vattentäkt belägna inom det i målet redovisade 0,3-meters beräknade influensområdet i berg som inte har sin vattenförsörjning tryggad på annat sätt än genom den egna tälkten ska, innan grundvattenbortledningen fortgått så långt att det föreligger påtaglig risk för fastighetens vattenförsörjning, utan kostnad för fastighetsägaren, antingen anslutas till vattenledningsnät för att trygga fastighetens vattenförsörjning i övrigt på samma villkor och förutsättningar som om fastigheten varit ansluten till den kommunala vattenförsörjningen, eller ska Trafikverket på annat sätt trygga dessa fastigheters vattenförsörjning. Trafikverket ska svara för samtliga kostnader för vattenförsörjningen till och med ett år efter det att tunnelarbetena och de järnvägstekniska installationerna slutförts, dock längst till och med tillståndstidens utgång.
5. Innan miljö- och hälsofarliga kemiska produkter, som vid normal användning kan komma i kontakt med mark och/eller vatten, används i projektet ska den nämnd i Båstads kommun som handhar miljö- och hälsoskyddsfrågor samt Länsstyrelsen i Skåne län, senast en månad före den planerade användningen, informeras om detta.
6. I utsläppsvattnet från tunnelmynningarna får efter rening halten petroleumkolväten, mätt som halten opolära alifatiska kolväten, inte överstiga 5 mg per liter som månadsmedelvärde. I samma utsläppsvatten får efter rening halten suspenderade ämnen inte överstiga 30 mg per liter vid utsläpp i vattendrag och 65 mg per liter vid utsläpp i havet, allt räknat som månadsmedelvärde.

I den mån mark- och miljödomstolen anser justering erforderlig, föreslår trafikverket följande lydelse:

I utsläppsvattnet från tunnelmynningarna får efter rening halten petroleumkolväten, mätt som halten opolära alifatiska kolväten, inte överstiga 5 mg per liter som månadsmedelvärde, dock högst 10 mg per liter som momentant värde och riktvärde vid utsläpp till vattendrag. I samma utsläppsvatten får efter rening halten

suspenderade ämnen inte överstiga 30 mg per liter vid utsläpp i vattendrag och 65 mg per liter vid utsläpp i havet, allt räknat som månadsmedelvärde.

7. I respektive recipient strax nedströms utsläppspunkter får pH-värdet till följd av det utsläppta avloppsvattnet inte överstiga 8 i Stensån och 8,5 i Vadebäcken, allt som riktvärde.

I den mån mark- och miljödomstolen anser justering erforderlig, föreslår trafikverket följande lydelse:

I respektive recipient strax nedströms utsläppspunkter får pH-värdet till följd av det utsläppta avloppsvattnet, som begränsningsvärde, inte överstiga 8 i Stensån och 8,5 i Vadebäcken. Om begränsningsvärdena överskrids ska omedelbara och tillräckliga åtgärder vidtas så att värdet kan klaras senast vid den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer.

3.4 Förslag till delegation

Trafikverket har föreslagit att länsstyrelsen, med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken, ska bemyndigas att:

1. På grundval av den årliga handlingsplan för planerade skyddsåtgärder som Trafikverket redovisar enligt villkor 3 och eventuellt kompletterande inventeringar avgöra om Natura 2000-områden eller andra områden av allmänt miljöintresse ska kompenseras med vatten i syfte att undvika eller minska risken för skada och härvid förelägga Trafikverket att vidta erforderliga skyddsåtgärder enligt villkor 2.
2. På Trafikverkets bekostnad, och efter samråd med Trafikverket, företa kompletterande utredningar om länsstyrelsen saknar det underlag som behövs för bedömning enligt delegationspunkt 1 eller anser att underlaget är bristfälligt.
3. Föreskriva de halter av föroreningsparametrar som inte får överskridas när en åtgärd enligt delegationspunkt 1 vidtas samt föreskriva övriga villkor härför.
4. Meddela de ytterligare villkor som eventuellt behövs beträffande hantering av hälso- och miljöfarliga kemiska produkter.

3.5 Prövotid och provotidsbestämmelser

3.5.1 Inledning

I det gällande tillfälliga tillståndet har skaderegleringsfrågor och provotidsbestämmelser för det tillståndet samordnats med huvudtillståndet. Sådan samordning bör även ske mellan det gällande tillfälliga tillståndet, det kommande nya tillfälliga tillståndet och huvudtillståndet, liksom med 2007 års deldom (dvs. det tillfälliga tillståndet från 2007 avseende grundvattenbortledning m.m. från arbetstunneln vid mellanpåslaget, mål nr M 999-07). På så vis kommer provotidsredovisning att ske vid ett och samma tillfälle av vattenverksamheten m.m. som ägt rum under byggskedet.

3.5.2 Prövotid och prövotidsbestämmelser

Av samordningsskäl och då verkningarna av verksamheterna inte med tillräcklig säkerhet kan förutses nu eller vid domstillfället bör domstolen enligt 22 kap. 27 § miljöbalken skjuta upp frågor som motsvarar de i det gällande tillfälliga tillståndet uppskjutna frågorna tills dess erfarenhet vunnits av verksamheternas inverkan. Trafikverket har därför yrkat prövotid enligt punkt 1 nedan samt föreslagit prövotidsbestämmelser enligt punkterna 2-5.

1. Trafikverket yrkar att miljödomstolen förordnar att frågan om ersättning och kompensationsåtgärder för skada och intrång till följd av den tillståndsgivna grundvattenbortledningen och utsläppande av avloppsvatten enligt dels det nya tillfälliga tillståndet enligt förevarande ansökan, dels det gällande tillfälliga tillståndet (miljödomstolens deldom den 14 februari 2003, mål nr M 13-99), dels huvudtillståndet (vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 i mål VA 55/1991) och dels 2007 års deldom (miljödomstolens deldom den 20 december 2007, mål nr M 999-07) samt även eventuellt ytterligare skadeförebyggande åtgärder, skjuts upp under en prövotid som ska gälla från dagen för dom till och med den 31 december 2017. Under prövotiden och fram till dess att frågorna om skada och intrång slutligt prövats ska de undersökningar m.m. utföras som framgår i avsnitt 3.6 nedan. Trafikverket ska senast den 31 december 2018 till miljödomstolen redovisa en sammanställning av det utredningsmaterial som tillskapats genom kontrollprogrammet och utredningar som har företagits i samband med fullgörandet av sakkunniguppdraget enligt avsnitt 3.6 nedan jämte det slutliga resultatet av undersökningarna. Trafikverket ska samtidigt lämna förslag på slutlig skadereglering. Miljödomstolen kommer därefter att företa målet till slutligt avgörande i de återstående delarna. Därvid kommer miljödomstolen även att slutligen pröva frågan om hur och på vilka villkor utsläpp av bortlett vatten ska ske.
2. Om det under prövotiden uppstår skada på grund av akut vattenbrist i enskild brunn inom redovisat 0,3 meters influensområde i berg för tillgodoseende av fastighetens behov av vatten för hushåll, djurhållning eller för näringsverksamhet, med undantag av vatten för bevattning eller för fisk- och kräftdammar, åligger det Trafikverket – om det inte är uppenbart att bristen inte hänför sig till Trafikverkets vattenverksamheter – att omgående anordna med provisoriskt tillhandahållande av vatten för nu angivet ändamål intill dess att vattenförsörjningen kan anordnas permanent. Uppkommer inom influensområdet eller utom detta vattenbrist i vattentillgång som ej ska åtgärdas enligt ovan, ankommer det på Trafikverket att bedöma huruvida skadan orsakats av åtgärder vidtagna av Trafikverket och i så fall så snart ske kan genom lämplig åtgärd tillse att minsta skada eller olägenhet uppkommer för fastigheten.
3. I kräftdammar på fastigheten Norrlycke 1:1, vid kraftverksdammen på fastigheten Målen 1:178 (Örebäcken) och i mindre ytvattendrag på Ålemossen ska anordnas pglar.
4. Om det under prövotiden såvitt gäller vattenverksamheten uppstår tvist angående punkten 1 eller angående skyldigheten att gottgöra sakägare för sak- eller personskada, får tvisten genom anmälan av sakägare hänskjutas till miljödomstolen för avgörande.

5. Mätningar och kontroll ska utföras i enlighet med vad som redovisas under rubriken Kontroll nedan.

Yrkandet i punkten 1 överensstämmer med vad som stadgats för huvudtillståndet, det gällande tillfälliga tillståndet och 2007 års deldom, med den skillnaden att provotiden flyttas fram från den 14 februari 2014 till den 31 december 2017 och tidpunkten för redovisning flyttas fram från den 1 mars 2015 till den 31 december 2018.

Provotidsbestämmelserna i punkterna 2 och 3 motsvarar vad som stadgats för huvudtillståndet och det gällande tillfälliga tillståndet, dock med den skillnaden vad gäller det i punkten 2 angivna området att det föreslås utgöras av 0,3 meters avsänkning i berg istället för 1 meters avsänkning. Ändringen motiveras av att 0,3 meters avsänkning motsvaras av det beräknade influensområdet. I punkten 3 har fastigheten Böskestorp 1:3 utgått eftersom den del av fastigheten där kräftdammarna är belägna genom fastighetsreglering numera ingår i den av Trafikverket ägda fastigheten Severtorp 3:2.

Provotidsbestämmelsen i punkten 4 motsvarar vad som stadgats för huvudtillståndet, det tillfälliga tillståndet och 2007 års deldom. Det är rimligt att sakägare fortlöpande kan erhålla domstolsprövning av ersättningsanspråk, utan att behöva avvakta utgången av provotiden.

Provotidsbestämmelsen i punkten 5 motsvarar i huvudsak vad som stadgas för huvudtillståndet och det gällande tillfälliga tillståndet, dock föreslår Trafikverket att mätning av inläckande grundvatten på var 20:e meter i järnvägstunneln inte ska ske. Skälet till det är att erfarenheterna från drivningen av det östra tunnelröret visar att sådan mätning i praktiken inte låter sig göra när drivning sker med tunnelborrmaskin. Till detta kommer att det av miljöhänsyn saknas behov av sådan mätning.

3.5.3 Kontroll

Kontrollprogrammet ska innehålla följande punkter, utöver vad i övrigt Trafikverket och tillsynsmyndigheterna bestämmer:

- a) Trafikverket ska kontinuerligt låta mäta den verkliga vattenmängden som leds bort från järnvägstunneln samt det grundvatten som genom pumpning eller annan åtgärd leds bort i anslutning till drivningsfronten.
- b) Trafikverket ska utföra mätning av grundvattennivån i kontrollbrunnar på ömse sidor av tunnelsträckningen inom varje egenskapsområde som har legat till grund för det i gällande tillfälliga tillståndet angivna modelleringen och angivna referensbrunnarna. Mätning ska ske i sådan omfattning som vid varje tillfälle kan komma att bestämmas av tillsynsmyndigheten.
- c) Trafikverket ska i sitt förslag till kontrollprogram inkludera program för avloppsvatten som avses att släppas i vattendrag eller havet och, efter samråd med Fiskeriverket, program för fisk.
- d) Samtliga mätdata ska journalföras och inordnas i redovisningen av övriga mätdata från tidigare fastlagda kontrollprogram och i samlad form hållas tillgängliga hos Trafikverket för envar som anser sig berörd av vattenverksamheten.

Det som angetts ovan i detta avsnitt ska inte gälla för prøvotiden avseende 2007 års dom, för vilken egna kontrollbestämmelser föreslås fortsätta gälla. Trafikverket hemställer att kontroll därvid ska ske enligt ett av länsstyrelsen fastställt kontrollprogram och i detta ska som ett minimum – liksom nu gäller – ingå de delar som fastställts under rubriken ”Fortsatt kontrollprogram” i miljödomstolens dom den 4 april 2006, mål nr M 13-99.

3.6 Förslag till sakkunnigförordnande

I likhet med vad miljödomstolen bestämt i det gällande tillfälliga tillståndet, föreslår Trafikverket sakkunnigförordnande enligt nedan. Trafikverket har talat med Harry Linnér som uppgett att han ställer sig till förfogande.

Trafikverket föreslår att statsagronomen Harry Linnér vid SLU förordnas att såsom sakkunnig utföra de undersökningar som erfordras för att kunna avge utlåtande över de ekonomiska följderna av effekterna på jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring av den grundvattenbortledning som Trafikverket, med stöd av detta tillstånd och tidigare av vattendomstolen och miljödomstolen meddelade tillstånd, kommer att utnyttja. Bedömningarna ska i första hand grundas på befintligt utredningsmaterial. Trafikverket ska lämna Harry Linnér det utredningsmaterial som han anser sig behöva för att kunna fullgöra sitt uppdrag. I den mån detta inte sker får Harry Linnér hos miljödomstolen föranstalta om komplettering.

Harry Linnér ska årligen, senast den 1 maj, till Trafikverket och miljödomstolen lämna rapport om de skador som konstaterats under föregående växtperiod, med förslag till preliminär ersättning för uppkommen skada. Trafikverket ska skyndsamt behandla frågan om ersättningsskyldighet. Vid tvist härom kan part hänskjuta denna till miljödomstolen för avgörande.

Harry Linnér ska till Trafikverket och miljödomstolen senast den 31 maj 2018 avge slutligt utlåtande och redovisa en sammanställning av de skador som konstaterats och den preliminära ersättning som utbetalats under prøvotiden samt ange förslag till slutlig ersättning för under prøvotiden uppkommen skada.

3.7 Ansökan och handläggning

Det saknas möjlighet att inom ramen för det gällande tillfälliga tillståndet driva järnvägstunneln färdig innan utgången av tillståndstiden den 14 juli 2013. Med anledning av detta och för att möjliggöra en effektivare drivning av det västra tunnelröret har Trafikverket valt att redan nu söka ett nytt tillfälligt tillstånd. Omfattningen och utformningen av tillståndsyrkanden och föreslagna villkor utgår från hittillsvarande drivningserfarenheter. Det har inneburit att innehållet i och utformningen av de yrkanden och villkorsförslag som framställs har ändrats i vissa hänseenden i förhållande till vad som anges i det gällande tillfälliga tillståndet. Trafikverket bedömer det möjligt att med i huvudsak oförändrad miljöpåverkan i förhållande till drivningen enligt det gällande tillfälliga tillståndet, genom ökade bortledningsmängder (150 l/s istället för 100

l/s, båda som 30-dygns medelvärden) på en del av drivningssträckan av det västra tunnelröret, förbättra drivningshastigheten.

Rättsligt sett betraktas utsläppande av det avledda grundvattnet och processvattnet i vattendragen som utsläpp av avloppsvatten. Det föreligger inte tillståndsplikt för detta enligt miljöbalken eller förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Frivillig tillståndsprövning, om vilken här alltså är fråga, ska enligt huvudregeln prövas av länsstyrelsen som första instans. Med hänsyn till det nära sambandet mellan bortledandet av grundvattnet och utsläppandet av samma vatten och processvattnet hemställer Trafikverket, på samma sätt som vid prövningen av det gällande tillfälliga tillståndet, att miljödomstolen med tillämpning av 9 kap. 6 § tredje stycket och 21 kap. 3 § första stycket miljöbalken, också prövar frågan om tillstånd till utsläppandet i recipienterna.

Under hösten 2010 – våren 2011 kommer den nedmonterade tunnelborrmaskinen att flyttas till det södra påslaget i Förslöv för montering i befintlig startkammare. Återstarten av tunnelborrmaskinen för drivning av det västra tunnelröret planeras ske under tidig vår 2011. Under förutsättning att det nya tillfälliga tillståndet kan tas i anspråk till sommaren 2011 beräknas det västra tunnelröret ha drivits färdigt 2013/14. För att ta höjd för alla eventualiteter är det motiverat med en tillståndstid till och med den 31 december 2017.

Denna ansökan omfattar både den grundvattenbortledning som äger rum i redan färdigställda delar av järnvägstunneln och den grundvattenbortledning som erfordras för den fortsatta drivningen av det västra tunnelröret. De delar av järnvägstunneln som sålunda huvudsakligen berörs är:

- två enkelspårstunnlar,
- 19 tvärtunnlar (varav åtta är påbörjade),
- befintliga huvudtunneldelar vid mellanpåslaget,
- befintlig mottagningskammare i norra delen av det östra tunnelröret,
- befintlig startkammare och starttunnel i södra delen av det västra tunnelröret,
- befintlig accesstunnel vid Möllebackszonen (MBZ),
- befintlig borrhåla i MBZ i det västra tunnelröret,
- kommande mottagningskammare i norra delen av det västra tunnelröret och
- kommande borrhåla i det västra tunnelröret för förbehandling av Lyadalen.

Denna ansökan avser inte den grundvattenbortledning som sker av i arbetstunneln inläckande grundvatten med tillhörande utsläppande av avloppsvatten. Detta regleras i 2007 års deldom. För arbetstunneln bedöms ingen förlängd tillståndstid efter den 14 juli 2013 vara erforderlig. För den grundvattenbortledningen och det utsläppande av avloppsvatten som sker efter byggskedet gäller huvudtillståndet.

3.8 Allmän orientering

Väst kustbanan mellan Göteborg och Lund är en av Sveriges viktigaste järnvägsförbindelser. Tillsammans med övriga järnvägsbanor skapar den ett effektivt järnvägsnät, vilket är en förutsättning för miljömässigt hållbara transporter. Med järnvägstunneln (två parallella tunnelrör) kan godstågens vikt fördubblas och istället för dagens fyra tåg per timme kan Väst kustbanan i framtiden trafikeras av 24 tåg per timme. Tågens möjliga hastighet kan dessutom öka från 80 upp till 200 km per timme. Tågtrafiken kommer därmed att bli effektivare och mer konkurrenskraftig i förhållande till vägtrafiken. Det medför även förbättrande tågpendlingsmöjligheter. Järnvägstunneln innebär vidare en reducerad risk för tågförseningar. Idag medför befintligt enkelspår över Hallandsåsen ofta förseningar för den övriga tågtrafiken längs västkusten.

Järnvägstunneln kommer att vara belägen på cirka 150 meters djup under markytan. Den del av åsen som berörs av tunnelsträckningen upptas av ett mestadels småskaligt mosaiklandskap, påtagligt präglad av långvarigt brukande. Norra och södra delen domineras av öppen odlingsmark. Mellersta delen domineras av skog och våtmarker. Bebyggelsen utgörs av spridda lantgårdar och enstaka bostadshus. Även skogsbruket inom aktuellt område är småskaligt. Åsens höglänta partier är rika på våtmarker.

3.9 Rådighet

Vattenrättslig rådighet föreligger enligt 2 kap. 4 § 5 och 6 lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet och genom expropriationsförfarandet. När det gäller utrivande av utloppsledningarna i vattenområden föreligger också rådighet genom att staten genom Trafikverket äger aktuell fastighet i Skälderviken och har träffat överenskommelse med ägarna till aktuell fastighet i Laholmsbukten (efter denna överenskommelse har fastigheten överlåtits till Båstad kommun) samt utverkat erforderliga medgivanden från Kammarkollegiet där allmänt vattenområde berörs.

3.10 Höjdsystem

Höjdangivelserna i ansökan jämte bilagor hänför sig, om inte annat anges, till rikets höjdsystem RH00. Som huvudfixpunkter föreslås fixpunkt nr 6270383 med höjden +38,13 och koordinaterna X:48169 och Y:53336 samt fixpunkt nr 6270356 med höjden +7,373 och koordinaterna X:55600 och Y:58974 (Koordinatsystem RT90 5gon V 62:-1). Fixpunkterna är belägna vid järnvägstunnelns södra mynning på fastigheten Vistorp 9:2 respektive vid tunnelns norra mynning på fastigheten Hemmeslöv 8:2.

3.11 Planförhållanden, allmänna intressen m.m.

Området längs tunnelsträckningen är inte detaljplanelagt. Inte heller områdena vid utloppsledningarna i havet är detaljplanelagda. Järnvägstunneln och dess sträckning har beaktats i Båstad kommuns översiktsplan (ÖP 08).

Expropriationstillstånd har meddelats. Genom att expropriationssaken har fullföljts har det rättsligt bestämts att markanvändningen i det aktuella avsnittet av åsen ska vara tunnel.

Inom det beräknade influensområdet finns följande Natura 2000-områden:

SE040283	Hallandsås nordsluttning
SE0420273	Korup
SE0420292	Ledtorpet
SE0420179	Lya Ljunghed och Älemosse
SE0420284	Lyabäcken
SE0420291	Slottet
SE0420277	Älemossen-Hulrugered

Tunneln genom Hallandsåsen utgör riksintresse för kommunikationsändamål, skyddat enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Inom det beräknade influensområdet finns härutöver riksintressen för kustzon, rörligt friluftsliv, friluftsliv, natur, kommunikation och totalförsvaret. Hela Hallandsåsen omfattas av riksintresse för friluftslivet.

Inom det beräknade influensområdet finns följande naturreservat:

- Hallandsåsens nordsluttning (beslutat den 21 november 1969)
- Axeltorps skogar (beslutat den 20 december 2004 och den 8 september 2005)
- Lyadalen (beslutat den 24 oktober 2007)
-

Vad gäller de två sistnämnda naturreservaten har i respektive föreskrifter gjorts undantag på sådant sätt att föreskrifterna inte tillämpas på drivningen och vidmakthållandet av järnvägstunneln genom Hallandsåsen.

Genom beslut den 13 mars 1972 förordnades enligt 19 § naturvårdslagen om skydd för landskapsbilden. Genom beslutet förordnades att vissa nybyggnader, upplag, schaktningar, barrträdsodlingar och andra åtgärder inte fick ske utan länsstyrelsens tillstånd. Från förordnandet undantogs företag vars tillåtlighet skulle prövas enligt vattenlagen och miljöskyddslagen.

3.12 Topografi och geologi

Hallandsåsen är geologiskt en horst, som är resultatet av omfattande blockrörelser inom en stor svaghetszon kallad Tornquistzonen. Zonen är mer än 10 mil bred och sträcker sig nästan 400 mil från Svarta Havet i sydost till Skagerack i nordväst. Upprepad tektonisk aktivitet inom zonen under mer än 300 miljoner år har orsakat stora förskjutningar mellan de olika bergblocken. I gränserna, förkastningarna, mellan blocken påträffas zoner med mycket uppsprucket och vittrat berg. Som en följd av den tektoniska aktiviteten är bergmassan Hallandsåsen generellt sett mer uppsprucken än normalt i Skandinavien. Detta innebär att den innehåller mer vatten än normalt. Bergmassan är till övervägande del uppbyggd av gnejs med inlagrade skivor/sliror av amfibolit.

De jordarter som täcker berggrunden på Hallandsåsen är huvudsakligen bildade i direkt samband med inlandsisens avsmältning. Den vanligast förekommande jordarten är sandig morän. Jordlagerföljden är följande från ytan och nedåt: organiska jordarter (torv, gyttja etc.), postglacial sand/grus etc., isälvsavlagringar, morän och berg. Jordlagren på Hallandsåsen är vanligen 3-5 meter mäktiga.

3.13 Vattenförhållanden

3.13.1 Ytvatten

De inom det beräknade influensområdet belägna vattendragen som kan påverkas av grundvattenbortledningen vid tunneldrivningen är Vadebäcken/Möllebäcken, Vadbäcken, Axelstorpsbäcken, Lyabäcken och några andra mindre tillflöden till Stensån. De vattendrag som direkt berörs i egenskap av recipienter för bortlett grundvatten och processvatten är Stensån och Vadebäcken/Möllebäcken.

3.13.2 Grundvatten

Hydrogeologiskt sett är Hallandsåsen en sprickakvifer, dvs. grundvattnet förekommer främst i sprickor i berget. Antalet sprickor och sprickornas förmåga att leda vatten styr de hydrauliska egenskaperna i berget.

Hallandsåsen består av en rad mindre grundvattenmagasin i berg, vars hydrauliska egenskaper varierar sinsemellan. Magasinen avgränsas av hydrauliska gränser. De huvudsakliga större sprick- och rörelsezonerna är belägna i stort sett vinkelrätt mot järnvägstunneln. Detta medför att grundvattenmagasinen ofta är långsmala och utbreder sig åt öster och väster med tydliga gränser i norr och söder mot de hydrauliska gränserna. De hydrauliska gränserna är vanligtvis läckande, vilket innebär att magasinen har viss kontakt med varandra även innan och efter det att tunnelborrmaskinen kommit in i och passerat magasinen.

Till skillnad från bergmagasinen är de olika grundvattenmagasinen i jord pormagasin. Det innebär att grundvattnet fyller tomrummen mellan de korn som jorden består av. Grundvattenmagasinen på Hallandsåsen är små och svåra att avgränsa mot varandra. Huvudsakligen består jordlagren av sandig-siltig morän, men det finns även inslag av mer sandiga och grusiga jordlager. Grundvattennivåerna i jord varierar stort inom Hallandsåsen. Generellt ligger grundvattnets nivå i berg under grundvattnets nivå i jord, vilket innebär att läckaget av grundvatten i jord är nedåtriktat mot berggrundvattnet. I vissa områden gäller dock det motsatta. Detta gäller framförallt för områden som är lågt belägna, såsom dalgångar och sänkor. I dessa områden är berggrundvattnet ofta artesisk, dvs. trycknivån för grundvattnet i berg ligger över markytan.

3.13.3 Vattenuttag inom influensområdet

Förutom den grundvattenbortledning som drivningen av järnvägstunneln innebär förekommer grundvattenuttag genom de kommunala vattentäkterna, enskilda vattentäkter, jordbruksbevattning m.m. Vad gäller de kommunala vattentäkterna uppgår uttaget till cirka 0,9 miljoner m³ per år, vilket motsvarar knappt 30 l/s. Cirka hälften av detta vattenuttag bedöms ske inom det beräknade influensområdet.

I miljökonsekvensbeskrivningen finns redovisat en vattenbalansberäkning.

3.14 Teknisk beskrivning

3.14.1 Inledning

Tunneldrivningen av det östra tunnelröret från söder mot norr har under perioden 2005 – 2010 ägt rum med tunnelbormaskin (TBM). TBM-drivningen av det östra tunnelröret är färdigställt. Den återstående drivningen av det västra tunnelröret från söder mot norr kommer också att äga rum med tunnelbormaskin. Konventionell borr- och sprängteknik kommer att användas vid uttag av bl.a. tvärtunnlar, borkammare och mottagningskammare samt kan även komma att användas vid drivning av det västra tunnelröret i samband med haveri eller allvarlig driftstörning av tunnelbormaskinen. Drivning med tunnelbormaskin har flera fördelar. Bland annat sker tunneldrivning på färre fronter och med ett kort avstånd mellan fronten och den täta betongklädnaden, vilket innebär ett mindre inläckage av grundvatten. Vid tunneldrivning med tunnelbormaskin utförs betonginklädnaden genom montage av prefabricerade betongelement, s.k. lining. Denna metod är väl beprövad och betongelementen prefabriceras med hög precision. Konstruktionen ger en vattentät tunnel.

3.14.2 Bortledning av grundvatten vid tunnelmyningarna

Bortledning av inläckande grundvatten kommer att ske från redan färdigställda delar belägna i norr, söder och vid mellanpåslaget. Inläckaget av grundvatten från dessa delar är relativt konstant över året och motsvarar cirka 35 l/s som årsmedelvärde och 30-dygns medelvärde. Vid den fortsatta drivningen kommer grundvatten även att läcka in vid byggandet av tvärtunnlarna och borkammare för förbehandling av Lyadalen. Bortledda grundvattenmängder för detta bedöms uppgå till cirka 20 l/s som årsmedelvärde och 30-dygns medelvärde. Bortledning av inläckande grundvattenmängder kommer även att äga rum vid tunnelbormaskinen, cirka 65 l/s som årsmedelvärde (motsvarande cirka 100 l/s som 30-dygns medelvärde) vad gäller sträckan fram till Lyadalen. Efter det att tunnelbormaskinen har passerat sektion 193+500 bedöms inläckande grundvattenmängder vid maskinen vara lägre än de nyss angivna. Sammantaget medför detta de bortledningsmängder som anges i förslag till villkor 1. I de mängder som anges i villkorsförslaget ska inte inräknas de grundvattenmängder som tas ur brunnarna på Trafikverkets fastigheter (se avsnitt 3.14.5).

Under byggskedet kommer det vid tunnelbormaskinen inläckande grundvattnet i det västra tunnelröret att ledas ut till det södra arbetsområdet för behandling. Befintliga rörsystem m.m. för bortledning som är belägna i det östra tunnelröret kommer att flyttas till det västra. Det grundvatten som läcker in i det östra tunnelröret (färdigställd bergtunnel, mottagningskammare, accesstunnel vid MBZ) kommer även fortsättningsvis att ledas till det södra respektive norra arbetsområdet för behandling innan utsläppandet sker till recipient.

Nya vattenanläggningar (rörsystem) kommer att anläggas för bortledning av det grundvatten som läcker in vid byggnationen av tvärtunnlar och borkammare inför förbehandlingen av Lyadalen. Detta vatten kommer att ledas bort till det östra tunnelröret för vidare behandling vid det norra eller det södra arbetsområdet.

3.14.3 Utsläppande av avloppsvatten

I järnvägstunneln inläckande grundvatten jämte processvatten behandlas i befintliga reningsanläggningar innan det släpps till Laholmsbukten eller Skälderviken. Alternativa recipienter är Vadebäcken (det södra påslaget) respektive Stensån (det norra påslaget). Utsläpp till sistnämnda recipienter är endast aktuellt i undantagsfall, exempelvis i samband med driftstörningar. Befintliga reningsanläggningar vid det norra och det södra påslaget kommer att användas. Befintliga utloppsledningar till Skälderviken och Laholmsbukten kommer att användas.

3.14.4 Tillförsel av vatten till Natura 2000-områden och andra områden av allmänt miljöintresse

Sedan slutet av 2005 inger Trafikverket årligen till länsstyrelsen en handlingsplan för erforderliga skyddsåtgärder i uttorkningskänsliga biotoper. Handlingsplanen sträcker sig ett år i taget. Den innehåller en redovisning av de uttorkningskänsliga biotoper som bedöms kan komma att behöva tillförsel av vatten med anledning av den grundvattennivåsänkning som byggandet av järnvägstunneln kan medföra. Innan Trafikverket vidtar sådan åtgärd sker samråd med länsstyrelsen, som därefter förelägger Trafikverket att vidta åtgärd. Bland annat har bevattning av naturbetesmark och kärr skett och vatten har tillförts Lyabäcken. Det är lämpligt att inarbetade rutiner och förfaringsätt även tillämpas för den kvarvarande tunneldrivningen. Befintliga ledningar, pumputrustningar m.m. kommer att användas och vid behov kompletteras.

3.14.5 Uttag av grundvatten från befintliga brunnar för vidtagande av skyddsåtgärder

För att säkerställa vattentillgången för skyddsåtgärder (tillförsel av vatten till Natura 2000-områden eller andra områden av allmänt miljöintresse) behöver Trafikverket möjlighet till uttag av grundvatten i befintliga kontrollbrunnar eller ersättningsbrunnar för dessa, belägna på Trafikverkets fastigheter Severtorp 3:2, Salomonhög 3:26 och Lya 8:12 i Båstad kommun. Brunnarna kommer att förses med uppfordringsanordningar.

3.14.6 Utrivning av befintliga utloppsledningar i Laholmsbukten och Skälderviken

Befintliga utloppsledningar i Skälderviken och Laholmsbukten kommer att rivs ut efter det att järnvägstunneln färdigställts och behovet att släppa ut avloppsvatten till dessa recipienter inte längre föreligger.

3.15 **Miljökonsekvenser**

3.15.1 Allmänt

Sedan slutet av 2005 sker tunneldrivningen med TBM. Konsekvenserna av grundvattenbortledningen och utsläppandet av avloppsvatten från den drivningen har följts genom bl.a. upprättade kontrollprogram, det s.k. ekologiska kontrollprogrammet och övervakningsprogram, på sätt som beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen. De mätningar, uppföljningar m.m. som därvid skett och de bedömningar om miljöpåverkan som på så sätt kunnat göras har utgjort värdefullt underlagsmaterial för bedömningen av miljökonsekvenserna till följd av drivningen av det västra tunnelröret.

3.15.2 Bortledande av grundvatten

3.15.2.1 *Påverkan på grundvattennivåer, beräknat influensområde m.m.*

För drivningen av det västra tunnelröret har en drivningsprognos upprättats. Den grundar sig på erfarenheterna av drivningen av det östra tunnelröret. I prognosen ingår hur mycket grundvatten som bedöms läcka in till TBM-fronten, färdigställda tunneldelar i norr, söder och vid mellanpåslaget samt tvärtunnlar m.m. liksom med vilken hastighet drivningen beräknas ske. Till grund för bedömningen av påverkan på grundvattennivåerna har bland annat en grundvattenmodell upprättats i MIKE-SHE. Genom att analysera grundvattennivåavsänkningen vid hittillsvarande tunneldrivning har modellen kunnat uppdateras och förståelsen för grundvattnets respons i både berg och jord har ökat. Vid drivningen av det västra tunnelröret bedöms påverkan ligga inom det beräknade influensområdet. Detta påverkansområde bedöms bli något större österut i förhållande till det faktiska påverkansområdet som konstaterats vid drivningen av det östra tunnelröret. Åt väster bedöms utbredningen endast bli marginellt större. Vid Lyadalen bedöms påverkansområdet motsvara det faktiska påverkansområdet vid drivningen av det östra tunnelröret eftersom inläckagemängden här motsvarar inläckagemängden i det gällande tillfälliga tillståndet. Tiden för påverkan i olika delsträckor kommer att variera och påverkan avtar efter hand. Längs större delen av tunnelsträckan bedöms den lokala påverkan bestå i cirka 1 – 2 år.

3.15.2.2 *Påverkan på ytvatten och vattendrag*

Påverkan på ytvatten och vattendrag med anledning av grundvattenbortledningen vid drivningen av det västra tunnelröret bedöms i stora drag motsvara den påverkan som skett vid drivningen av det östra tunnelröret. Det innebär att mindre vattendrag och dammar temporärt kan komma att torrläggas och att fuktigare marker temporärt kan bli torrare än normalt. Naturlig återhämtning bedöms dock kunna ske inom cirka ett år. Skyddsåtgärder, exempelvis genom tillförsel av vatten, för vissa bäckar med reducerat flöde vid längre torrperioder, där risk föreligger för uttorkning, kommer att vidtas även vid drivningen av det västra tunnelröret. Trafikverket har kunnat iaktta att det inte kvarstår någon hydrologisk påverkan på vattendragen till följd av tunneldrivningen av det östra tunnelröret.

3.15.2.3 *Påverkan på Natura 2000-områden och andra områden av allmänt miljöintresse*

Trafikverket har enligt det gällande tillfälliga tillståndet tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Tillståndet aktualiserades eftersom det bedömds föreligga risk för skada på Natura 2000-intressen (livsmiljöer och arter). Tillståndet är lämnat under förutsättningar som gäller enligt 28 b § samma kapitel. I syfte att undvika eller minska risken för skada på Natura 2000-områden eller andra områden av allmänt miljöintresse innehåller det gällande tillfälliga tillståndet villkor som ålägger Trafikverket att tillhandahålla länsstyrelsen visst underlagsmaterial så att länsstyrelsen har möjlighet att avgöra om det är erforderligt att utfärda föreläggande till Trafikverket om vidtagande av skyddsåtgärder. Trafikverket har under 2006 – 2010 tillhandahållit länsstyrelsen erforderligt underlagsmaterial och länsstyrelsen har under åren 2009 och 2010 utfärdat förelägganden till Trafikverket med skyldighet att vidta där angivna skyddsåtgärder. Tra-

fikverket har vidtagit dessa skyddsåtgärder. Skada och risk för skada på Natura 2000-intressena har därvid undvikits.

Även den fortsatta tunneldrivningen av det västra tunnelröret bedöms aktualisera tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken. Det är därvid lämpligt att Trafikverkets förfaringssätt och skyldigheter i frågan som anges i det gällande tillfälliga tillståndet äger fortsatt giltighet.

Grundvattenbortledningen vid drivningen av det västra tunnelröret kommer inte att medföra skada eller risk för skada på Natura 2000-intressena. Vid denna bedömning har beaktats målsättningen för dels bevarandet av Natura 2000-områdena som sådana, dels upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus inom varje sådant område. Grundvattenbortledningen bedöms inte försämra bevarandestatusen för livsmiljöer och arter. Bortledningen sker i den takt som tunneldrivningen äger rum. Området för grundvattennivåsänkningen som påverkar livsmiljöer och arter är således inte permanent utan upphör efter en tid och förflyttar sig längs tunnelsträckningen. Det förhållandet att grundvattennivåsänkningen är temporär, tillsammans med vidtagande av skyddsåtgärder och den naturliga återhämtningen i grundvattennivåerna som infinner sig en tid efter det att tunnelbormaskinen har passerat aktuellt område, medför att skada på livsmiljöer eller arter inte behöver befaras. Målsättningen att långsiktigt bevara livsmiljön eller arten i Natura 2000-områdena kommer således inte att påverkas, oaktat att någon kortvarig påverkan på vissa platser kan uppkomma.

Någon påverkan på övriga allmänna intressen behöver inte heller befaras.

3.15.2.4 Påverkan på enskilda intressen

Liksom vad som föreskrivs i det gällande tillfälliga tillståndet åtar sig Trafikverket att trygga vattenförsörjningen för fastigheter med egen vattentäkt som inte har sin vattenförsörjning tryggad på annat sätt och som är belägna inom visst angivet område. Trafikverket har redan vid drivningen av det östra tunnelröret vidtagit sådana skyddsåtgärder i betydande omfattning.

Grundvattenbortledningen bedöms påverka vattenflödet i två bäcksystem som försörjer vattenkraftverket som är beläget på fastigheten Målen 1:178 nedströms i Örebäcken (Korröds mölla). För det energibortfall som därvid bedöms uppkomma har Trafikverket erbjudit vattenkraftsägaren ersättning.

Påverkan på jordbruket och skogsbruket med anledning av grundvattenbortledningen kan inte uteslutas. Trafikverket kommer att ersätta uppkomna skador. För skadebedömningen och skaderegleringen kommer det fortsatta sakkunnigförordnandet för statsagronomen Harry Linnér att vara värdefullt.

Skada på enskilda intressen behöver inte befaras.

3.15.3 Utsläppande av avloppsvatten

Utsläppande av avloppsvatten kommer, så som vid drivningen av det östra tunnelröret, att ske till Skälderviken och Laholmsbukten. Endast undantagsvis kommer Vadebäck-

en och Stensån att användas som recipienter. Föreningshalterna i avloppsvattnet till Skälderviken och Laholmsbukten kommer även fortsättningsvis att vara låga och understiga eller ligga i nivå med de föreningshalter som förekommer i dagvattnet från olika urbana ytor. De undantagsvisa utsläppen till Vadebäcken och Stensån bedöms inte komma att negativt påverka dessa recipienter.

3.15.4 Utrivning av befintliga utloppsledningar i Laholmsbukten och Skälderviken

Efter järnvägstunnelns färdigställande kommer utloppsledningarna i Laholmsbukten och Skälderviken att tas bort. Vid detta arbete kommer viss grumling att ske. Den är dock temporär och bedöms sakna betydelse ur miljösynpunkt.

3.15.5 Övrigt

Vid själva byggandet av återstående del av det västra tunnelröret uppkommer störningar i form av i huvudsak buller och vibrationer vid TBM-drivning och sprängningsarbeten samt buller från arbetsområden. Erfarenheterna av hittillsvarande drivning visar att störningsnivåerna är låga. Några skador med anledning av vibrationer från drivningen med tunnelbormaskinen har inte uppkommit. Skador framgent behöver inte heller befaras. Mätningar av buller och vibrationer med anledning av TBM-drivningen kommer att utföras vid behov, liksom vid sprängningsarbetena vid bland annat anläggandet av tvärtunnlar.

3.16 Miljökvalitetsnormer

Verksamheterna kan inte antas bidra till att någon miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken överträds.

3.17 Allmänna hänsynsregler

Trafikverket har redogjort för hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken kommer att uppfyllas och har gjort bedömningen att de ansökta verksamheterna innebär ett iakttagande av dessa bestämmelser.

3.18 Berörda fastigheter

Bortledandet av till tunnlar inläckande grundvatten äger rum från fastigheterna Eskilstorp 6:7 vid norra påslaget och Vistorp 8:10 vid södra påslaget. Anläggningarna för bortledandet finns på dessa fastigheter. Båda fastigheterna är belägna i Båstads kommun och ägs av staten genom Trafikverket.

Uttag av grundvatten kommer att ske från brunnar belägna på fastigheterna Severtorp 3:2, Salomonhög 3:26 och Lya 8:12, samtliga i Båstads kommun. Fastigheterna ägs av staten genom Trafikverket.

Utrivning av befintliga utloppsledningar i Laholmsbukten och Skälderviken kommer att ske efter det att järnvägstunneln har färdigställts. Berörda fastigheter i Laholmsbukten innefattar Hemmeslöv 44:1 (fastigheten hade tidigare beteckningen Hemmeslöv s:1 men avregistrerades till Hemmeslöv 44:1 när den genom fastighetsreglering överläts till nuvarande ägaren Båstads kommun) och allmänt vattenområde. Trafikverket har genom avtal respektive medgivande från Kammarkollegiet tillstånd till utrivningen av

vattenanläggningen. Berörda fastigheter i Skälderviken innefattar Skälderviken 175:1 och allmänt vattenområde. Skälderviken 175:1 ägs av staten och Trafikverket har erfordrerligt medgivande från Kammarkollegiet.

3.19 Sakägare

Vid drivningen av det östra tunnelröret har Trafikverket genom grundvattennivåmätningar kunnat identifiera ett faktiskt påverkansområde. Ett påverkansområde har också bedömts inför den fortsatta drivningen av västra tunnelröret, utifrån bland annat de bortledningsmängder som redovisas i denna ansökan. Båda dessa områden är till omfattningen mindre än det beräknade influensområde (0,3 meter avsänkning i berg) som Banverket redovisade vid tillståndsprovningen 2001 – 2003 av det gällande tillfälliga tillståndet. Trafikverket har dock valt att även i denna provning såsom sakägare redovisa samtliga de fastighetsägare och rättighetsinnehavare som innefattas i det tidigare beräknade influensområdet.

3.20 Tillåtlighet

Både riksdagen och regeringen har fastslagit att Hallandsåstunneln ska färdigställas. Järnvägstunneln är färdigställd till cirka 70 procent. Kostnaderna för återstående vattenverksamhet uppgår till cirka 11 miljoner kronor för perioden 1 juli 2011 – 31 december 2017. Kostnaderna för kompletterande anläggningarna beräknas uppgå till cirka 8 miljoner kronor. Genom bekostandet av vattenverksamheterna och de kompletterande vattenanläggningarna säkras investeringen av järnvägstunneln och arbetstunneln.

Några omfattande skador på enskilda intressen behöver inte befaras vid färdigställandet av det västra tunnelröret. Det visar den grundvattenbortledning som hittills ägt rum. Vattenförsörjningen är tryggad för enskilda med egen vattentäkt och det föreligger möjlighet till fortlöpande skadereglering under hand eller genom sedan länge tillämpad tvistelösningsmekanism. De skyddsåtgärder som vidtas till skydd för Natura 2000-intressen och andra områden av allmänt miljöintresse medför sammantaget att skador på allmänna intressen inte behöver befaras. Den viktigaste fördelen med vattenverksamheten är en effektivare tunneldrivning med rimlig påverkan på omgivningen. Den effektivare tunneldrivningen medför att kostnaderna för färdigställandet av järnvägstunneln bedöms minska med cirka 50-100 miljoner kronor jämfört med om drivningen skulle ske i enlighet med de inläckage- och bortledningsmängder som anges i det gällande tillfälliga tillståndet. Därtill kommer att byggnadstiden förkortas och att järnvägsförbindelsen kan tas i drift tidigare, vilket är både miljömässigt och samhällsekonomiskt fördelaktigt. Med hänsyn till det anförda är det uppenbart att fördelarna från allmän och enskild synpunkt vida överstiger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna. Hinder mot att bifalla Trafikverkets ansökan finns därför inte enligt 11 kap. 6 § första stycket miljöbalken.

Förutsättningar föreligger att meddela tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Sökta tillstånd strider inte mot detaljplan eller områdesbestämmelser. Genom föreliggande expropriationstillstånd har rättsligt bestämts att markanvändningen i aktuell del av Hallandsåsen ska vara tunnel. Verksamheterna kan inte antas bidra till att någon

miljö kvalitetsnorm inte följs. Verksamheterna kommer efter föreskrivna villkor att bedrivas i enlighet med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och utan att befaras föranleda skada eller olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa eller miljön. Således finns inte heller i övrigt hinder mot att bifalla Trafikverkets ansökan.

3.21 Kontroll

För de verksamheter som bedrivs i enlighet med det gällande tillfälliga tillståndet finns kontrollprogram som Trafikverket har arbetat fram tillsammans med tillsynsmyndigheterna. Dessa kontrollprogram kan inledningsvis fortsätta att gälla. Inom tre månader efter det att kommande tillstånd har tagits i anspråk kommer Trafikverket att ge in förslag till reviderade kontrollprogram till tillsynsmyndigheterna. Kontrollprogrammen bör fastställas av tillsynsmyndigheterna. Liknande reglering finns i 2007 års deldom. Resultaten från kontrollerna kommer att journalföras och hållas tillgängliga under byggnadstiden på Trafikverkets projektkontor i Förslöv och därefter på Trafikverkets regionkontor i Kristianstad. Vidare kommer resultaten i tillämpliga delar att fortlöpande göras tillgängliga på Trafikverkets hemsida.

3.22 Samråd

Samråd enligt 6 kap. 4 § miljöbalken har ägt rum. I beslut den 2 juli 2010 fann länsstyrelsen att den planerade verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Redogörelse avseende utförda samråd samt inkomna skriftliga synpunkter har bilagts ansökan.

3.23 Arbetstid

Bestämmelserna om arbetstid avser de vattenanläggningar som prövas i målet, dvs. nya anläggningar för bortledning av grundvatten vid förbehandlingen av Lyadalen och för uttag ur brunnar på Trafikverkets angivna fastigheter. Den tid som erfordras för utförandet av dessa anläggningar kan beräknas till sammanlagt cirka 6-12 månader. Viss osäkerhet föreligger om när de exakt kommer att utföras. De kan även komma att utföras vid skilda tidpunkter. Arbetstiden bör, liksom i det gällande tillfälliga tillståndet och 2007 års tillstånd, bestämmas till en längre tid för att undvika risken att hela tillståndet förfaller vid uteblivet utförande av någon eller några av anläggningarna.

3.24 Verkställighetstillstånd

Fördelarna med ett verkställighetstillstånd överstiger väsentligt nackdelarna.

Det västra tunnelröret kommer inte att kunna färdigställas innan utgången av det gällande tillfälliga tillståndet och det saknas möjlighet att färdigställa järnvägstunneln inom ramen för huvudtillståndet. Ett nytt tillfälligt tillstånd avseende byggskedet är således nödvändigt. Trafikverket har valt att redan nu anhängiggöra en sådan tillståndsansökan, för att så snart som möjligt kunna erhålla ett tillstånd anpassat till en effektivare tunneldrivning med i huvudsak oförändrad påverkan på miljön. Den större grundvattenbortledningsmängden på en del av sträckan avseende det västra tunnelröret, som erfarenheterna från drivningen av det östra tunnelröret visar är motiverad ur effektivitetssynpunkt och acceptabel ur miljösynpunkt, medför att järnvägstunneln kan

färdigställas snabbare än med de inläckage- och bortledningsmängder som det gällande tillfälliga tillståndet medger. De större grundvattenbortledningsmängderna är tänkta att kunna tas ut redan efter en kortare inledande sträcka av den fortsatta drivningen av det västra tunnelröret. Den fortsatta tunneldrivningen är planerad att påbörjas tidigt våren 2011. Betydande fördelar för Trafikverket och det allmänna föreligger vid meddelat verkställighetstillstånd.

Erforderliga skyddsåtgärder vad gäller Trafikverkets skyldighet att tillhandhålla enskilda vatten föreligger även med ett nytt tillfälligt tillstånd, liksom den angivna tvistlösningmekanismen. Skador på allmänna intressen behöver inte befaras, då motsvarande skyddsåtgärder för Natura 2000-områden och andra områden av allmänt miljöintresse som anges i det gällande tillfälliga tillståndet föreslås tillämpas även fortsättningsvis. Uppkommande skördeskador kommer även framgent att kunna uppmärksammas och gottgöras i nära anslutning till den tidpunkt de inträffar, i och med att Trafikverket anser det lämpligt att vidmakthålla Harry Linnérs sakkunniguppdrag. Staten har de ekonomiska möjligheterna att bära eventuella skadeståndsanspråk.

3.25 Ansökningsavgift

Ansökningsavgift ska utgå i form av såväl grundavgift som tilläggsavgift. Med hänsyn till anläggningskostnaderna och mängden grundvatten torde den högsta avgiften 140 000 kr kunna bestämmas.

4 MOTSTÅENDE INTRESSEN

4.1 Allmänt

I samband med mark- och miljödomstolens huvudförhandling, samt i vid förhandlingen ingivna kompletterande skrivelser, har vissa justeringar gjorts beträffande framställda yrkanden samt inställningarna till Trafikverkets yrkanden och förslag till villkor. I avsnitt 4.2 och 4.3 anges de slutliga yrkandena och inställningarna.

4.2 Allmänna intressen

Kammarkollegiet, Naturvårdsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har inte yttrat sig.

SGU har yttrat sig avseende yrkanden som Trafikverket nu har återkallat.

Fiskeriverket

De yrkade flödena för bortledning av grundvatten (100-150 l/s som rullande 30-dygnsmedelvärden) är acceptabla, under förutsättning att det noga kontrolleras inom upprättat kontrollprogram om skada uppkommer och att skyddsåtgärder i sådana fall genast kan vidtas.

Stensån och Vadebäcken bör inte tas upp som alternativa recipienter för avloppsvatten på grund av deras höga naturvärden för fisk samt den större känslighet för påverkan som föreligger vid utsläpp i vattendrag.

Det är mycket viktigt att utsläpp av skadliga ämnen som suspenderade ämnen, petroleumprodukter m.m. inte sker/minimeras i de berörda vattendragen.

Om pH 8 används i villkor för utsläpp till vattendrag bör det sättas som ett begränsningsvärde som inte får överskridas och inte som ett riktvärde. Höga pH-värden förändrar olika ämnens toxicitet. Ett ökat pH-värde ökar t.ex. akuttoxicitet av ammoniak, vilket fisk är mycket känsliga för, särskilt laxfiskar. Vid pH >9 ökar toxiciteten även enbart på grund av det höga pH-värdet. Subletala effekter (icke-dödliga men skadliga för tillväxt) kan uppstå vid lägre halter under längre tid. Återkommande tillfällen med pH-halter över 8 skulle därför ha en mycket negativ effekt på särskilt de förekommande bestånden av vandrande laxfisk.

Enligt ansökan kan det förekomma att avloppsvatten kommer att avledas till ett vattendrag när risk för uttorkning av vattendraget föreligger. Det bör undersökas om vatten med bättre kvalitet kan avledas till de vattendrag som riskerar uttorkning.

Inom tunnelbyggets influensområde finns flera vattendrag som är viktiga ur allmän fiskesynpunkt och som kan påverkas av den grundvattensänkning som tunneldrivningen orsakar. Dessa är främst Vadebäcken/Möllebäcken, Vadbäcken, Axeltorpsbäcken, Lyabäcken och Stensån. Lyabäcken är skyddat som Natura 2000-område och Stensån är skyddat som fiskvatten genom Förordning (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. I flera av de berörda vattendragen finns stabila och täta bestånd av öring. Öringen är av storvuxen havsvandrande typ nedanför de nedersta vandrings-

hindren och av småvuxen stationär typ ovan dessa. I de nedre delarna av Stensån, Örebäcken och Möllebäcken finns dessutom goda bestånd av lax. Övriga förekommande fiskarter är t.ex. ål, gädda, mört, elritsa, skrubba, löja och bäcknejonöga.

Från 2002 inleddes systematisk inventering och uppföljning av dammar, källsprång, våtmarker och mindre bäckar. Observationerna används i första hand som stöd vid bedömningar av data gällande flödesmätningar i vattendrag och grundvattennivåobservationer i jord. Enligt Trafikverkets hemsida har under 2009 ett antal områden bedömts som påverkade. Dessa sammanfaller i huvudsak med de områden där en påverkan på grundvattnet har konstaterats.

Tunneldrivningen påverkade under 2009 fortfarande Axeltorpsbäckens avrinningsområde. Lyabäckens avrinningsområde påverkades påtagligt under större delen av året och delar av bäcken sinade periodvis helt. I norr är vattenföringen i några småbäckar påverkad sedan flera år. När Lyabäcken sinade helt under 2009 flyttades cirka 1 000 öringar tillfälligt till en damm och återsattes under 2010. Vattenkemin i bäckarna inom områdena för grundvattenpåverkan har inte påverkats, med undantag av Lyabäckens och Vadebäckens biflöden från Flintalycke. Söder om Lyadalen påverkades jordgrundvattnet tydligt från och med våren 2009, vilket gjorde att dammar och småvattendrag torkade. Även Lyabäcken torkade ut från strax nedströms tunnellen upp till Ledtorpets västra gräns. Vid årets slut fanns fortfarande påverkan i norra delen av Flintalycke samt öster om Mellanpåslaget.

Bestånden av fisk var under 2009 fortsatt goda på flertalet provfiskade lokaler. Nedgången gentemot tidigt 2000-tal kopplas till största delen till minskande tätheter i de havsvandrande bestånden, en utveckling som är generell för hela kustområdet. Det var endast Lyabäcken som avvek genom att delar av bäcken sinade.

Det är viktigt att förhållandena i vattendragen årligen undersöks (inkl. årliga elfiskeundersökningar), redovisas och utvärderas inom ramen för ett fortsatt kontrollprogram. Om påverkan upptäcks ska detta leda till att förbättrade skyddsåtgärder snarast genomförs. Påverkan och skada på fiskbestånden ska även dokumenteras under provotiden.

Länsstyrelsen i Skåne län

Länsstyrelsen medger samtliga yrkanden och har inga invändningar vad gäller Trafikverkets förslag beträffande delegation och kontroll. Länsstyrelsen medger att villkor föreskrivs i enlighet med vad Trafikverket har föreslagit, med följande justeringar och tillägg.

Länsstyrelsen yrkar att villkor 1 ska utformas i enlighet med Trafikverkets andrahandsyrkande, med den justeringen att 30-dygnsmedelvärdena och de momentana värdena ska gälla som gränsvärden.

Länsstyrelsen yrkar att månadsmedelvärdena i villkor 6 avseende suspenderade ämnen ska gälla som gränsvärden samt att villkoret, i den del det gäller opolära alifatiska kolväten, ska ha följande lydelse:

6. *I utsläppsvattnet från tunnelmynningarna får efter rening halten petroleumkolväten, mätt som halten opolära alifatiska kolväten, inte överstiga 5 mg/l, såsom momentant gränsvärde, vid utsläpp till vattendrag.*

Länsstyrelsen yrkar att ett villkor ska föreskrivas med i första hand följande lydelse:

Lyabäckens flöde inom Natura 2000-område, mellan Böskebron och Varegårdsbron, får på grund av grundvattenbortledningen vid tunnelarbetena inte understiga 0,1 l/s.

och i andra hand följande lydelse:

Lyabäckens fåra inom Natura 2000-område och nedströms Böskebron får på grund av grundvattenbortledningen vid tunnelarbetena inte torka ut.

Länsstyrelsen yrkar vidare att villkor även ska föreskrivas avseende följande:

- ett allmänt villkor
- framdrivnings- och tätningsmetoder
- att utsläpp av bortlett grundvatten ska ske i havet, såvida det är teknisk möjligt till en rimlig kostnad

Tillstånd kan meddelas i syfte att möjliggöra ett fullbordande av det pågående järnvägsprojektet. Länsstyrelsen ser i huvudsak positivt på de förändringar som föreslås som kan öka framdrivningstakten och därmed återställa grundvattennivåerna i områdena snabbare. Projektet beräknas kunna utföras under en betydligt kortare tidsperiod än den yrkade arbetstiden. Mot bakgrund av tidigare erfarenhet från drivningen av den östra tunneln är den exakta arbetstiden för projektets fullbordande svårbedömd och det är därför rimligt att söka tillstånd för en längre tid än beräknad arbetstid. De ekonomiska intressena av en snabb framdrivning medför att projektet inte kommer att fördröjas i onödan. Framdriften är i huvudsak begränsad av de tekniska problem som kan förknippas med den heterogent uppbyggda åsen samt miljötillståndets utformning.

Mot bakgrund av att grundvattenbortledningen är tillfällig och under förutsättning att Trafikverkets omfattande kontroller, handlingsplaner och skyddsåtgärder för verksamheten fortlöper kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken medges.

Eftersom utsläppet av avloppsvatten är kopplat till den tid då grundvattenbortledningen i verksamheten sker är det önskvärt att yrkande 9 förtydligas för att undvika missuppfattning. Länsstyrelsen motsätter sig dock inte yrkandet i sig, eftersom Trafikverket i sin ansökan tydligt redogör för att ansökan avser tillstånd till utsläppande av avloppsvatten till recipienterna under den tid då grundvattenbortledning pågår.

Det av Trafikverkets förslagna högsta tillåtna inläckaget i villkor 1 om 150 l/s på utpekad sträcka medför visserligen att grundvattnet längs med sträckan kommer att kunna avsänkas till ett större djup än vad som är gällande idag. Det innebär emellertid även att påverkanstiden för respektive delområde med stor sannolikhet kan förkortas avsevärt genom en ökad framdrivningstakt. En kortare påverkanstid bedöms sammantaget innebära att effekterna på omgivande miljöer längs med tunnelsträckningen blir mindre. Sammantaget är villkorsändringen motiverad ur effektiviseringssynpunkt och kan

även accepteras miljömässigt, under förutsättning att en fullgod beredskap finns för nödvändiga skyddsåtgärder. Såsom villkoret i övrigt är utformat enligt förstahandsyrkandet blir konsekvensen ett i princip gränslöst tillstånd för det momentana utsläppet och inläckaget. Det bör därför även finnas restriktioner för mängden bortlett vatten under kortare tidsperioder. Begränsningsvärdena i villkoret bör vidare anges som absoluta gränsvärden. Villkoret bör utformas på liknande sätt som villkor 1.2 b) i nu gällande tillstånd. Under drivningen av den östra tunneln har Trafikverket haft god marginal till såväl 7-dygnsmedelvärdet som till det momentana gränsvärdet.

Ett månadsmedelvärde är inte relevant vad gäller opolära alifatiska kolväten i villkor 6, eftersom det är det momentana värdet som avgör om det sker en påverkan på de vattenlevande organismerna i vattendragen.

Det är viktigt att föreskriva villkor om framdrivnings- och tätningsmetoder, då dessa har mycket stor inverkan på den miljöpåverkan projektet har på omgivningen. Val av framdrivningsmetod föreslås regleras på liknande sätt som i villkor 1.2 c) i det nuvarande tillståndet och tätningsmetoderna i enlighet med villkor 1.2 d). Med TBM-metoden förkortas återhämtningstiden för grundvattennivåerna i berggrunden samtidigt som färdigställandetiden sannolikt förkortas avsevärt jämfört med om annan teknik används. Lining möjliggör framdrivning med acceptabel kontroll på inläckande vatten. Om tätningsmetoderna för huvudtunneln inte ska regleras i tillståndet bör även miljöeffekterna av alternativa tillvägagångssätt beskrivas och bedömas innan dessa tillvägagångssätt ska kunna accepteras för den västra huvudtunneln.

Vid utsläpp av bortlett grundvatten till Vadebäcken under högsta högvattenflöde är det stor risk för överbelastning i vattendraget med översvämningar nedströms som följd. Det är redan idag problem vid höga flöden i vattendraget. Därför finns det skäl att villkora utsläppsmöjligheten så att utsläpp till vattendragen endast bör ske i yttersta undantagsfall.

Med tanke på att även pågående verksamhet omfattas av gedigna kontrollprogram kan länsstyrelsen acceptera att reviderade kontrollprogram inlämnas senast tre månader efter det att kommande tillstånd tagits i anspråk. Under tiden fram till dess att de nya kontrollprogrammen fastställts förutsätts att nu gällande kontrollprogram gäller för verksamheten.

Det är inte möjligt att beräkna på vilket sätt Natura 2000-områden och andra områden av allmänt miljöintresse som finns inom influensområdet kommer att påverkas genom drivningen av den västra tunneln. Påverkan bestäms till stor del av när på året respektive område blir berört, hur snabbt tunnelbormaskinen kan passera och vilken väderlek som råder när området passeras. Därför är det av stor vikt att det även fortsättningsvis finns en god beredskap för att vidta skyddsåtgärder, att en fullgod handlingsplan utarbetas i god tid innan varje växtsäsong samt att kontrollprogrammen för verksamheten är av tillräcklig omfattning för att påverkan av verksamheten ska kunna upptäckas i god tid.

Lyabäcken ingår i ett Natura 2000-område (Lyabäcken) som utpekats enligt art- och habitatdirektivet och har av länsstyrelsen pekats ut som ett regionalt särskilt värdefullt vattendrag med höga bevarandevärden. Flödet i Lyabäcken blev kraftigt påverkat i samband med tunneldrivningen av det östra tunnelröret. Det är i huvudsak positivt med en förbehandling av den svårforcerade Lyadalen, eftersom detta sannolikt ger en snabbare framdrivning och därmed en snabbare återställning av grundvattennivåerna när tunnelbormaskinen har passerat. Dock finns det en ökad risk för en långvarig påverkan på Lyabäckens hydrologi och dess livsmiljöer, med tanke på att man avser vara aktiv (spränga tvärtunnlar och injekteringskammare, förinjektera etc.) inom området under en längre tidsperiod. Dessutom är det ofrånkomligt att Lyabäckens flöde kommer att påverkas av grundvattenavsänkningen när tunnelbormaskinen passerar nästa gång. Det är därför motiverat med ett villkor om minsta flöde i Lyabäcken. Det kan bli fråga om snabba förändringar av flödet i vattendraget och det är en onödigt tidsödande och formell hantering att denna skyddsåtgärd måste hanteras via ett föreläggande från länsstyrelsen.

Båstad kommun

Kommunen medger att tillstånd meddelas i enlighet med Trafikverkets ansökan, under förutsättning att det förenas med följande villkor:

1. Oljeavskiljare och sedimentationsdammar samt reningsverk ska dimensioneras för det högre flöde som den utökade bortledningen medför.
2. I samråd med fiskeexperter och ekologer ska Trafikverket sörja för ett visst minimiflöde i Axeltorpsbäcken och Lyabäcken i samband med att påverkan sker av tunneldrivningen.
3. I utsläppsvattnet från tunneln får efter rening halten petroleumkolväten, mätt som opolära alifatiska kolväten, inte överstiga 5 mg/l såsom gränsvärde och momentant värde vid utsläpp i Stensån och Vadebäcken.
4. Det från tunnlar bortledda grundvattnet ska avledas till Laholmsbukten och Skälderviken och får endast i nödfall avledas till Stensån och Vadebäcken.

Ett nytt tillfälligt tillstånd ska lämnas så att tågtunnlarna kan färdigställas. Kommunens erfarenheter av tunnelprojektet efter drivningen av östra tunneln är att påverkan varit mindre än beräknad och att samtliga miljövillkor i tillståndet innehållits. Erfarenheterna av Trafikverkets miljöarbete och viljan att minska miljö- och naturpåverkan är också goda.

Kommunen har ingen erinran mot att ändringarna av provotiden som fastställdes i deldom den 14 februari 2003 i mål nr M 13-99 ersätts med provotid, provotidsbestämmelser och kontroll i kommande deldom enligt nu prövad ansökan. Kommunen har inte heller någon erinran mot gemensam handläggning avseende frågan om förlängd provotid m.m. i mål nr M 999-07.

Halten petroleumkolväten vid utsläpp i Stensån och Vadebäcken måste anges som ett momentant värde. Det finns risk för att livet i bäckarna annars slås ut.

På grund av vattenmagasinets storlek och tröghet har dygns- och veckomedelvärden beträffande inläckande och bortlett grundvatten ringa betydelse, utan det viktiga i sammanhanget är att det finns ett månadsmedelvärde. Det ökade flödet ställer högre krav på kapacitet i sedimentationsdammar och reningsverk. I den händelse att man av olika skäl måste avleda vattnet till Vadebäcken istället för havet och detta inträffar i samband med ett extremt högvattenflöde i Vadebäcken kan det bli problem med översvämningar. Risken för att detta ska ske får dock betraktas som mycket liten med hänsyn till att bäcken endast används som recipient under cirka 30 minuter de sista fem åren. I översvämningssituationen bör också vägas in den förändrade dagvattensituation som tunnelbyggets arbetsplats inneburit för avrinningen till Vadebäcken. Flödeskapaciteten i Vadebäcken bör kontrolleras i vägtrumman nedströms utsläppspunkten i Ranarp. Ansökan förändrar i sak ingenting beträffande risken för förorening eller påverkan på kommunens vattentäkter. Kommunen arbetar med framtagande av nya skyddsområden för vattentäkterna som omfattar bl.a. tunnelsträckningen och arbetsområdet vid mellanpåslaget. Då dessa ännu inte är fastställda av kommunfullmäktige kommer och kan kommunen inte åberopa skyddsområdesbestämmelserna under tunnelbyggets byggskedet eller i samband med tillståndsprövningen.

4.3 Enskilda intressen

Lars och Susanne Klitte yrkar ersättning för skador på skog på fastigheten Önnarp 7:3. I samband med domen 2003 konstaterades skador på skog på fastigheten. Ersättning gavs på delar av skogen, men inte fullt ut. Den utvidgade ansökan medför med all sannolikhet betydande skador på skogen.

Johan Almqvist och Lars Jarnryd, ägare/företrädare till fastigheterna Östra Varegården 1:26 respektive Lya 8:11, motsätter sig ytterligare vattenuttag och bestrider yrkandet om verkställighetsförordnande. Mot bakgrund av den enorma mängd vatten som redan uttagits är risken stor att ytterligare stora grundvattenuttag kommer att leda till mycket allvarliga uttorkande konsekvenser.

Mats Eriksson, ägare till fastigheterna Böskestorp 3:2 och 3:3, bestrider att tillstånd meddelas samt yrkandet om verkställighetsförordnande. Han yrkar följande:

- skyddsåtgärder ska vidtas beträffande Böskestorpsån oavsett om nytt tillstånd meddelas eller inte
- uttag ur kontrollbrunnar ska göras där ingen skada kan ske
- skyddsåtgärder ska vidtas beträffande den våtmark (nyckelbiotop) som finns på fastigheten
- tidsperioden för kontrollprogrammet måste förlängas till minst 10 år efter tunn-larnas färdigställande
- tiden för att komma in med skadeståndskrav måste förlängas

Det borde vara Trafikverkets ambition att minska grundvattenuttaget istället för att öka det. Det finns för lite erfarenhet från projektet som visar att ett större vattenuttag skulle innebära mindre miljöpåverkan. Det bör rimligen vara tekniken vid den fortsatta drivningen av tunn-larna som löser problemet med inläckaget. Deras fastighet har påverkats negativt av tunneldrivningen av den östra tunn-eln, med skördeskada på spannmål 2007 och förändring på jordstrukturen även året efter. Grävda brunnar har blivit torrlagda

och betydande avsänkningar har skett i två borrar. Samtliga våtmarker/källor har varit torrlagda och såväl bäcken som skogsbäckarna har saknat vatten. Utfiskning av fiskbeståndet har skett ovanför ”fallet”. I bäcken fanns ett naturligt bestånd av elriska som slogs ut och någon återsättning har inte skett. Nyckelbiotopen/torvområdet har blivit torrlagt. En markant ökning av hallon och björnbär har noterats. Det kan finnas ett samband mellan grundvattensänkningen 2007 och döda alar i östra skogsdelen. Tyvärr ligger denna skogsdel utanför nuvarande provytor. Ett större uttag skulle förstärka den redan mycket negativa påverkan på hans fastigheter som skett med nuvarande tillstånd.

Skyddsåtgärder för Bösketorpsbäcken måste vidtas enligt tidigare framfört krav och överenskommelse med Trafikverket. Dessa åtgärder ska vidtas i förebyggande syfte innan påverkan inträffar. Det finns en uppenbar risk för att åtgärden sätts in för sent.

Som rågranne till fastigheten Severstorp 3:2 (Flintalyckeområdet) är de oroliga för att ett nytt uttag av grundvatten från befintliga kontrollbrunnar eller ersättningsbrunnar kan påverka deras marker negativt. Avsänkningen från dessa brunnar tillsammans med tunneldrivningen kan påverka ett stort område. Därför bör detta eventuella uttag läggas där ingen skada kan ske.

Faunan har förändrats sedan 2007 och en ny avsänkning förstärker denna påverkan. Trafikverket har vid ett flertal tillfällen påtalats denna förändring.

Det är den långsiktiga och ”smygande” påverkan som måste följas upp, varför tidsperioden för kontrollprogrammet måste förlängas.

De har under projektets gång framfört att det ska finnas dokumentation på fastighetsnivå för att kunna följa tunneldrivningens påverkan på fastigheterna. Denna kan utgöra underlag för framtida diskussioner med Trafikverket.

Samtliga nedan angivna sakägareombud yrkar följande:

- För brunnar som anlagts av Trafikverket med anledning av vattenföretaget, men som Trafikverket inte längre har behov av i vattenföretaget ska följande gälla. För det fall en fastighetsägare vill överta en sådan brunn som anlagts på dennes fastighet ska fastighetsägaren äga rätt att utan kostnad överta brunnen. Fastighetsägaren ska anmäla att han vill överta brunnen till Trafikverket senast ett år innan arbetstidens utgång enligt denna dom.
- Om en sakägare som varit eller som är ansluten till den kommunala vattenförsörjningen vid den tidpunkt som anges i villkorspunkt 4 mening 2 (till och med ett år efter det att tunnelarbetena och de järnvägstekniska installationerna slutförts, dock längst till och med tillståndstidens utgång) önskar avbryta denna anslutning och trygga sin vattenförsörjning genom enskild brunn yrkas i första hand att Trafikverket ska svara för härför erforderliga åtgärder samt eljest hålla sakägaren skadeslös och i andra hand att nämnda fråga får behandlas i den för oförutsedd skada enligt denna dom stadgade ordningen.

Förbundsjuristen Jonas Månsson, ombud för sakägare enligt bilaga 1, bestrider Trafikverkets yrkande 2 i den del det gäller att få släppa ut processvatten till Stensån och Vadebäcken samt yrkande 6, men har inga erinringar mot yrkandena i övrigt. Det finns inte heller några erinringar vad gäller provotid, sakkunnigförordnande, kontrollprogram och tid för anmälan av oförutsedd skada.

Villkor 1 och 7 medges i enlighet med Trafikverkets alternativa förslag. Tidpunkterna i villkor 4 och 6 bör ändras, men i övrigt finns inga erinringar mot föreslagna villkor. Därutöver yrkas att villkor föreskrivs i enlighet ombudens gemensamma yrkanden samt i enlighet med följande:

Lyabäcken ska, på sträckan mellan där bäcken passerar gränsen mellan fastigheterna Lya 3:8 och Ledtorpet 8:9 och där den rinner ut i Örebäcken, vid varje tidpunkt vara vattenförande, innebärande ett minsta flöde om 0,1 l/s.

Många av huvudmännens fastigheter är jordbruksfastigheter och på de flesta av dessa bedrivs ett aktivt lantbruk med djurhållning. På flera finns även mjölkdjursbesättningar. För alla dessa fastigheter är en god vattentillgång med bra vattenkvalitet en viktig faktor. Störningar i vattenförsörjningen eller dålig eller alltför skiftande vattenkvalitet leder omedelbart till produktionsförluster i rörelsen.

Många av fastigheterna är belägna i norra delen av tunnelns sträckning, i Lya och Finnsbo. Tunneldrivningen har genom åren inneburit mycket stora bekymmer. De flesta har förlorat sina tidigare vattentäkter, vilka i de flesta fall varit bra grävda brunnar med en god vattenkvalitet. Av Banverket borrhade brunnar, som ersatt sinade brunnar, har i sin tur måst ersättas med nya borrhör och vattenkvaliteten har varit mycket dålig. Detta har lett till att reningsfilter måst installeras med åtföljande problem och ojämnheter i mätvärdena. Försörjning med vatten från vattentank har förekommit för de flesta fastigheter under lång tid, i något fall i upp till fyra års tid. Dessa förhållanden har lett till störningar i lantbruksdriften. Skördeskador på grund av grundvattensänkningen har under ett par år kunnat konstateras på ett antal av fastigheterna. Även träd som dött har iakttagits. Sammantaget leder detta till att en mycket stor oro föreligger för vad en fortsatt tunnelbyggnation kan få för följd. Trafikverket tillhandahåller i dag kostnadsfritt vatten för såväl hushållsändamål som för vattning av djur. Vidare har ett system för ersättning av skördeskador relaterade till grundvattensänkningar satts i gång. Det är av största betydelse att dessa frågor hanteras på ett gynnsamt sätt vid målets prövning.

Med hänsyn till att utredningen i målet påvisar att det kan ta flera år för grundvattenförhållandena att återställas efter tunneldrivningen är det inte rimligt att släppa den på det tryggade sättet säkrade vattenförsörjningen med mindre vattenbalansen och kvaliteten återskapats för respektive brunn. För tiden fram till ett år efter det att arbetena och de järnvägstekniska installationerna slutförts, men längst till och med tillståndstidens utgång, uppkommer inga problem. Men för det fall sakägare efter denna tid inte vill vara anslutna till det kommunala vattenledningsnätet och det inte finns anslutet enskilt vatten eller tillfredsställande vattenmängd eller kvalitet saknas, uppkommer en fråga som bör lösas i målet.

Flera av fastighetsägarna är beroende av att flödet i Lyabäcken upprätthålls, såväl för vattentillgången till sina djur som med hänsyn till att de har fiskerätt i bäcken.

Fisket i Stensån har under åren drabbats av utsläppsolyckor med bl.a. pH-chocker, med negativa följder för fisket och fiskarna i ån. Efter det att Trafikverket anlade utloppsledningar från tunneln direkt till Laholmsbukten har skadorna och olyckorna upphört. För att förhindra skador på dessa intressen är det viktigt att Trafikverket inte åter medges rätt att släppa s.k. tunnelvatten i Stensån.

Utrivning av utloppsledningen till Laholmsbukten är inte i linje med god vattenstatus eller god fiskvård i Stensån. Utloppsledningarna bör därför ligga kvar under tunnelns driftskede för att förhindra olyckor genom utsläpp till Stensån.

Det är viktigt att vattennivåerna hålls uppe i Örebäcken, Lyabäcken och Axeltorpsbäcken och att det vatten som leds över till dessa från grundvattentäkter inte innehåller ämnen som påverkar fisken och andra levande organismer i vattendragen. Det är därvid viktigt att vattnet syresätts naturligt innan det släpps ut i bäckarna. Kvaliteten på vattnet bör överensstämma med de krav som länsstyrelsens fiskerienhet ställer. Kontrollprogram bör tas fram i samråd med länsstyrelsen i detta avseende.

Det bör noteras att det föreligger en potentiell konflikt mellan tiden för anmälan av oförutsedd skada enligt huvudtillståndet, vilken går ut den 24 november 2012, och den tid för anmälan av oförutsedd skada som blir en följd av denna prövning. Tiden för anmälan av oförutsedd skada kommer vidare att ha gått ut för huvudtillståndet, vilket avser drifttiden, innan tunneln ens har tagits i drift.

Advokaten Nils Rinander, ombud för sakägare enligt bilaga 1, har ingen erinran mot Trafikverkets tillståndsyrkanden. Vad gäller prövotidsbestämmelserna yrkas att Trafikverket, förutom redovisningen 2018, senast den 1 mars 2014 tillhandahåller sakägarna en sammanställning över dittills inträffade skador som konstaterats och dittills utbetalade ersättningar eller vidtagna skadeförebyggande åtgärder. Vidare yrkas att villkor föreskrivs i enlighet med ombudens gemensamma yrkanden och Jonas Månssons yrkande om flödet i Lyabäcken.

Trafikverkets förslag att samla alla bestämmelser i en dom framstår som ändamålsenlig. Eftersom tiden för anmälan av oförutsedd skada i tidigare domar redan är bestämd till den längsta möjliga, kan situationen inträffa att fråga uppkommer om skada är hänförligt till de nu ansökta kompletterande anläggningarna eller till äldre anläggningar. Det tycks därför kunna gälla olika sista tidpunkt för anmälan av oförutsedd skada vilket kan leda till rättsförluster för sakägare. Trafikverket bör åta sig att inte avvisa en anmälan om oförutsedd skada som hänför sig till det gamla tillståndet såsom försent inkommen.

Trafikverket har yrkat att senast den 13 december 2018 redovisa sammanställningen av det utredningsmaterial som tillskapats genom kontrollprogram och utredningar som företagits i samband med fullgörandet av sakkunniguppdraget samt förslag på slutlig skadereglering. Det innebär att det kommer att löpa mycket lång tid innan sakägarna

får en samlad bild av inverkan av grundvattensänkningen. Detta kan innebära rättsföruster eftersom vissa skadeverkningar kan vara svåra för sakägarna själva att överblicka. Det kan därmed bli svårt för sakägarna att själva bedöma vad som är naturliga förändringar respektive följer av vattenverksamheten och svårt att säkra eventuell bevisning i frågan. Redan den i deldomen den 14 februari 2003 bestämda tidpunkten för Linnérs redovisning, dvs. den 1 mars 2014, är i senaste laget, men en redovisning bör under alla förhållanden tillhandahållas sakägarna då. Redovisningen bör av likformighets skull uppta alla hanterade skador och inte bara de som Linnér redovisat, undantaget inverkan på förlorad kraftproduktion vilket saknar intresse i sammanhanget.

Civilingenjören Curt Blom, ombud för sakägare enligt bilaga 1, yrkar att

- inläckaget till tunneln ska begränsas till 100 l/s, med de bestämmelser som gäller enligt 2003 års deldom
- tillståndet att leda bort grundvatten ska begränsas till utgången av 2015 om inläckaget tillåts vara 150 l/s
- villkor ska föreskrivas i enlighet med ombudens gemensamma yrkanden
- villkor beträffande flödet i Lyabäcken ska föreskrivas i enlighet med länsstyrelsens förstahandsyrkande

Trafikverket har vid samråd den 10 juni 2010 uppgett att det kommande arbetet med det västra tunnelröret kommer att väsentligt underlättas genom att man nu får tillgång till det östra tunnelröret och efterhand tvärtunnlarna. Förutom att kunna utnyttja hittills vunna erfarenheter kan man t.ex. praktiskt utnyttja det byggda röret med tvärtunnlarna för injekteringar för undvikande av omfattande raka injekteringar från tunnelmaskinens front. Dessa nya arbetsförutsättningar bör medföra en avsevärd tidsbesparing, som inte motiverar att tillståndet till grundvattenbortledningen förlängs ända fram till slutet av 2017. Trafikverket uppger i ansökan att tunnelröret kan ha drivits färdigt 2013/2014 och fasthöll så sent som i april 2008 att tunnelarbetet skulle vara avslutat under juli månad 2013. Det finns goda marginaler i Trafikverkets redovisning av tidsbesparingen i förhållande till den östra tunneln. Trafikverkets redovisning och beräkning av antalet dagar är oklar.

Det tillgängliga utredningsmaterialet ger inte något säkert underlag för att tillåta ett högre utsläpp av grundvatten än 100 l/s enligt gällande tillstånd. Detta i synnerhet som det gällande tillståndet ger rätt till att vid speciella situationer öka månadsgenomsnittet väsentligt.

I den tekniska beskrivningen försöker Trafikverket visa att ett ökat utsläpp med 50 l/s ger såväl tidsvinst som kostnadsbesparing samtidigt som miljöpåverkan blir mindre. Förutom fördelen med tillgång till det färdigbyggda östra tunnelröret hänvisas bland annat till byggandet av borrhållare och tvärtunnlar, men dessa fanns ju redan när det östra röret färdigställdes och har alltså skett inom ramen för det gällande tillståndet.

Miljökonsekvensbeskrivningen bekräftar i stora drag att gällande deldom vad gäller utsläpp etc. kunnat följas. För att motverka risk för skador på Natura 2000-områdena Lyabäcken, Ledtorpet och Korup ska liksom tidigare genomföras skyddsåtgärder i

samråd med länsstyrelsen. Detta har fungerat tillfredsställande och bör i fortsättningen prioriteras.

Advokaten Ragnar Löfdal, ombud för sakägare enligt bilaga 1, bestrider verkställighetsförordnande, förbehåller sig rätten att yrka ersättning på grund av sättningsskador samt yrkar att

- högre vattenuttag än 100 l/s inte ska tillåtas
- tillståndstiden inte ska förlängas i förhållande till gällande tillstånd
- pH-värdena i villkor 7 ska anges som fasta värden
- återförande av vatten till naturen ska ske med inläckande grundvatten där inläckaget för stunden äger rum
- villkor ska föreskrivas i enlighet med ombudens gemensamma yrkanden
- villkor beträffande flödet i Lyabäcken ska föreskrivas i enlighet med Jonas Månssons yrkande

För Estrid Santessons och Jan Ternströms del yrkar han därutöver, i första hand att följande villkor ska föreskrivas:

Trafikverket ska i god tid underrätta sakägare som kan drabbas av störningar av TBM-maskinens framdrivning. Om sakägare som kan störas så kräver ska Trafikverket svara för skäliga kostnader för sakägarnas alternativa boende under tid då störningarna pågår.

och i andra hand följande villkor:

Drivning av tunnelborrmaskinen får inte ske mellan kl. 22.00 och 07.00 under den tid då maskinen befinner sig i närheten av bostäderna på fastigheterna Finnsbo 3:4 och 2:12.

Det är svårt att se varför Trafikverket inte skulle kunna slutföra uppdraget utan ändring av givet tillstånd. De erfarenheter man nu fått samt god planering bör kunna kompensera så att drivningen kan ske snabbare utan ett större uttag. Beräkningen att det skulle gå 600-800 dagar snabbare är en glädjekalkyl och endast en tredjedel beror på ett ökat uttag av grundvatten. Det skäl som Trafikverket anger för ansökan, dvs. en effektivare tunneldrivning och i förlängningen en kostnadsbesparing om 50-100 miljoner kronor, är osäker och i vart fall inte av sådan dignitet att tillståndet i denna del ska ändras. Försiktighetsprincipen bjuder att man inte äventyrar så stora natur- och trivselsvärden som här står på spel, för en så blygsam vinst i förhållande till hela projektets totalkostnad. Både allmänna och enskilda intressen sätts på spel om ansökan rakt av vinner bifall. Den tidsbesparing som uppnås och därmed följande kostnadsminskning för projektet är alltför liten i förhållande till totalkostnaden för att beviljas. Naturen i allmänhet på Hallandsåsen och risken för skador på enskilda fastighetsägares fastigheter i synnerhet, bör i detta sammanhang väga tyngre än Trafikverkets klen underbyggda påstående om kostnadsbesparing. Banverket har för övrigt för flera år sedan kommit fram till att tunnelbygget inte är nationalekonomiskt lönsamt. Att jaga kostnadsbesparingar i storleksordningen 50-100 miljoner kronor, med naturen och enskilda fastighetsägares väl och ve som insats, kan inte rättfärdiga ansökan. Eftersom färdigställandet av dubbelspår längs hela västkustbanan kommer att dröja till långt efter den 31 december 2017 finns

det ingen anledning att forcera fram ett färdigställande genom att medge nu sökt tillstånd. Det finns inte heller skäl att äventyra den kontroll man nu har vid uttag av 100 l/s.

Det brister i logik att yrkandet om återföring av inläckande grundvatten till bergsmassan har återkallats. Det är oklart vad återkallandet får för konsekvenser för kalkylerna beträffande tidsvinst. De ekonomiska beräkningarna bygger inte på ett uttag om 150 + 40 l/s (den mängd som i enlighet med det återkallade yrkandet skulle återföras), vilket de borde ha gjort.

Utredning saknas huruvida det till naturen på åsen återledda vattnet kommer att ha samma eller i stort sett samma kvalitet som det inläckande vattnet till tunnelbygget. Man kan inte utgå från att vattenkvaliteten är densamma i Trafikverkets brunnar som i det bortledda vattnet. Vidare är det angeläget att återförandet sker där avtappningen för stunden äger rum och inte någon annanstans. Vatten bör fyllas på längst upp i de två sammanhängande Natura 2000-områdena.

Det är alltför diffust att ange pH-värdena i villkor 7 som riktvärden. Detta kan lämna fältet öppet för olika uppfattningar, varför villkoret måste bestämmas som ett fast värde. Djur och natur samt inte minst fiskarna i de olika vattendragen är mycket känsliga och riskerar att slås ut om pH-värdet ändras. Det är inte stora förändringar i pH-värdet som behövs för att slå ut ett helt fiskebestånd.

Ett ökat vattenuttag ur Hallandsåsen gör risken för sättningar allt större. Sådana kan orsaka skador på byggnader av olika slag, liksom på fastigheternas topografi. Rätten till skadestånd i händelse av sådana skador reserveras.

Estrid Santesson, vars fastighet Finnsbo 3:4 är belägen i stort sett rakt ovanför tunnelbygget, besvärades vid drivningen av den östra tunneln under ett antal dagar mycket av tunnelborrmaskinen som arbetade dygnet runt.

Jur kand Michael Morsing, ombud för sakägare enligt bilaga 1, har ingen erinran mot ansökan, under förutsättning att följande yrkanden beaktas:

- tillståndstiden ska bestämmas till den 31 december 2015
- beredskap ska finnas hos Trafikverket för att fylla på bäcken vid det arrenderade området på fastigheten Grevie 36:2 om vattenverksamheten medför att vattennivån sänks
- pegrar ska anordnas i nämnda bäck
- villkor ska föreskrivas i enlighet med ombudens gemensamma yrkanden
- villkor beträffande flödet i Lyabäcken ska föreskrivas i enlighet med Jonas Månssons yrkande

Samtliga fastigheter har kommunal vattenförsörjning. Fastigheterna Önnarp 1:10 och Slammarp 1:132 är belägna vid Vadebäcken, vilket gör dem känsliga för översvämning vid mer än tillfälliga utsläpp i bäcken. På fastigheterna finns filterbäddar som är känsliga för översvämning. Även om det hittills nästan aldrig skett något utsläpp i Va-

debäcken bör mängden tillåtet utsläpp i bäcken fastställas. Det är otillfredsställande att det inte finns någon begränsning.

Ägaren till Önnarp 1:10 arrenderar fyra hektar betesmark på fastigheten Grevie 36:2. Inom det arrenderade området rinner en bäck som sedan rinner ut i Vadebäcken. Bäck- en används av betesdjuren för att dricka ur. Fastigheten är belägen rakt ovanför tunneln och kan därför påverkas av den sökta vattenverksamheten.

Trafikverket har påbörjat borrningen av det västra tunnelröret. I miljökonsekvensbe- skrivningen uppges att byggtiden kommer att uppgå till 1 000 - 1 200 dagar, vilket är ungefär två år och nio månader till tre år och tre månader. Arbetet med det västra tun- nelröret bör således i vart fall vara klart till sommaren 2014. Om det sedan behövs yt- terligare tid för förseningar samt för att riva ut befintliga utloppsledningar i Laholms- bukten och Skälderviken, bör det vara tillräckligt med en tillståndstid som sträcker sig till den 31 december 2015. Tunneln måste färdigställs så snabbt som möjligt. Trafik- verket har genom att ha färdigställt det östra tunnelröret skaffat sig bättre kunskap om vattenförhållanden och geologiska förhållanden. Denna kunskap gör att ytterligare för- seningar av tunnelbygget borde kunna undvikas.

Jur kand Carl Skygge, ombud för sakägare enligt bilaga 1, medger att tillstånd medde- las, men bestrider yrkandet om verkställighetsförordnande samt att mängden inläckan- de och från tunnelmynningarna bortlett grundvatten enligt villkor 1 får överstiga 100 l/s. Vidare yrkas att villkor ska föreskrivas i enlighet med ombudens gemensamma yrkanden.

Av ansökan framgår att den totala tidsbesparingen vid drivning av det västra tunnelrö- ret i förhållande till drivningen i det östra tunnelröret uppgår till mellan 600 och 800 dagar. Av denna är 180-240 dagar en följd av att mängden bortlett grundvatten ökas från maximalt 100 till 150 l/s som ett rullande 30-dygns medelvärde fram till sektion 193+500. Den beräknade tidsbesparingen som den ökade bortledningen av grundvatt- net medför uppgår således till mellan en tredjedel och en fjärdedel av den totalt förväntade tidsbesparingen. Det uppges vidare att den totala tidsbesparingen bedöms medföra en kostnadsminskning för projektet på cirka 50-100 miljoner. Om de beräkningar som Trafikverket har gjort är korrekta skulle kostnadsbesparingen vid en ökad bortledning av grundvattnet således bli cirka 20 miljoner kronor. Det finns dock oklarheter i hur tidsprognosen har tagits fram. Det hade varit bra om Trafikverket hade angett en för- delning av uttagsmängderna mellan olika delar av verksamheten. Tidsbesparingen kommer till stor del att bero på de erfarenheter man fått hittills och inte på det ökade uttaget.

Järnvägssträckan Ängelholm-Maria är en flaskhals. Trafikverket bedömer att byggstart för denna kommer att ske tidigast 2020. Järnvägstunneln genom Hallandsåsen förväntas vara färdig innan dess, även om eventuell tidsbesparing inte uppstår som en följd av att Trafikverket inte erhåller tillstånd att bortleda grundvattnet med maximalt 150 l/s. Mot bakgrund av detta kommer de miljömässiga och samhällsekonomiska vinster- na av järnvägstunneln genom Hallandsåsen inte att vara betydande förrän järnvägs- sträckan Ängelholm-Helsingborg har byggts ut till dubbelspår.

Roland Karlsson är skogsägare med mark nära området för drivning av det västra tunnelröret. Det är inte klargjort att det ökade bortledandet som Trafikverket begär tillstånd till inte medför bestående skador på skog och mark. Det finns därför en ökad risk för bestående skador på skog och mark som en följd av den ökade grundvattensänkningen som uppstår med ett ökat bortledande av grundvattnet.

Området utgör även riksintresse för friluftsliv. Ett omväxlande levande landskap är av vikt för ett rikt friluftsliv. Om skog och mark skulle erhålla bestående skador kommer detta att menligt påverka inte bara friluftslivet för Roland Karlssons familj utan även för allmänheten. Försiktighet är därför påkallat. Det framstår som klart att Trafikverket inte har visat att fördelarna från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av vattenverksamheten. Det finns därför inte skäl att medge Trafikverkets ansökan om tillstånd till bortledande av vatten på de av verket föreslagna villkoren.

4.4 Trafikverkets bemötande

Trafikverket medger att det föreskrivs ett allmänt villkor. Yrkandena i övrigt bestrids, med undantag för länsstyrelsens alternativyrkande beträffande flöde i bäckar samt de alternativyrkanden som Trafikverket själv framställt beträffande villkor 1, 6 och 7. Trafikverket har vidare gjort åtaganden vad gäller vattenförsörjning och oförutsedd skada i enlighet med vad som anges nedan.

Tillståndstid

Trafikverket bestrider att tillståndstiden begränsas till den 31 december 2015. Det saknas möjlighet att inom ramen för det gällande tillfälliga tillståndet från 2003 driva järnvägstunneln färdigt innan utgången av dess tillståndstid den 14 juli 2013. Målsättningen är att drivningen av det västra tunnelröret ska färdigställas innan utgången av 2015. Det är dock nödvändigt att ha säkerhetsmarginaler för genomförande av anläggningsarbeten av denna omfattning, vilket motiverat Trafikverket att låta förevarande ansökan avse en tillståndstid till den 31 december 2017. Fastighetsägarna har inte redovisat på vilket sätt de negativt skulle påverkas av begärd tillståndstid. Framförda slutsatser angående Väst kustbanan saknar i sammanhanget relevans.

Mängd inläckande och bortlett grundvatten

Trafikverket motsätter sig ytterligare mängdbegränsningar utöver den utformning av villkoret som i första hand har föreslagits. Om ytterligare mängdbegränsningar föreskrivs ska ett momentant värde dock inte bestämmas till lägre än 400 l/s utifrån vattenreningsanläggningarnas kapacitet. Formuleringen av motsvarande villkor i 2003 års deldom har sin grund i att det vid tillfället för tillståndet var osäkert vilka flöden och flödesvariationer avseende inläckage och bortledning som skulle uppkomma vid den kommande tunneldrivningen samt vilken påverkan som skulle uppkomma till följd av dessa variationer. Också reningsanläggningarnas exakta utformning, slutliga dimensionering och kapacitet var oklara vid denna tidpunkt. Det påverkansområde som ges av grundvattensänkningen förändras inte till sin utbredning av kortvariga variationer i inläckaget till tunneln. Detta har kunnat konstateras vid byggandet av den östra tunneln. Det är därför ur påverkanssynpunkt endast intressant att begränsa det inläckande

grundvattnets storlek över en längre tidsperiod, i detta fall som ett 30-dygns rullande medelvärde.

Den högre inläckagemängden på del av drivningssträckan är miljömässigt och ekonomiskt motiverad. Trafikverket planerar att förbehandla tunnelsträckningen genom Lyadalen. Härigenom skapas förutsättningar för att avsevärt förkorta tunnelbormaskinens drivningstid genom Lyadalen och minska den totala mängden bortlett grundvatten. På detta sätt kan miljöpåverkan från tunneldrivningen genom den känsliga Lyadalen begränsas. Förbehandlingen kommer att ske genom uttag av borrhållare i anslutning till tvärtunnlarna 5 och 6 och cementinjektering i tunnellen från dessa. Byggnationen av dessa tvärtunnlar och borrhållare samt byggnation av övriga tvärtunnlar medför ett behov av bortledning av grundvatten om cirka 20 l/s. Vidare erfordras för optimering av tunnelbormaskinens drivningshastighet från starten i söder fram till Lyadalen att bortledningen av grundvatten på denna sträcka tillåts öka med ytterligare cirka 20-25 l/s. Sammantaget innebär detta en total bortledningsmängd om 150 l/s (rullande 30-dygns medelvärde) vid drivningen av västra tunnelröret från söder fram till Lyadalen (sektion 193+500). Denna ökade grundvattenbortledning bedöms ge en något större utbredning av grundvattenpåverkan i berg i sydost medan omfattning och typ av miljöpåverkan i området söder om Lyadalen i huvudsak bedöms motsvara den som uppkommit för det östra tunnelröret. Samtidigt skapas förutsättningar för en begränsning av miljöpåverkan i den känsliga Lyadalen genom den planerade förbehandlingen. Genom Lyadalen fram till genombrott i norr begränsas även fortsättningsvis bortledningsmängden till 100 l/s (rullande 30-dygns medelvärde). Redovisningen i ansökan utgör erforderligt underlag till stöd för domstolen att bifalla Trafikverkets ansökan och förslag till villkor. Länsstyrelsen och Båstads kommun har inte någon erinran mot att bortledningsmängden ökas från 100 till 150 l/s på angiven del av drivningssträckan. Det gällande tillfälliga tillståndet medger ingen möjlighet att vid speciella situationer öka månadsgenomsnittet.

Vattenreningsanläggningarna inklusive oljeavskiljare och sedimentationsdammar har kapacitet för att behandla de flöden som kan bli aktuella vid den fortsatta tunneldrivningen enligt ansökan. Erfarenheterna från drivningen av det östra tunnelröret visar inte på några problem att i reningsanläggningarna behandla förekommande vattenmängder eller att avleda dessa till recipient. Således erfordras inte heller med hänsyn till reningsanläggningar, ledningssystem eller recipient någon begränsning av mängden bortlett och utsläppt vatten under kortare tidsperioder.

Framdrivnings- och tättningsmetoder

Särskilda villkor om drivnings- och tättningsmetoder är obehövliga. Trafikverket har i ansökan redovisat hur den fortsatta drivningen av det västra tunnelröret och uttaget av tvärtunnlar, borrhållare och mottagningskammare kommer att ske samt de tättningsmetoder som kommer att användas. Frågan regleras därmed genom det allmänna villkoret.

Recipienter

Trafikverket bestrider att utsläppsmöjligheten till Stensån och Vadebäcken villkoras. Bortlett grundvatten jämte processvatten från tunneldrivningen ska även fortsättnings-

vis släppas till Laholmsbukten respektive Skälderviken genom de utloppsledningarna som särskilt byggts för detta ändamål. Utsläpp eller bräddning av avloppsvatten till Stensån eller Vadebäcken är endast aktuellt i undantagsfall, exempelvis i samband med flödesbegränsningar eller andra driftstörningar i utloppsledningarna till havet. Det är helt nödvändigt att det vid en sådan nödsituation finns möjlighet att till recipient släppa ut det inläckande och bortledda grundvattnet då detta flöde inte är avstängbart. Vid drivningen av det östra tunnelröret har inget utsläpp av bortlett grundvatten skett till Stensån eller Vadebäcken-Möllebäcken, förutom under en halvtimme då en mindre del av utgående avloppsvattenflöde till Skälderviken bräddades till Vadebäcken. Föroreningshalterna i avloppsvattnet till Skälderviken och Laholmsbukten kommer även fortsättningsvis att vara låga och understiga eller ligga i nivå med de föroreningshalter som förekommer i dagvattnet från olika urbana ytor. De undantagsvisa utsläppen till Vadebäcken och Stensån bedöms inte komma att negativt påverka dessa recipienter. Miljöpåverkan i Stensån vid eventuellt utsläppande av avloppsvatten är begränsad och bedöms inte motverka att god ekologisk status uppnås till år 2015 och inte heller motverka dagens bedömning om en god kemisk ytvattenstatus. Mot denna bakgrund, och med de åtaganden som gjorts i ansökan föreligger inget behov av ett särskilt villkor i detta avseende, utan det måste anses som fullt tillräckligt att frågan regleras genom det allmänna villkoret. Något särskilt villkor finns inte heller föreskrivet i det gällande tillfälliga tillståndet från 2003 eller i det tillfälliga tillståndet från 2007 rörande arbetstunneln vid mellanpåslaget.

Flöde i bäckar

Trafikverket motsätter sig generellt att det föreskrivs villkor om minsta flöde i bäckar, men har ingen erinran mot länsstyrelsens alternativyrkande beträffande flödet i Lya-bäcken.

Enligt föreslagen delegation bemyndigas länsstyrelsen att på grundval av den årliga handlingsplan för planerade skyddsåtgärder som Trafikverket redovisar och eventuellt kompletterande inventeringar, avgöra om Natura 2000-områden eller andra områden av allmänt miljöintresse ska kompenseras med vatten i syfte att undvika eller minska risken för skada och härvid förelägga Trafikverket att vidta erforderliga skyddsåtgärder. Motsvarande bestämmelse finns också i nu gällande tillfälliga tillstånd från 2003. Erfarenheterna från drivningen av det östra tunnelröret visar att denna bestämmelse kunnat tillämpas på ett praktiskt och ändamålsenligt sätt samt att de genomförda skyddsåtgärder har haft avsedd effekt. Vilka skyddsåtgärder som ska vidtas, när och hur de ska genomföras bestäms således av länsstyrelsen genom ett föreläggande, på grundval av den årliga handlingsplan som Trafikverket redovisar och bedömningen av aktuell påverkan eller risk för påverkan. Frågan hanteras således inom ramen för delegationen och det saknas behov av ytterligare reglering.

Översvämningsrisk

Jordbruksverket har på Trafikverkets uppdrag utrett frågan om påverkan på vattenföringen i bland annat Vadebäcken-Möllebäcken vid eventuellt utsläpp av bortlett grundvatten till denna recipient. De skador som avses är i första hand dämning och översvämning till följd av trånga sektioner i vattendragen. Av utredningarna framgår bland annat att flödestillskottet från utsläppet av det bortledda grundvattnet vid låg-

och medelvattenföring inte medför några negativa effekter, utan snarast är positiva i berörda vattendrag. I de fall trånga sektioner förekommer föreligger vid dimensionerande flöde (momentant medelhögvattenflöde) mestadels risk för översvämningar redan i dagsläget vid naturliga förhållanden utan något flödestillskott. Huvuddelen av dämningen är hänförlig till en redan i utgångsläget underdimensionerad bro eller trumma. I utredningarna föreslås förebyggande åtgärder för de sektioner där dämningen bedöms kunna orsaka skada. Trafikverket avser att ta upp en diskussion angående dessa åtgärder med dikningsföretag och berörda markägare.

Fastigheterna Slammarp 1:132 och Önnarp 1:10 är belägna en kilometer eller mer uppströms utsläppspunkten i Vadebäcken för bortlett grundvatten från tunnelbygget. Det föreligger således inte någon risk för översvämning eller annan påverkan vid dessa fastigheter till följd av ett sådant eventuellt utsläpp till Vadebäcken.

Skyddsåtgärder

Trafikverkets yrkanden 3 och 4 ska ses i ljuset av det förfaringssätt som framgår av de föreslagna villkoren 2 och 3 samt delegation 1, 2 och 3 till länsstyrelsen. Detta förfaringssätt har enligt det gällande tillfälliga tillståndet från 2003 ägt rum för hittillsvarande tunneldrivning.

Skyddsåtgärder i form av utsläpp av vatten till exempelvis vattendrag ska ske efter föreläggande från länsstyrelsen. Länsstyrelsen har rätt att föreskriva de halter av föroreningsparametrar som inte får överskridas, liksom att ange de övriga villkor som länsstyrelsen anser erfordras. Något kontrollprogram i detta avseende behövs således inte.

Inläckande grundvatten och processvatten från tunnelbormmaskinen har inte använts och planeras heller inte att användas för skyddsåtgärd vad gäller vattendrag. Vatten för sådan åtgärd ska vara så opåverkat som möjligt. Sådant vatten kan exempelvis utgöras av inläckande grundvatten i arbetstunneln vid mellanpåslaget när det inte förekommer någon verksamhet där och vatten från de befintliga kontrollbrunnarna.

Frågan om vattenkvaliteten vid bevattning av ur natursynpunkt värdefulla biotoper omhändertas inom ramen för föreslaget villkor 2 och delegationen till länsstyrelsen. Vid vidtagande av skyddsåtgärder under hittillsvarande tunneldrivning har samråd med erforderliga experter ägt rum inom ramen för motsvarande reglering i det gällande tillfälliga tillståndet. Något särskilt villkor om samråd behövs således inte.

Uttag ur befintliga kontrollbrunnar

Det finns rättsliga förutsättningar för bifall till Trafikverkets yrkande 4. Brunnarna är utformade som borrhåll öppna hål i berggrunden, med foderrör genom jordlagren och ner till fast berg och tätas mot inläckande grundvatten från jordlagren. I områden med dåligt berg är brunnarna fodrade till dess bra berg påträffats. Eventuella ersättningsbrunnar kommer att borrar i anslutning till existerande brunnar, inte längre än cirka 50 meter från den brunn som ersätts och på samma fastighet. Brunnarnas kapacitet är uppskattade från tester utförda vid borrhåll och i vissa fall finns information från provpumpningar. Vatten för skyddsåtgärder kommer att tas ur de brunnar som har för än-

damålet bäst kapacitet. Mätningar och undersökningar visar att vattentillgången är tillräcklig för det planerade uttaget. Under vintern och våren 2010/11 utföres ytterligare kapacitetstester och provpumpningar för att verifiera vattentillgången och påverkan på omgivande grundvattenmagasin och ytvatten.

Resultat från provpumpning 2002 och preliminära resultat från provpumpningarna 2011 i Lyadalen visar att påverkan från uttaget blir litet och att någon påverkan på ytvatten inte har observerats. Observationerna visar också att grundvattennivån inte sänks av under Lyabäckens botten. Syftet med uttaget av grundvatten ur uttagsbrunnarna är att kompensera för en påverkan som uppkommit till följd av tunneldriften. Uttaget ur brunnarna sker därför inom ett existerande påverkansområde och anpassas efter uppkommet behov. Påverkansområdet med anledning av grundvattenbortledningen vid tunneldrivningen utökas endast marginellt när uttagsbrunnarna används och detta bedöms inte ge någon ökad påverkan av praktisk betydelse. Den sammantagna påverkan sker inom det beräknade influensområdet.

Begränsningsvärde för pH

Trafikverket motsätter sig att pH-värdena i villkor 7 ska bestämmas som begränsningsvärden som inte får överskridas. Den utformning av villkoret som Trafikverket i första hand har föreslagit motsvarar de villkor som fastställts i det gällande tillfälliga tillståndet från 2003 och i domen den 20 december 2007. Värdet på pH i bäckarna varierar naturligt och kan även uppströms Trafikverkets utsläppspunkter överstiga 8 respektive 8,5. Det är därför svårt att efterleva ett pH-värde som sätts som gränsvärde. Ett riktvärde är inte något diffust värde och bedöms ur miljösynpunkt vara tillräckligt och möjligt att kontrollera. För det fall domstolen anser att en justering är erforderlig har Trafikverket föreslagit en alternativ utformning av villkoret.

Begränsningsvärde för petroleumkolväten

Mot bakgrund av erfarenheterna från drivningen av östra tunnelröret saknas skäl för att bestämma begränsningsvärdet för petroleumkolväten till momentant värde istället för av Trafikverket i första hand föreslaget månadsmedelvärde. Kommunen har inte motiverat sitt krav på ett momentant värde och länsstyrelsen har inte haft någon erinran mot Trafikverkets förstahandsförslag på villkor. I gällande tillfälliga tillstånd från 2003 anges ett månadsmedelvärde. För det fall domstolen anser att begränsningsvärdet, vid eventuellt utsläpp till vattendrag, bör anges som momentant värde bör det sättas till lägst 10 mg/l i likhet med vad som föreskrivs i domen från 2007. Villkoret bör i sådant fall utformas i enlighet med Trafikverkets alternativa förslag.

Utrivning av befintliga utloppsledning

Miljöpåverkan vid utrivning av utloppsledningarna är ytterst begränsad. Det är bedömningen av den miljöpåverkan som ska ligga till grund för om bifall ska ges till Trafikverkets yrkande om utrivning. Yrkandet att ledningarna ska ligga kvar för att förhindra utsläpp i Stensån rör frågan om utsläppande av avloppsvatten under driftskedet. Den frågan omfattas inte av denna prövning, utan regleras genom det lagakraftvunna huvudtillståndet från 1992.

Prövning enligt 11 kap. 6 § miljöbalken

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att prövningen mot bestämmelsen i 11 kap. 6 § första stycket miljöbalken ger vid handen att tillstånd kan meddelas i enlighet med Trafikverkets villkorsförslag. Trafikverkets redovisning ger således klart stöd för bedömningen att fördelarna från allmän och enskild synpunkt vad gäller vattenverksamheterna överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheten av dessa. Länsstyrelsen och Båstads kommun har inte haft någon erinran mot den ökade bortledningsmängden 150 l/s.

Störningar från tunnelborrmaskinen

Trafikverket bestrider att det föreskrivs villkor om att tunneldrivning inte får ske under vissa tider på dygnet. Ett sådant förbud skulle riskera en avsevärd förlängning av tiden för färdigställande av tunneln, eftersom tidsplanen utgår från att drift sker under hela dygnet. Betydande kostnadsökningar skulle också uppstå. Vid prövning mot de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är det uppenbart att en sådan restriktion är orimlig i förhållande till de möjliga men kortvariga och övergående besvär som kan uppstå.

I ansökan beskrivs miljökonsekvenserna av både vattenverksamheten och den miljöfarliga verksamheten som tunneldrivningen utgör. Det är tillräckligt att villkor föreskrivs för vattenverksamheten. Erforderliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått avseende själva byggandet av tunneln bestäms inom ramen för tillsynen enligt bestämmelser i 2 och 26 kap. miljöbalken.

Trafikverket har inte tagit emot några klagomål från Estrid Santesson gällande vibrationer, buller eller andra störningar med anledning av tunneldrivningen. Trafikverket har inte heller kontaktats av henne med anledning av den information som skickats ut till berörda fastighetsägare beträffande på vilket sätt de kan kontakta Trafikverket om de upplever buller- och vibrationsstörningar samt på vilket sätt skyddsåtgärder då kan erbjudas och skadereglering ske. Inte heller har några sådana klagomål inkommit från övriga fastighetsägare som omfattas av yttrandet.

Vibrationsmätningar på byggnader vid sprängningsarbeten i samband med tunnelbygget har inte visat på att tillåten vibrationsnivå överskridits i något fall. Resultaten från mätningar av vibrationer på byggnader vid tunnelborrmaskinens passage visar att nivå vid tunnelborrningen underskridit 0,5 mm/s. Vibrationerna bedöms inte ha varit så omfattande att skador har inträffat på konstruktionerna i de aktuella byggnaderna. Bullermätningar i bostadshus har visat att bullerriktvärden enligt Socialstyrelsens allmänna råd SOSFS 2005:6 överskridits vid tunnelborrning. Ljudet från tunnelborrmaskinen är mycket lågfrekvent och överskridandet avser enbart de låga frekvenserna i riktvärdena. Bullerriktvärdena är i första hand framtagna för förhållanden med kontinuerliga bullerstörningar och inte, som i detta fall, för tillfälliga och intermittenta störningar. På motsvarande sätt som hittills har skett kommer vibrationsmätningar att utföras vid kommande sprängningsarbeten. Vid tunnelborrmaskinens kommande drivning i västra tunnelröret kommer vibrations- och bullersituationen att följas noga och framtagen strategi för hantering av dessa frågor att tillämpas.

Trafikverket har vid mark- och miljödomstolens huvudförhandling beskrivit den åtgärdsstrategi som tillämpas samt uppgett att ett antal sakägare som kontaktat verket på grund av störningar har erbjudits hotell eller annat boende.

Vattenförsörjning

Tillhandahållande av vatten för såväl hushållsändamål som för vattning av djur regleras inom ramen för Trafikverkets förslag till villkor 4.

Trafikverket motsätter sig att tidpunkten för när Trafikverkets skyldigheter enligt villkor 4 ska upphöra ändras. Hanteringsmässigt för samtliga inblandande är det lämpligt att bestämma upphörandedag på sätt som Trafikverket anger i sitt villkorsförslag. Däravande Banverket har med berörda fastighetsägare tecknat avtal som reglerar villkoren för anslutning till allmän vattenförsörjningsanläggning. Avtalen innebär i praktiken att Trafikverket kommer att bekosta bruksavgifterna i minst två år efter det att själva tunnlar har färdigställts. Under denna tid kommer återhämtning av grundvattennivån att ske. Vidare finns enligt avtalen möjlighet i det enskilda fallet att uppta förhandlingar om ekonomisk kompensation alternativt att förlänga tiden för åtagandet att bekosta bruksavgifter, för det fall gällande avtal inte kompenserar fastighetsägaren fullt ut. Sådana frågor kan även omhändertas inom ramen för reglerna om oförutsedd skada. Mätningar av grundvattennivåerna i berg har visat att de flesta områden på ett större avstånd än 500 meter från tunnellen återhämtas på 1-2 år. Närmare tunneln kan i vissa områden återhämtningen av de sista metrarna i berggrundsvattnet ta ytterligare någon tid.

Trafikverket vidhåller de åtaganden som anges i första stycket på s. 78 i domen den 14 februari 2003 i mål nr M 13-99.

Fastigheten Grevie 36:2 är belägen ovanför färdigställda tunneldelar i söder. Tunneldrivningen med tunnelborrmaskinen i det västra tunnelröret startar cirka 600 meter norr om fastigheten och avståndet ökar successivt. Erfarenheterna från drivningen av det östra tunnelröret visar att den aktuella bäcken på fastigheten inte påverkades av tunneldrivningen. Drivningen av det västra tunnelröret kommer att utföras under samma geologiska och grundvattenmässiga förhållanden, vilket medför att bäcken sannolikt inte kommer att beröras av pågående tunneldrivning. Grundvattennivåerna i jord och berg mäts kontinuerligt och regelbundna fältkontroller av bäckar utförs i området. Om bäcken skulle sänka på grund av Trafikverkets grundvattenbortledning kommer verket att förse betande djur med dricksvatten. Trafikverket har vattenkar i beredskap för denna typ av händelser. Vattenkaren fylls sedan efter behov med kommunalt dricksvatten. Det saknas behov för att anordna pglar på fastigheten. Om Trafikverket skulle bedöma att sådant behov föreligger kan pglar anordnas genom underhandsöverenskommelse med fastighetsägaren.

Övertagande av brunnar

Det är inte lämpligt att denna fråga regleras inom ramen för tillståndet. Det är svårt att veta om brunnarna är funktionsdugliga. Trafikverket kan behöva ha kvar vissa av brunnarna för kontroll. Trafikverket är dock öppet för att diskutera frågan med fastighetsägarna.

Skadereglering

Skador på bland annat jordbruk och skogsbruk med anledning av Trafikverkets grundvattenbortledning kommer att undersökas och dokumenteras inom ramen för förslaget till sakkunnigförordnande. Skadereglering kommer därefter att äga rum. Vid tvist kan part hänskjuta frågan om ersättningskyldighet till domstolen för avgörande.

Trafikverket har inte konstaterat några skador på Roland Karlssons fastighet med anledning av grundvattenbortledningen vid drivningen av det östra tunnelröret. Trafikverket har med anledning av skördeskada på grund av utbyggnad av dricksvattenledning erlagt ersättning till honom.

Trafikverket delar inte Lars och Susanne Klittes bedömning vad gäller skador på deras skog. Trafikverket har för åren 2006 och 2007 erlagt ersättning till dem med anledning av att grundvattenbortledningen orsakat skada i pyntgröntsodlingen på fastigheten och ställer sig frågande till påståendet att endast del av skadorna skulle ha ersatts. Liknande hantering kommer att ske framgent för det fall skador har orsakats av Trafikverkets grundvattenbortledning.

Frågan om ersättning för sinande bäckar har aktualiserats endast med vissa fastighetsägare. Trafikverket har med ägarna till fastigheterna Finnsbo 1:9 och 3:27 samt Målen 1:216 träffat överenskommelser rörande ersättning till följd av minskad vattenföring i bäckar som rinner genom fastigheterna. I samtliga dessa fall har ersättning reglerats för såväl uppkomna som framtida skador. Värderingen av påstådd skada har utgått från ett permanentskede, oaktat att drivningen av aktuella tunnlar endast sker under begränsad tid och att fastigheterna inte berörs av byggandet under hela byggskedet. Samtliga nämnda fastigheter är belägna utmed Hallandsåsens nordsluttning. De kommer således inte att påverkas vad gäller drivningen av kvarvarande delen av det västra tunnelröret där tillåten mängd i tunnlarna inläckande och från tunnelmynningarna bortlett grundvatten yrkats få uppgå till högst 150 l/s räknat som rullande 30-dygns medelvärde. Fastigheterna kommer således inte att påverkas av annorlunda vattenrättsliga förhållanden orsakade av Trafikverket än vad som nu sker. Därmed saknas skäl att ompröva vad som överenskommit parterna emellan om ersättning för minskad vattenföring i bäck.

Sättningar

Tunneln kommer att vara belägen cirka 150 meter under markytan. Generellt sett är de naturliga jordlagren på Hallandsåsen inte sättningsbenägna. Undantaget utgörs av organiska jordlager, men på dessa finns det ingen bebyggelse. Det föreligger inte någon risk för sättningar med anledning av den grundvattenbortledning som förevarande ansökan avser. Den grundvattenbortledning som hittills ägt rum med anledning av tunneldrivningen har inte heller medfört några sättnings-skador och någon sådan ersättning har således inte betalats ut.

Oförutsedd skada

Trafikverket åtar sig att avseende framställan av anspråk på grund av oförutsedd skada som påstås ha orsakats av vattenverksamheten enligt tidigare domar i projekt

Hallandsås tillämpa i förevarande prövning bestämda tid för framställan av anspråk på grund av oförutsedd skada.

Redovisning av utredning innan tidpunkt för prövotidsredovisning

Det sker en fortlöpande uppföljning av Trafikverkets vattenverksamhet inom ramen för kontrollprogrammet och redovisningen till länsstyrelsen. Fastighetsägarna har möjlighet att ta del av denna redovisning hos länsstyrelsen, genom kontakt med Trafikverket eller på Trafikverkets hemsida. Detta innebär att Trafikverket tillhandahåller information i en omfattning som uppfyller rimliga krav. Någon särskild sammanställning av det slag som yrkats är inte erforderlig. Bifall till yrkandet skulle endast skapa onödigt arbete och onödiga kostnader för Trafikverket.

Påståendet om rättsförlust för fastighetsägarna är inte korrekt. Fastighetsägarna har möjlighet att få anspråk beträffande skador med anledning av vattenverksamheten rättsligt prövad, för det fall underhandsöverenskommelse inte kan träffas med Trafikverket, utan avvaktan på ingivande av prövotidsredovisning med efterföljande slutlig skadereglering.

Det saknas således skäl att utvidga sakkunniguppdraget på föreslaget sätt. Omfattningen av uppdraget motsvarar regleringen i 2003 års dom avseende arbetstunneln vid mellanpåslaget och det tillfälliga tillståndet från 2008.

5 MARK- OCH MILJÖDOMSTOLENS DOMSKÄL

5.1 Gällande lagstiftning m.m.

Av 6 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken följer att frågan om förlängning av provotiden samt provotidsredovisningen ska prövas i sak enligt vattenlagens (1983:291) bestämmelser medan miljöbalken styr förfarandet. Ansökan om tillfälligt tillstånd till bortledning av grundvatten och utsläppande av avloppsvatten har däremot inlämnats till dåvarande miljödomstolen den 29 oktober 2010, efter miljöbalkens ikraftträdande, och ska därför prövas enligt miljöbalkens bestämmelser.

Den verksamhet med avseende på bortledning av grundvatten som Trafikverket sökt tillstånd till är sådan vattenverksamhet som regleras särskilt i 11 kap. miljöbalken och lagen (1998:821) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Huvudregeln enligt 11 kap. 2 § 2 och 9 § miljöbalken är att tillståndsplikt gäller för bortledning av grundvatten och utförande av anläggningar för detta.

Enligt den angivna huvudregeln är den bortledning av grundvatten som sker från Hallandsåsen genom järnvägstunnel en tillståndspliktig vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken eftersom det är den som direkt påverkar grundvattennivån i åsen. (Se vidare "5.3.4 Begränsad bortledning av grundvatten".)

Den planerade tunneldrivningen utgör inte någon vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken, men däremot miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken. Regler om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet finns i 9 kap. 6 – 8 §§ miljöbalken och den därtill hörande förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Enligt dessa regler krävs inte tillstånd till tunneldrivningen med det utsläpp av sådant processvatten och inläckande grundvatten som förorenats p.g.a. tunneldrivningen och som under tunnelns byggskede gemensamt leds bort från tunneln. Den är dock bygglovspliktig enligt plan- och bygglagstiftningen.

Det finns emellertid inte något som hindrar att verksamhetsutövaren såsom i detta fall frivilligt ansöker om tillstånd till utsläpp av sådant processvatten och inläckande grundvatten som förorenats på grund av tunneldrivningen och som under tunnelns byggskede gemensamt leds bort från tunneln. En sådan ansökan ska visserligen prövas av länsstyrelsen enligt 7 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, men ansökan får, enligt 21 kap. 3 § första stycket miljöbalken, göras hos mark- och miljödomstolen. Så har skett i detta mål.

Miljödomstolen har i särskilt beslut den 2 november 2010 förordnat om gemensam handläggning av målen M 13-99 och M 999-07.

Miljödomstolen har upphört den 2 maj 2011 och målen har med samma målnummer överförts till mark- och miljödomstolen.

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling och syn i målen.

De deldomar som är aktuella i detta mål är dels deldomen från den 24 november 1992 som kallas huvudtillståndet, dels deldomen från den 14 februari 2003 avseende tillfälligt tillstånd att bortleda grundvatten för huvudtunnlarna och dels deldomen från den 20 december 2007 angående tillfälligt tillstånd att leda bort grundvatten från mellanpåslaget.

I denna deldom behandlas nu frågan om förlängning av prøvotiden för huvudtillståndet och samordning av prøvotiden för huvudtunnlarna med prøvotiden för mellanpåslaget samt ansökan om tillfälligt tillstånd till bortledande av grundvatten och utsläppande av avloppsvatten vid utförande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen. Eftersom ett ianspråktagande av detta tillstånd innebär att 2003 års deldom då upphör att gälla finner mark- och miljödomstolen det nödvändigt att till denna deldom oförändrat och med samma skäl överföra de villkor och andra bestämmelser som meddelats i 2003 års deldom och som inte särskilt behandlats i detta mål.

5.2 Samordning och förlängning av prøvotiden

5.2.1 Samordning av prøvotid

Trafikverket har yrkat:

att miljödomstolen förordnar att i deldom den 14 februari 2003 i mål nr M 13-99 föreskriven prøvotid med där gällande prøvotidsbestämmelser och kontrollprogram avseende det tillståndet och huvudtillståndet (vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 i mål VA 55/1991) ska ersättas med prøvotid, prøvotidsbestämmelser och kontroll som redovisas i kommande deldom avseende nytt tillfälligt tillstånd till bortledande av grundvatten och utsläppande av det sålunda bortledda grundvattnet och avloppsvatten m.m. vid utförande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen m.m.

att miljödomstolen förordnar att i deldom den 20 december 2007 i mål nr M 999-07 föreskriven prøvotid med där gällande prøvotidsbestämmelser ska ersättas med prøvotid, prøvotidsbestämmelser och sakkunnigförordnande som redovisas i kommande deldom avseende nytt tillfälligt tillstånd till bortledande av grundvatten och utsläppande av det sålunda bortledda grundvattnet och avloppsvattnet m.m. vid utförande av järnvägstunnel genom Hallandsåsen m.m.

att miljödomstolen, vad gäller kontroll under den förlängda prøvotiden i mål nr M 999-07, förordnar att den ska ske enligt ett av länsstyrelsen fastställt kontrollprogram och att i detta som ett minimum ska ingå de delar som fastställts under rubriken "Fortsatt kontrollprogram" i miljödomstolens dom den 4 april 2006 i mål nr M 13-99.

Ingen företrädare för motstående intressen har motsatt sig dessa yrkanden. Advokat Rinander har dock anfört att det är för sent att vänta med en redovisning av inträffade skador m.m. till 2018, varför han hemställt att Trafikverket, utöver kommande prøvotidsredovisning ska föreläggas att tillhandahålla sakägarna en sådan sammanställning senast 2014.

Mark- och miljödomstolen finner det såväl möjligt som ändamålsenligt att bifalla sökandens yrkande om en gemensam prøvotid och gemensamma prøvotidsföreskrifter.

Domstolen erinrar om att detta inte innebär någon inskränkning av Trafikverkets åligganden vad gäller återställning och andra villkor m.m. av arbetstunneln vid mellanpåslaget i miljödomstolens dom den 20 december 2007 i mål M 999-07.

Vad gäller advokat Rinanders yrkande om en tidigare sammanställning av inträffade skador, utbetalda ersättningar och vidtagna skadeförebyggande åtgärder, anser domstolen att detta krav på redovisning är tillgodosett genom den årliga redovisningen från den sakkunnige. Uppgift om övriga skador och ersättningar kan erhållas genom kontakt med Trafikverket. Något behov av en föreskrift av yrkat slag finns därmed inte.

5.2.2 Förlängning av prøvotid

Den prøvotid som fastställdes i 1992 års deldom (huvudtillståndet) bestämdes till ett år efter arbetstidens utgång. Då förutsattes att arbetena med tunnelarbeten skulle vara klara senast den 24 november 1997 och att den grundvattenbortledning som då begärdes begränsades sig till 3,5 l/s och 1 000 meters tunnelsträckning och sammanlagt 33 l/s för hela tunnelsträckningen. Arbetena har blivit försenade och tillstånd till ett ökat grundvattenuttag och längre tillståndstid har medgetts i bl.a. 2003 års deldom. Även denna ansökan innefattar en ökad temporär grundvattenbortledning för att snabbare kunna färdigställa järnvägstunneln och att tillståndstiden för det ökade grundvattenbortledningen ska bestämmas till utgången av år 2017.

Vid ett rent bifall till Trafikverkets yrkanden skulle detta innebära att prøvotiden skulle relativt sett avkortas till som längst den nu beslutade arbetstidens utgång, vilket innebär ett år kortare prøvotid relativt arbetstiden sett än vad som fastställdes i 1992 års deldom. Eftersom verkningarna av en 3 till 4 dubbling av grundvattenbortledning med upp till 100 - 150 l/s som denna tillståndsdom innebär så kommer detta att innebära att tiden för att återställa grundvattennivån kan komma att ta flera år efter det att den tillfälliga grundvattenbortledningen upphört. Detta innebär att vattenförhållanden väsentligen har ändrats vid arbetstidens utgång jämfört med de vattenförhållanden som låg till grund för 1992 års meddelade prøvotid. Trafikverket har inte angett om de avser att redovisa vilka kvarvarande effekter och skador som kvarstår efter arbetstidens utgång till följd av den grundvattenbortledning som Trafikverket bedrivit på Hallandsåsen.

Mark- och miljödomstolen finner det nödvändigt för att kunna meddela den nu begärda utökade grundvattenbortledningen och därmed förenlig grundvattenavsänkning att prøvotiden förlängs utöver vad Trafikverket begärt. Mark- och miljödomstolen anser att den ordinarie prøvotiden med prøvotidsbestämmelser som i huvudsak är de samma som meddelades i 2003 års deldom ska gälla för en prøvotid som sträcker sig från dag för denna deldom till och med den 31 december 2018 samt en utökad prøvotid utan prøvotidsbestämmelser och med ett särskilt kontrollprogram att gälla från och med den 1 januari 2019 till och med den 31 december 2023. På så sätt kan verkningarna av den tillfälliga grundvattenbortledningen och den kvarvarande påverkan på vattenförhållanden ett antal år efter järnvägstunnelns färdigställande säkerställas inom ramen för Tra-

fikverkets projekt Hallandsås och slutlig skadereglering ske inom ramen för detta tillstånd vid utgången av den utökande prøvotiden, 31 december 2023.

Mark- och miljödomstolen bör därför förordna att frågan om ersättning och kompensationsåtgärder för skada och intrång till följd av den i denna deldom tillståndsgivna grundvattenbortledningen och utsläppande av avloppsvatten tillsammans med den i vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 tillståndsgivna grundvattenbortledningen och utsläppande av avloppsvatten och även eventuellt ytterligare skadeförebyggande åtgärder skjuts upp under en prøvotid som ska gälla från dagen för denna dom till och med den 31 december 2018.

Vidare bör mark- och miljödomstolen förordna att frågan om ersättning och kompensationsåtgärder för skada och intrång till följd av de kvarvarande verkningar efter arbetstidens slut av den i denna dom tillståndsgiven grundvattenbortledning tillsammans med den i vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 tillståndsgivna grundvattenbortledningen skjuts upp under en utökad prøvotid som ska gälla från den 1 januari 2019 till och med den 31 december 2023.

Under den utökade prøvotiden och fram till dess att frågorna om skada och intrång slutligt prövats bör förordnas att mätningar och kontroll ska utföras i enlighet med vad som redovisas under rubriken "**1.10 Kontrollprogram för utökad prøvotid**" i domslutet.

Sammanfattningsvis innebär detta att prøvotiden och prøvotidsföreskrifterna dels i 1992 års huvudtillstånd och prøvotiden och prøvotidsföreskrifterna i 2003 och 2007 års deldomar ska samordnas med de prøvotidsföreskrifter och den prøvotid som följer av den nu aktuella ansökningsen. Det innebär att prøvotidsbestämmelserna i vattendomstolens deldom den 24 november 1992 och miljödomstolens deldom den 14 februari 2003 upphör att gälla från och med att den nu aktuella deldomen vunnit laga kraft eller från den tidigare tidpunkt då den tagits i anspråk. Mark- och miljödomstolen kommer sålunda att meddela gemensamma prøvotidsföreskrifter för den fortsatta driften av tunneln vad avser byggtiden och prøvotidsföreskrifter för en utökad prøvotid under driftskedet.

5.3 Bortledning av grundvatten

5.3.1 Rådighet

De omständigheter för rådighet som vattendomstolen angav i deldomen den 24 november 1992 äger alltså giltighet. När det gäller vattenverksamhet som består i utrivning av avloppsledningar i vattenområden föreligger rådighet också genom ägd fastighet i Skälderviken, överenskommelse med ägare till aktuell fastighet i Laholmbukten samt erforderliga medgivanden från Kammarkollegiet avseende allmänt vattenområde. Den erforderliga rådigheten enligt 2 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet föreligger således.

5.3.2 Underlåtenhet att följa tillstånd

Inför deldomen från 2003 gjorde ett flertal sakägare gällande att ansökan då skulle avslås eftersom Trafikverket har brutit mot tillståndet i tidigare meddelad vattendom (vattendomstolens deldom den 24 november 1992) dels genom att överskrida den tillåtna mängden 3,5 l/s och 1 000 meter tunnelsträcka och dels genom att bortleda mer än 33 l/s grundvatten. Miljödomstolen meddelade då villkor om att använda tunnelbormaskin och tätning bl.a. genom s.k. lining. Mark- och miljödomstolen finner att dessa villkor är alltjämt tillämpliga och ska överföras oförändrade till denna deldom för att säkerställa att tillståndet och villkoren i huvudtillståndet kan innehållas.

5.3.3 Samhällsekonomisk tillåtlighet

En särskild förutsättning för vattenverksamhets tillåtlighet är enligt 11 kap. 6 § miljöbalken att dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den. Lagrummets lydelse överensstämmer i stora drag med lydelsen av 3 kap. 4 § i den numera upphävda vattenlagen och har som syfte att hindra vattenverksamhet eller tillkomst av vattenanläggning som inte är samhällsekonomiskt motiverad.

Trafikverket har i sin ansökan angett att nyttan med att kunna göra en snabbare tunneldrivning enligt nu sökt tillstånd jämfört med att arbeta vidare med ett uttag enligt 2003 år dom skulle ge en besparing i storleksordningen 50 - 100 miljoner kronor.

Fördelarna med vattenverksamheten, med större bortledning av grundvatten än nuvarande tillstånd, är att den kommer att medge en väsentligt förkortad byggnadstid. Nyttan av verksamheten är att tunneln kan användas tidigare för sitt ändamål. Besparingarna, kostnadsmässiga och i egenskap av minskade olägenheter, överstiger kostnaderna, skadorna och olägenheterna av sökta vattenverksamheter. Om tunneln färdigställs snarast möjligt, kan tågtrafiken komma igång 180 – 240 dagar tidigare än med nuvarande tillstånd. Överföringen av person- och godstrafik till järnväg utgör en miljömässigt vinst. Förseningen innebär kostnader i form av utebliven nytta av övriga, redan företagna järnvägsinvesteringar i Västkustbanan. Fördelen för enskilda består i att olägenheterna som byggnadstiden medför varar en kortare tid. Sammantaget överstiger fördelarna från allmän och enskild synpunkt kostnaderna betydligt.

Flertalet sakägare har angett att det är önskvärt att järnvägstunneln färdigställs så fort som möjligt men någon har ifrågasatt om Trafikverket verkligen behöver en så lång arbetstid som till utgången av år 2017 när man samtidigt anger att tågtrafiken kan komma att starta tidigare.

Mark- och miljödomstolen anser att Trafikverket har gjort en sådan uppskattning som låtit sig göras och att den ekonomiska redovisningen som lagts fram kan, trots sina brister som avsaknaden av exakta ekonomiska beräkningar, ligga som grund för domstolens ställningstagande till tillåtlighet enligt aktuellt lagrum.

Regeringen skriver i prop. 2001/02:20, sid. 104 f, beträffande tunneln genom Hallandsåsen, att välfungerande järnvägstransporter utgör en viktig förutsättning för att tillgodose näringslivets behov av långväga transporter, för en effektiv och konkurrenskraftig kollektivtrafik och för ett långsiktigt hållbart transportsystem. Det är även en förutsättning för att öka godstransporterna på järnväg. Betydande summor har investerats i Västkustbanan i syfte att skapa en konkurrenskraftig järnväg. För att redan gjorda investeringar ska få full effekt krävs att hela Västkustbanan håller en god standard.

I bedömningen som ska göras enligt 11 kap. 6 § miljöbalken ska vägas in en mängd olika faktorer av både ekonomisk och icke ekonomisk art. Här ska vägas in företags-ekonomiska konsekvenser, skador som kan förutses uppstå för sakägare och på naturvärden, risken för ytterligare skador, samhällets kostnader och vinster samt effekter som uppkommer för stat och kommun och som inte kan skattas i pengar.

Vid stora och dessutom samhällstrukturerande projekt är det svårt att entydigt visa verksamhetens samhällsnytta, i vart fall sett ur ett kortare tidsperspektiv. Vid den sammanvägning som ska göras och oaktat tveksamheterna beträffande noggrannheten i den samhällsekonomiska analysen, finner mark- och miljödomstolen att fördelarna från allmän och enskild synpunkt, bestående framförallt i nyttan av att olägenheter för de enskilda begränsas avsevärt genom förkortad byggnadstid samt att tågtrafiken kan komma igång inom rimlig tid, överväger de skador och olägenheter som kan förutses uppstå på såväl allmänna som enskilda intressen. Mark- och miljödomstolen finner således vattenverksamheten tillåtlig enligt 11 kap. 6 § miljöbalken.

5.3.4 Begränsad bortledning av grundvatten

Sökanden har yrkat att tillståndet inte ska vara begränsat vad gäller den mängd grundvatten som får bortledas ur järnvägstunneln. Trafikverket har framfört att det är viktigt att allt inläckande grundvatten måste få ledas bort så att anläggningarna hålls tomma på inläckande grundvatten. Man har dock föreslagit att villkor kan meddelas som begränsat grundvattenbortledningen och vid förhandlingen medgett att villkor meddelas som begränsar bortledningen dels under en 7-dygn period och dels momentant.

Enligt mark- och miljödomstolens uppfattning finns ett direkt samband mellan grundvattenytans nivå i Hallandsåsen och den vattenmängd som tillförs respektive dräneras från Hallandsåsens grundvattenmagasin. Tillförseln av grundvatten till Hallandsåsen sker i allt väsentligt genom den nederbörd som faller på åsen. Den mängd av nederbörden som inte bildar grundvatten tas upp av växterna, avdunstar eller rinner av som yt-vatten. Om grundvattenmagasinet på Hallandsåsen dräneras genom aktiv eller passiv bortledning av grundvattnet innebär detta med i övrigt lika förutsättningar att grundvattennivån i Hallandsåsen sjunker. Stabilitet kommer att inträffa först efter det att ett fortfarighetstillstånd bildats där tillförseln momentant är lika stor som den mängd som bortleds. Ju mer vatten som leds bort desto lägre blir grundvattennivån i Hallandsåsen. En sänkning av grundvattennivå i Hallandsåsen innebär visserligen en viss ökad grundvattenbildning med konsekvensen att ytvattenavrinningen i bäckar och vattendrag på åsen minskar i motsvarande grad.

Den yrkade grundvattenbortledningen kommer att innebära en ökad avsänkning av grundvattennivån i åsen jämfört med de förhållanden som hittills rått under den nivå att växtligheten på åsen inte kan tillgodogöra sig grundvattnet på grund av att den kapillära stighöjden blir för stor. Detta innebär att växtligheten på Hallandsåsen då helt blir beroende av nederbörden som sin vattentillförsel. Om då samtidigt nederbörden blir så begränsad att det växttillgängliga vattnet i växternas rotzon uppnår vissningsgränsen, kommer växtligheten på Hallandsåsen att få torkskador både tidigare och i större omfattning än om grundvattenbortledningen inte skett. Därtill kommer en minskad vattenföring och en tidigare torrläggning av bäckar och vattendrag som normalt får sitt vatten från Hallandsåsen. Dessa konsekvenser ökar med en ökad grundvattenbortledning.

Mängden inläckande grundvatten till järnvägstunneln bestäms entydigt utifrån omkringliggande materials genomsläpplighet, vattenförande förmåga och grundvattentrycket och dess gradient. Om inga tätningar av tunnelväggarna görs så innebär detta ett obegränsat och okontrollerat inläckage av grundvatten och en dränering av vattnet ur Hallandsåsen av mycket stor omfattning och som innebär att grundvattennivån till sist kommer att avsänkas ner till tunnelnivå vilket innebär en avsänkning på vissa ställen med upp till ca 150 meter.

Den mängd grundvatten som tillåts att läcka in i järnvägstunneln bestäms av hur stora tätningsåtgärder som Trafikverket vidtar i själva tunnelväggen. Det finns tekniska möjligheter till tätning som gör tunneln i princip tät. Därmed kan Trafikverket helt styra och bestämma vilken mängd grundvatten som kommer att läcka in till järnvägstunneln och därmed på så sätt innehålla en begränsning av den mängd grundvatten som avleds från järnvägstunneln.

Ju större mängd grundvatten som tillåts bortledas från järnvägstunneln desto större blir avsänkningen av grundvattennivån i Hallandsåsen med de ovan redovisade konsekvenserna. Det är inte byggandet av själva tunneln som innebär någon grundvattenavsänkning i Hallandsåsen utan den bestäms entydigt av den mängd grundvatten som tillåts bortledas från åsen genom järnvägstunneln.

Även influensområdets storlek beror helt på vilken grundvattenbortledning som sker från tunneln. Vid en ökad grundvattenbortledning ökar också influensområdet i utbredning. Mark- och miljödomstolen anser därför att, när det är fråga om en verksamhet av det slag som är aktuell i detta mål, ett influensområde inte kan fastställas utan att det samtidigt anges vilken maximal grundvattenbortledning som beräkningarna bygger på. En sådan ordning innebär att det vid en viss bestämd grundvattenbortledning utvecklas ett influensområde och en grundvattennivå alternativt ett grundvattentryck som korresponderar mot varandra. Härav följer att sakägarekretsen och de fastigheter som kan komma att påverkas av grundvattenuttaget är direkt beroende av vilken grundvattenmängd som faktiskt kommer att bortledas. Även påverkan på den enskilda fastigheten inom influensområdet förändras vid olika grundvattenbortledning.

Om Trafikverket skulle få tillstånd till att bortleda obegränsade mängder grundvatten skulle miljökonsekvenserna bli större än vad som angetts i den till målet hörande miljökonsekvensbeskrivningen, likaså skulle influensområdets utbredning bli större än vad Trafikverket uppgett. Ett tillstånd till grundvattenbortledning utan mängdbegränsning kan därför befaras föranleda skada och olägenheter av väsentlig betydelse för människors hälsa eller miljön. Några särskilda skäl för att bedriva en sådan vattenverksamhet föreligger inte. Vad Trafikverket framfört om att tunneln alltid måste vara torr leder inte mark- och miljödomstolen till annan bedömning. Mark- och miljödomstolen finner det därför nödvändigt för att ett tillstånd över huvudtaget nu ska kunna meddelas, i tillståndet begränsa den grundvattenmängd som får bortledas från Hallandsåsen. En sådan begränsning får bestämmas med utgångspunkt i de uppgifter som Trafikverket lämnat till vad som angetts i punkten c) under rubriken "**1.1 Tillstånd**" i domslutet. Att endast fastställa en begränsning i ett villkor som Trafikverket medgett har inte samma rättsverkan som att ange en begränsning i själva tillståndet eftersom ett villkor lättare kan omprövas.

Mark- och miljödomstolen erinrar om att det av domstolen i dom den 20 december 2007 i mål nr M 999-07 meddelade tillståndet till grundvattenbortledning om 15 l/s från den befintliga arbetstunneln vid mellanpåslaget inte innefattas i den beslutade flödesbegränsningen. Däremot innefattas den mängd vatten om 3,5 l/s och 1 000 meter tunnelsträcka och maximalt 33 l/s grundvatten som dåvarande Banverket fick tillstånd till att bortleda från järnvägstunneln i vattendomstolens deldom den 24 november 1992.

5.3.5 Skada och olägenhet av väsentlig betydelse

Ett tillstånd med en mängdbegränsning av grundvattenbortledningen enligt punkten c) under rubriken "**1.1 Tillstånd**" i domslutet kan befaras föranleda skada och olägenheter av väsentlig betydelse för människors hälsa eller miljön om inte särskilda skyddsåtgärder vidtas.

5.3.6 Skyddsåtgärd för människors hälsa, villkor i) och j)

För att säkerställa att fastigheter med egen vattentäkt på Hallandsåsen får sin vattenförsörjning tryggad har Trafikverket erbjudit samtliga fastigheter med egen vattentäkt att tillse, om påtaglig risk för fastighetens vattenförsörjning föreligger, att fastighetens vattenförsörjning tryggas genom anslutning till vattenledningsnät eller eljest tryggas. Trafikverket anser att erbjudandet ska inskränka sig till fastigheter inom 0,3-meters influensområde i berg.

Med en sådan skyddsåtgärd som förutsättning för ett tillstånd finner mark- och miljödomstolen att den sökta grundvattenbortledningen, i kombination med de mängdbegränsningar enligt punkten c) under rubriken "**1.1 Tillstånd**" i domslutet, inte längre kan befaras föranleda att skada eller olägenheter av väsentlig betydelse uppkommer för människors hälsa. Villkor härom bör utformas enligt "**1.2 Villkor för tillstånden**" punkten i) och j).

Trafikverket har föreslagit att fastighetsägare ska ha rätt till fritt vatten enligt villkorspunkten i) ovan till och med ett år efter det att tunnelarbetena och de järnvägstekniska installationerna slutförts, dock längst till och med tillståndstidens utgång.

Mark- och miljödomstolen finner att detta erbjudande inte alltid kan komma att hålla fastighetsägare helt skadeslösa. Att begränsa skyldighet för Trafikverket att tillhandahålla en fastighet vatten till arbetstidens utgång eller vid ett färdigställande dessförinnan är allt för snävt eftersom verkningarna av den pågående grundvattenavsänkningen kommer att fortgå lång tid efter färdigställandet av järnvägstunneln. Även om den temporära grundvattenbortledningen kan komma att upphöra innan arbetstidens slut så kvarstår den permanenta grundvattenbortledningen om maximalt 33 l/s som Trafikverket erhöll tillstånd till i huvuddomen från 1992. I denna deldom från 1992 föreskrevs en provotid som skulle vara till ett år efter arbetstidens utgång.

Mark- och miljödomstolen finner att det inte finns några skäl att inskränka provotidens längd i förhållande till vad som meddelats i huvuddomen. Detta föranleder mark- och miljödomstolen att meddela villkor om att tillhandahålla vatten under en provotid fastställd till ett år efter arbetstidens utgång som meddelats i denna deldom och under den perioden svara för samtliga kostnader för fastighetsägares vattenförsörjning.

Sakägarna har härutöver yrkat att domstolen fastställer villkor om att sakägare som under provotiden haft tillgång till kommunalt vatten och önskar återgå till enskild vatten ska hållas skadeslösa i samband därmed.

Mark- och miljödomstolen bedömer det skäligt att bifalla sakägarnas yrkande vad avser tillhandahålla av vatten och att skadeslös återgå till en egen vattentäkt. Mark- och miljödomstolen anser det viktigt att då fastslå vilken skyldighet som Trafikverket ska ha vad gäller tillhandahålla vatten alternativt betala ersättning för sådan skada. Domstolen har valt att meddela villkor om att tillhandahållande av vatten ska ske för fastighetens husbehovsbrukning och då inkluderat vatten för människor och djur på brukningscentrat samt vatten för trädgårdsbevattning. När det gäller att tillhandahålla vatten utanför själva brukningscentrat för t.ex. betande djur, jordbruksbevattning o.d. finner domstolen att om inte vatten skäligen kan tillhandahållas så ska Trafikverket hålla den enskilde fastighetsägaren skadeslös till följd av uteblivet vatten. Om uppgörelse inte kan nås mellan parterna så kan en sådan tvist av part hänskjutas till mark- och miljödomstolens avgörande inom ramen för den utökande provotiden tom den 31 december 2023.

5.3.7 Skyddsåtgärd för miljön, villkor g) och h)

Trafikverket har i ansökan gjort en inventering och av objekt av våtmarker, vattendrag och andra ur allmän synpunkt torr känsliga markområden som kan komma att bli beräknade av den tillståndsgivna grundvattenbortledningen.

För att säkerställa att den sökta vattenverksamheten inte kan befaras föranleda skada och olägenheter av väsentlig betydelse för miljön anser mark- och miljödomstolen att villkor ska meddelas om tillförsel av vatten till våtmarker, vattendrag och andra ur allmän synpunkt torr känsliga markområden, för att säkerställa att sådan påverkan inte ska inträffa i dessa områden.

Med en sådan skyddsåtgärd som förutsättning för ett tillstånd finner mark- och miljödomstolen att den sökta grundvattenbortledningen, i kombination med de mängdbegränsningar enligt punkten c) under rubriken "**1.1 Tillstånd**" i domslutet, inte längre kan befaras föranleda att skada eller olägenheter av väsentlig betydelse uppkommer för miljön. Villkoren bör utformas enligt "**1.2 Villkor för tillstånden**" punkterna g) och h).

5.3.8 Natura 2000-områden

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska enligt 7 kap. 27 § miljöbalken fortlöpande föra en förteckning över naturområden som bör beredas skydd eller har beretts skydd som särskilt skyddsområde eller som särskilt bevarandeområde enligt art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) eller fågeldirektivet (79/409/EEG) och som därmed ingår i det europeiska Natura 2000-nätverket. Av 7 kap. 28 a § miljöbalken följer att tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 27 § första stycket 1 eller 2 i balken. Enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken får tillstånd enligt 28 a § lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte, kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas, eller medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna. Om en prövning enligt 28 b § leder till en slutsats som är negativ för intresset att i området bevara den livsmiljö eller den art som avses att skyddas anges i 29 § i nämnda kapitel att verksamheten eller åtgärden ändå under vissa förutsättningar kan tillåtas. Det krävs då regeringens tillåtelse för att tillstånd ska få meddelas. I 29 b § nämnda kapitel stadgas att länsstyrelsen är prövningsmyndighet. För en verksamhet som omfattas av tillståndsplikt enligt bl.a. 11 kap. miljöbalken ska dock frågan om tillstånd enligt 28 a § prövas av den myndighet som prövar den andra tillståndsfrågan, sedan länsstyrelsen beretts tillfälle att yttra sig.

Inom det område som påverkas av den nu tillståndsgivna vattenverksamheten finns sju naturområden som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § miljöbalken, nämligen Lya Ljunghed och Älemossen, Korup, Älemossen – Hulrugered, Hallandsås nordsluttning, Lyabäcken, Slottet och Ledtorpet. Vissa av naturområdena ligger i anslutning till den utförda eller planerade tunnelsträckningen, medan andra ligger i ytterkanten av det område som påverkas.

Om det finns en sannolikhet för att en verksamhet eller åtgärd kan få betydande konsekvenser för ett naturområde, ska således verksamhetsutövaren se till att den nödvändiga bedömningen görs och att den prövas. Det ankommer sedan på prövningsmyndigheten, i detta fall mark- och miljödomstolen, att förvissa sig om att verksamheten eller åtgärden inte kan skada livsmiljön i naturområdet för den art eller de arter som avses

att skyddas. Prövningsmyndigheten ska också förvissa sig om att verksamheten eller åtgärden inte innebär en sådan störning att den på ett betydande sätt försvårar möjligheten att i naturområdet bevara den art eller de arter som avses att skyddas. En störning måste således vara betydande för att hindra ett tillstånd. Ett visst mått av störning kan alltså tålas (se prop. 2000/01:111 s. 68-69).

Mot bakgrund av vad som redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen och i övriga handlingar anser Trafikverket att vattenverksamheten inte på ett betydande sätt kan påverka miljön inom de aktuella naturområdena och att tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken därför kan medges. Länsstyrelsen delar Trafikverkets bedömning.

Mark- och miljödomstolen anser att den redovisning av naturområdena som skett i målet är tillräcklig för att domstolen ska kunna göra en bedömning med avseende på konsekvenserna för det syfte som områdesskyddet avser.

Mark- och miljödomstolen gör den bedömningen att det är sannolikt att i vart fall för vissa av naturområdena den tillståndsgivna vattenverksamheten med bortledning av inläckande grundvatten kan få betydande konsekvenser. En prövning med utgångspunkt i bestämmelserna i 7 kap. 28 b § miljöbalken ska därför ske. Mot bakgrund av de villkor och skadeförebyggande åtgärder som mark- och miljödomstolen förenat med tillståndet till vattenverksamhet och med beaktande av de utredningar som Trafikverket lämnat in i målet förutser mark- och miljödomstolen att de störningar som kan inträffa i naturområdena blir förhållandevis kortvariga och således begränsade i tiden. Den försämring som således kan förutses av områdenas bevarandestatus kan därför inte antas skada den fysiska strukturen eller funktionen som livsmiljön har på ett sådant sätt att inte den nödvändiga nivån för att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus bibehålls. Det kan inte heller förutses annat än mindre störningar vad gäller populationsutvecklingen och utbredningsområdet för berörda arter inom naturområdena. Störningarna kan därför inte heller anses som betydande i den mening som avses i det aktuella lagrummet. Mark- och miljödomstolen finner sålunda vattenverksamheten tillåtlig enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken. Tillstånd enligt 28 a § samma kapitel i balken ska därför lämnas.

5.3.9 Tidsbegränsat tillstånd

Sökanden har yrkat en tidsbegränsning av tillståndet till utgången av år 2017, medan flera motparter yrkat en kortare tid för tillståndet.

Den samhälls- och företagsekonomiska prövningen enligt 11 kap. 6 § miljöbalken har gett vid handen att det inte föreligger något hinder för den sökta vattenverksamheten. Mot bakgrund härav bör ett tillstånd utformas så att det gäller under den tid som Trafikverket bedömer behövas för det planerade arbetet med att färdigställa tunneln genom Hallandsåsen. Den utredning som i övrigt finns i målet talar inte heller för att tillståndstiden bör begränsas utöver vad Trafikverket yrkat. Yrkandet ska därför bifallas.

5.4 Utsläpp av avloppsvatten

Trafikverket har begärt en prövning av att släppa ut det bortledda grundvattnet jämte av tunnelarbetena i bergtunneln föranlett processvatten. Som grund för sitt yrkande hänvisar Trafikverket till att det sålunda bortledda grundvattnet och processvattnet är att betrakta som avloppsvatten enligt bestämmelserna i 9 kap. 2 § 1. miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att det vatten som Trafikverket avser att släppa ut till recipient består dels av till järnvägstunneln inläckande grundvatten dels till tunneln tillfört processvatten för bl.a. kylning av maskiner och utrustning som användes i samband med tunnelarbetena. Eftersom det inläckande grundvattnet kan vara kontaminerat med rester av använt injekteringsmedel, sprängmedelsrester och påverkat av oljerester från tunnelarbetena delar mark- och miljödomstolen Trafikverkets bedömning att det vatten som i denna deldom är föremål för prövning är att betrakta som avloppsvatten varför domstolen prövar utsläppet enligt 9 kap. miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen prövar Trafikverkets yrkande om utsläppande av det avloppsvatten som bortleds från de båda tunnelmynningarna vid norra respektive södra påslaget. Mark- och miljödomstolen anmärker att det av miljödomstolen i dom den 20 december 2007 i mål nr M 999-07 meddelade tillståndet till grundvattenbortledning om 15 l/s från arbetstunneln vid mellanpåslaget innefattas inte i det avloppsvatten som nu prövas.

Med de åtagande som Trafikverket gjort vad gäller att endast i nödsituation släppa avloppsvattnet till vattendragen så finner domstolen att tillstånd kan medges till de begärda utsläppen.

5.5 Utrivning av vattenanläggningar

5.5.1 Rådighet

Trafikverket uppger att man har rådighet till vattenområden genom att staten genom Trafikverket äger aktuell fastighet i Skälderviken och har träffat överenskommelse med ägarna till aktuell fastighet i Laholmsbukten, samt utverkat erforderliga medgivanden från Kammarkollegiet där allmänt vattenområde berörs.

Trafikverket har uppgett att fastigheten i Laholmsbukten efter denna överenskommelse har överlåtits till Båstads kommun.

Det nu lämnade tillståndet medger inte rätt för Trafikverket att ta mark- och vattenområden i anspråk.

5.5.2 Tillstånd till utrivning

Trafikverket har yrkat tillstånd till att riva ut befintliga utloppsledningar i Laholmsbukten och Skälderviken som använts för utsläpp av avloppsvatten från tunnelarbeten vid Hallandsåsen till de delar dessa ledningar är utförda inom allmänt eller enskilt vattenområde. Flera sakägare har bestritt detta yrkande då de anser att utsläppspunkterna ska finnas kvar.

Enligt 11 kap. 19 § miljöbalken ska tillstånd alltid lämnas till utrivning av en vattenanläggning i ytvatten, om inte förordnande meddelas enligt 20 § vad gäller övertagande av anläggningen av annan.

Mark- och miljödomstolen finner att ingen har erbjudit sig att överta vattenanläggningarna varför yrkandet om utrivning ska medges sökanden. Utrivningen bör dock ske först sedan den temporära grundvattenbortledningen enligt denna dom upphört.

5.6 Tillstånd till vattenanläggningar

5.6.1 Brunnar

Trafikverket har begärt tillstånd att bibehålla ett antal kontrollbrunnar och att få bygga om dessa till uttagsbrunnar för uttag av grundvatten för skadeförebyggande åtgärder. Verket har vid huvudförhandlingen redovisat brunnarnas utformning och dess placering och angett vilket influensområde som kan komma att utvecklas i det fall att yrkandet till fullo ianspråk tas. Mark- och miljödomstolen finner att det inte finns något hinder mot att meddela Trafikverket tillstånd att bibehålla dessa kontrollbrunnar och att bygga om dem för att under tillståndstiden använda de för grundvattenuttag för att utföra skadeförebyggande insatser genom att tillföra vissa markområden och bäckar med vatten.

Vad gäller Trafikverkets begäran om tillstånd till ersättningsbrunnar, anser mark- och miljödomstolen att det inte har redovisat något behov av att anlägga sådana brunnar. Tillståndet till grundvattenuttag ur brunnarna är tillfälligt och det antal brunnar som redovisats är fullt tillräckliga utan några ersättningsbrunnar för det sökta uttagen under den relativt begränsade tillståndstiden. Yrkandena om ersättningsbrunnar ska därför avslås.

Fastighetsägare har yrkat att mark- och miljödomstolen ska besluta om rätt för fastighetsägare att få överta de ombyggda kontrollbrunnarna enligt ovan efter det att tillståndstiden enligt denna dom gått ut.

Mark- och miljödomstolen anser att detta är en fråga som det inte finns möjlighet att nu besluta i eftersom frågan är framställd först i samband med synen. Inte heller är det angett vem som ska ta över vilken brunn eller för vilket ändamål som den fortsatta grundvattenbortledningen ska ske. Det ska dock noteras att det tillstånd om att få bibehålla de ombyggda kontrollbrunnarna är tidsbegränsat till den av Trafikverket begärda tillståndstiden. Domstolen har valt att inte föreskriva något villkor om utrivning av brunnar efter tillståndstidens utgång varför det då kan finnas en praktisk möjlighet för ett övertagande utan hinder av denna deldom.

5.6.2 Erforderliga vattenanläggningar

Trafikverket har yrkat tillstånd till att utföra för vattenverksamheten i sina tillståndyrkanden 3 och 4 erforderliga vattenanläggningar. I dessa yrkanden 3 och 4 omnämns som skyddsåtgärd att släppa ut från järnvägstunneln eller från ombyggda kontrollbrunnar enligt ovan bortlett grundvatten, eller annat lämpligt vatten, till våtmarker, vatten-

drag eller andra ur allmänna miljöintressen för torra känsliga markområden inom av grundvattenbortledningen påverkat område på Hallandsåsen.

Trafikverket har endast mycket summariskt redovisat vilka typer av vattenanläggningar det är frågan om att utföra och angett att de avser att lägga ut ledningar, slangar och anordnande av olika sprinklersystem m.m. Inga angivelser av vilka fastigheter som kommer att beröras av utförandet har angetts. Inte heller har några tidpunkter för när arbetens ska utföras angetts.

Mark- och miljödomstolen finner att preciseringen av de vattenanläggningar som ska tillståndsprövas är så diffust beskriven och att man inte ens har redovisat vilka fastigheter som man avser att ta i anspråk, vilket innebär att marktillträdesfrågan inte är löst.

Med anledning av att Trafikverket varken belyst marktillträdesfrågan eller preciserat vare sig utförande, läge eller tidpunkt för dessa anläggningar kan ansökan om tillstånd inte bifallas.

5.7 Villkor för tillstånden

5.7.1 Allmänt, villkor a)

Mark- och miljödomstolen finner det angeläget att föreskriva att alla de utfästelser och åtagande som Trafikverket gjort under målets handläggning och som inte har återgivits som särskilda villkor i denna deldom efterlevs. Ett allmänt villkor härom bör därför föreskrivas.

5.7.2 Flödesbegränsningar, villkor b)

Trafikverket har som villkor föreslagit att driva återstående delarna av tunnelarbetena så och utföra sådana tätningsåtgärder att flödet av det till järnvägstunneln inläckande grundvattnet tillsammans med inläckande grundvatten från drivningsfronten och övriga till fälliga anläggningsdelar i huvudtunnlarna inte överstiger 150 l/s och 100 l/s efter det att tunnelbormmaskinen från söder passerat sektion 193+500 i västra tunnelröret. Som alternativt villkor har Trafikverket föreslagit att en begränsning i flödet under en 7-dygns period och momentant även kan bestämmas om domstolen finner det nödvändigt. Eftersom mark- och miljödomstolen meddelat ett tillstånd med flödesbegränsningar kan det synas onödigt att samtidigt meddela villkor om inläckande mängder grundvatten. Domstolen har tidigare under rubriken "5.3.4 Begränsad bortledning av grundvatten" redovisat grunderna för begränsning i tillståndet av den vattenmängd som får bortledas ur järnvägstunneln.

Den flödesbegränsning som det är fråga om i villkoret är i grunden ett sätt att bestämma kvalitén på de tätningsarbeten som ska utföras vid tunnelväggarna för att begränsa inläckaget av grundvatten till järnvägstunneln. Med den tätningsteknik som Trafikverket föreslagit är det tekniskt möjligt att bygga tunneln nästan helt tät. Val av byggt teknik avgör vidare hur mycket grundvatten som tillåts att läcka in under själva tunnelarbetena. Även detta kan Trafikverket styra över vid utförandet.

Mark- och miljödomstolen finner mot bakgrund härav lämpligt att som en kvalitetsparameter på tunnelarbetena meddela villkor om den till järnvägstunneln godtagbara mängden inläckande grundvatten i enlighet med trafikverkets alternativa yrkande. Eftersom Trafikverket bör ges tillstånd att bortleda hela den yrkade mängden grundvatten från järnvägstunneln, bör begränsningen i villkoret sammanfalla med de mängder som omfattas av själva tillståndet.

5.7.3 TBM, villkor c)

Trafikverket har i ansökan och vid huvudförhandlingen redovisat att man avser i första hand använda TBM för att färdigställa de återstående delarna av huvudtunnlarna och att först vid fastkörning eller annan oförutsedd händelse då det inte går att använda TBM, B/S-tekniken ska komma till användning.

Eftersom påverkan på vattenförhållandena blir avsevärt mindre och kortvarigare vid användning av TBM än vid B/S-tekniken finner mark- och miljödomstolen med hänsyn till hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken att villkor om användning av TBM bör föreskrivas. Dock bör det finnas möjlighet att använda B/S-tekniken vid tillfällen då TBM inte kan utnyttjas. Villkor härom bör utformas enligt "**1.2 Villkor för tillståndet**" punkten c).

5.7.4 Lining, villkor d) och e)

Den praktiska följden vid utgången av giltighetstiden för det tillfälliga tillståndet blir att vattendomstolens tillstånd i deldomen den 24 november 1992 fortsätter att gälla. Det betyder att Trafikverket då har tillstånd att bortleda inträngande grundvatten i bergtunneln genom Hallandsåsen med maximalt 3,5 l/s per 1000 m tunnelsträcka och sammanlagt maximalt 33 l/s från de båda tunnlarne.

Trafikverket har i målet uppgett att den icke färdiga delen av tunnelsträckan ska försees med en betonginklädnad (s.k.lining) och att tunneln till följd härav kommer att bli mycket tät. Det är således andra och bättre tätningmetoder som nu är aktuella än de som gällde vid tiden för deldomen den 24 november 1992. Det framstår därför som rimligt att som villkor för det tillfälliga tillståndet föreskriva – förutom att de delar av tunneln som återstår att driva ska försees med en vattentät betonginklädnad – att den tillgängliga teknikens möjligheter ska tas till vara vad gäller att begränsa inläckage av grundvatten i tunneln. Mark- och miljödomstolen finner det sålunda lämpligt att införa ett villkor som efter det att den ännu inte drivna delen av tunneln är färdig leder till att det inläckande grundvattnet i den delen av tunneln står i proportion till tätningsgraden. Med utgångspunkt i de uppgifter som Trafikverket lämnat i målet ska därför föreskrivas att verket ska sträva efter att utföra tätningar så att det inläckande grundvattnet till tunneln i färdigt skick vid slutet av tiden för det tillfälliga tillståndet som ett begränsningsvärde 2 inte överstiger 2 l/s och 1 000 m tunnelsträcka. Det bör understrykas att det nu beslutade villkoret inte inskränker vattendomstolens inledningsvis återgivna tillstånd i deldomen den 24 november 1992.

5.7.5 Redan utförd tunnelsträcka, ej linad del, villkor f)

Vid huvudförhandlingen, som ledde till vattendomstolens deldom den 24 november 1992, klargjorde dåvarande Banverkets ombud att yrkandet om bortledning av vatten ska uppfattas så att tillstånd yrkas att på varje 1000 m tunnelsträckning avleda 3,5 l/s och att detta innebär att den maximala vattenmängd som kommer att avledas blir 33 l/s. Ombudet uppgav vidare att vattenmängden under byggnadstiden kommer att mätas på var 20:e m tunnelsträckning så att injektionsarbetena ska kunna utföras så att den utläckande dränvattenmängden ej kommer att överstiga 3,5 l/s och 1000 m tunnelsträcka.

I deldomen den 24 november 1992 gav vattendomstolen dåvarande Banverket tillstånd att bortleda grundvatten i den blivande bergtunneln med maximalt 3,5 l/s per 1000 m tunnelsträcka eller sammanlagt maximalt 33 l/s från de båda tunnarna. Banverket har uppfattat tillståndet så att den maximala mängden grundvatten om 33 l/s gäller oavsett hur långt drivningen av tunneln kommit, dvs. den utgör ett alternativ till begränsningen om 3,5 l/s per 1000 m tunnelsträcka.

Mark- och miljödomstolen finner mot bakgrund av vad som förekommit vid den återgivna huvudförhandlingen att innebörden av det lämnade tillståndet är, såsom också kommit till uttryck i vattendomstolens tidigare beslut, att såväl under byggtiden som under driftskedet bortledning av inträngande grundvatten får ske med maximalt 3,5 l/s per 1000 m tunnelsträcka och att det maximala bortledandet från båda tunnarna i färdigt skick då blir 33 l/s. Vattendomstolens deldom såsom den är utformad bygger på dessa förutsättningar.

Vid huvudförhandlingen den 22-25 april 2002 lämnade dåvarande Banverket uppgifter om det inläckage som för närvarande sker i den färdigdrivna norra delen av tunneln och som ger vid handen att det inläckande grundvattnet vida överskrider 3,5 l/s och 1000 m tunnelsträcka. När det som nu är fallet att igen pröva om det finns förutsättningar att ge ett ytterligare tillfälligt tillstånd till en ännu mer omfattande bortledning av vatten än som följer av vattendomstolens deldom den 24 november 1992 och miljödomstolens deldom den 14 februari 2003 framstår det som särskilt angeläget att säkerställa att den först nämnda deldomen (huvuddomen) följs när det tillfälliga tillståndet förfaller, eftersom den deldomen då återigen reglerar omfattningen av bortledning av grundvatten. I annat fall sker en påverkan på Hallandsåsen för framtiden på ett annorlunda sätt än som förutsattes i deldomen den 24 november 1992. Dessa förhållanden leder mark- och miljödomstolen till slutsatsen att det är nödvändigt att nu föreskriva ett villkor för det tillfälliga tillståndet i syfte att få Trafikverket att följa det tidigare tillståndet för att undvika att den färdigställda tunneln inte får andra miljökonsekvenser än de som 1992 års deldom bygger på. Utan ett sådant villkor anser mark- och miljödomstolen att det inte är försvarligt ur miljösynpunkt att lämna ett tillfälligt tillstånd av det slag som nu är i fråga. Mark- och miljödomstolen vill erinra om att det såväl i deldomen från den 24 november 1992 som i denna deldom finns en bestämmelse enligt vilken det åligger Trafikverket att fortlöpande genom mätning registrera den mängd läckagevatten som bortleds vid tunnelmynningarna samt att under byggnadstiden mätning av inläckande vatten ska ske på var 20:e meter i tunneln och i denna deldom på var 20:e meter om det är tekniskt möjligt. Trafikverket har angett att det nu inte är möj-

ligt att mäta på så korta intervall. Avsikten med denna bestämmelse är naturligtvis att säkerställa att det inläckande grundvattnet som ska bortledas inte överstiger det givna tillståndet. Utgångspunkten för mätning av 1 000 m tunnelsträcka ska därför vara tunnelmynningen och därefter var 20:e m om det är tekniskt möjligt. Om Trafikverket vid drivningen av tunneln har anpassat tätningen utifrån sin uppfattning om tillståndets innebörd i 1992 års deldom och därför finner det orimligt att uppfylla det nu ställda villkoret, finns det för Trafikverket en möjlighet att begära omprövning av den nämnda deldomen från 1992.

5.7.6 Kontrollbrunnar, villkor k) och l)

Trafikverket har redovisat ett stort antal kontrollbrunnar på ömse sidor av tunnelsträckningen inom varje egenskapsområde. Dessa brunnar används i dag som kontrollpunkter för att kunna konstatera influensområdets utbredning vid bortledandet av grundvatten från Hallandsåsen. Vidare bör även ett antal referensbrunnar bibehållas i enlighet med Trafikverket redovisat vid förhandlingen. Det bör införas en särskild villkorspunkt härom.

5.7.7 Kemiska produkter, villkor m)

Beträffande användning av kemiska produkter och ämnen finner mark- och miljödomstolen skäl att tillsynsmyndigheten informeras i så god tid att om behov finns, eventuella villkor för kemikalieanvändningen ska kunna meddelas. Trafikverket har nu begärt en begränsning av antalet kemiska produkter som ska omfattas av detta villkor. Mark- och miljödomstolen finner ingen anledning till att ändra det villkor som meddelades i 2003 års deldom. Samma villkor som tidigare bör därför meddelas.

Detta kan avse såväl substitution till annan kemikalie som skyddsåtgärder. Med kemikalieanvändning menas all användning i projektet vid tunnelarbeten såsom kemiska injekteringsmedel, tillsatser till injekteringsmedel och betong, hydrauloljor, flocknings- och fällningskemikalier vid vattenreningen m.m.

5.7.8 Avloppsvattnets kvalitet, villkor n) och o)

Utsläppsparametrarna för suspenderade ämnen och petroleumkolväten ska anges som gränsvärden. Detta innebär att Trafikverket normalt måste ha god marginal till värdena för att inte riskera ett överskridande. Mark- och miljödomstolen finner skäl att ange olika värden för utsläppen till hav respektive vattendragen beträffande suspenderade ämnen beroende på utspädningseffekten i havet. Domstolen anser att sådana villkor måste föreskrivas med avseende på vattendragen för att normalt endast liten grumlighet ska uppkomma i dessa. Grumlande effekter i Stensån vid normal vattenföring beräknas därför vara försumlig. Vadebäcken har tidvis hög naturlig grumling varför tillskottet av suspenderade ämnen från avloppsvattnet blir begränsat.

Ett villkor om pH-värden ska införas i enlighet med Trafikverkets förslag.

Mark- och miljödomstolen bedömer vidare att tillskottet av kväve till Laholmsbukten respektive Skälderviken är marginellt.

Ett tillskott av kväve bedöms inte få någon tillväxande effekt på vegetationen i Stensån och Vadebäcken. Mark- och miljödomstolen bedömer dock att denna påverkan kan accepteras.

Domstolen erinrar vidare om förordningen (2001:554) om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten, som trädde i kraft den 1 september 2001. Enligt den förordningen ska miljö kvalitetsnormerna innehållas senast inom 5 år från det att förordningen ska tillämpas. I Naturvårdsverkets förteckning (NFS 2002:6) som gäller från den 25 april 2002, ingår Stensån, räknat från mynningen och t.o.m. Sjöaltesjön. Trafikverkets verksamhet får sålunda inte medverka till att miljö kvalitetsnormerna överskrids. I annat fall kan tillståndet komma att omprövas vad avser verksamhetens omfattning, villkor för utsläppen m.m.

Länsstyrelsen bör ges bemyndigande att föreskriva vilken kvalitet som ska gälla för det vatten som avses påföras i våtmarker och vattendrag i enlighet med punkten g). Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan det gälla såväl järn- och manganhalter för att undvika missfärgning och utfällning som pH. För halterna av suspenderade ämnen och petroleumkolväten bör det som föreskrivits i villkor n) gälla.

5.7.9 Lyabäcken, villkor p)

Länsstyrelsen och flera fastighetsägare har begärt att villkoret ska utformas så att vatten ska tillföras bäcken så att en minsta mängd om 0,1 l/s alltid rinner i bäcken på den aktuella sträckan. Länsstyrelsen har i andra hand angett att Trafikverket ska låta tillföra Lyabäcken vatten inom Natura 2000-området så den del av bäcken som omfattas sträckan mellan Böskebron och Varegårdsbron inte torkar ut på grund av grundvattenbortledningen för tunnelarbetena.

Mark- och miljödomstolen anser att det i princip skulle räcka med att föreskriva villkor i enlighet med länsstyrelsens andra hands förslag som också har medgetts av Trafikverket. Skulle skada av betydelse befaras så kan länsstyrelsen med den medgivna delegationen besluta om att tillföra bäcken mer vatten för att undvika betydande skada. Villkor bör meddelas om att trafikverket ska efterkomma det beslut om att tillföra bäcken vatten enligt vad länsstyrelsens kan komma att bestämma.

5.7.10 Kontrollprogram, villkor q)

Mark- och miljödomstolen finner det lämpligt, bl.a. med hänsyn till den långa arbetstid som detta projekt har samt behovet av att under tiden ha ett flexibelt kontrollprogram, att Länsstyrelsen i Skåne län får en avgörande roll vad gäller utformningen av kontrollprogrammet. Det är angeläget att ett kontrollprogram tas fram omgående eftersom mark- och miljödomstolen meddelat ett verkställighetsförordnande. Trafikverket bör därför inom en relativt kort tid till länsstyrelsen redovisa ett förslag till kontrollprogram. Domstolen anser, för att i framtiden ha underlag för att bedöma eventuellt oförutsedda skador, att vissa punkter obligatoriskt ska finnas med i kontrollprogrammet. Dessa återfinns under rubriken "**1.8 Kontrollprogram för prøvotid**".

5.8 Sammanfattning av tillåtligheten

Mark- och miljödomstolen har funnit att vattenverksamheten är tillätlig enligt 11 kap. 6 § miljöbalken. De skyddsåtgärder och försiktighetsmått som föreskrivits med stöd av 2 kap. miljöbalken är jämfört med kostnaderna för dessa åtgärder inte orimliga att uppfylla. Vidare anser mark- och miljödomstolen att Trafikverket, med den organisation som redovisats för både utförandet, kontroll och uppföljning av projektet, har tillgång till den kunskap som krävs enligt 2 kap. miljöbalken för att kunna fullfölja detsamma. Något annat hinder enligt 2 kap. miljöbalken för att anse verksamheten tillätlig föreligger inte. Mot bakgrund härav och med beaktande av de begränsningar som mark- och miljödomstolen bestämt vad gäller bortledningen av inträngande grundvatten som ska knytas till ett tillstånd finner mark- och miljödomstolen att verksamheten är tillätlig.

Inte heller finns något hinder mot att meddela Trafikverket tillstånd att bibehålla ett antal kontrollbrunnar och att bygga om dessa för att under tillståndstiden använda dessa för grundvattenuttag för att utföra skadeförebyggande insatser genom att tillföra vissa markområden och bäckar vatten.

Inget hinder möter mot Trafikverkets ansökan om utsläppande av avloppsvatten med de föreskrivna villkoren. Den miljöfarliga verksamheten är således också tillätlig.

5.9 Prövotid

5.9.1 Prövotidsbestämmelser

Eftersom frågorna om prövotid och prövotidsbestämmelser är uppe till prövning i målet, är domstolen inte bunden av de tidigare bestämda prövotidsbestämmelserna. Trafikverkets åtagande att vid akut vattenbrist provisoriskt tillhandahålla vatten omfattar inte vatten för bevattning. Vad nu beslutats ändrar inte vad Miljööverdomstolen bestämt i dom den 5 september 2000 i mål nr M 5535-99 angående provisoriskt tillhandahållande av vatten. Mark och miljödomstolen vill tillägga att vad som bestämts under punkten i) "**1.2 Villkor för tillstånden**", kan innebära möjligheter att utnyttja där avsett vatten för trädgårdsbevattning.

I övrigt ska till prövotidsbestämmelserna såsom också var fallet i deldomen den 24 november 1992 hänföras en föreskrift om pglar i likhet med vad som föreskrevs i 2003 års deldom. Dessutom ska införas Banverkets åtagande om tvistlösning. Dock bör den ordinarie prövotiden förlängas till ett år efter arbetstidens utgång av skäl som redovisats ovan.

5.9.2 Sakkunnigförordnande

Sökanden och sakägarna är ense om att det finns behov av ett sakkunnigförordnande för att utreda de ekonomiska följderna av effekterna på bl.a. jord- och skogsbruket av den fortsatta grundvattenbortledningen på Hallandsåsen. Ett sådant förordnande bör enligt sökanden omfatta de ekonomiska följderna av all utförd grundvattenbortledning.

Mark- och miljödomstolen delar uppfattningen om behov av en sådan utredning och att det bör tillgodoses genom ett sakkunnigförordnande. Statsagronomen Harry Linnér vid Sveriges lantbruksuniversitet har förklarat sig beredd att påta sig förordnandet.

5.9.3 Kontrollprogram

Mark- och miljödomstolen finner såsom redan anförts det ändamålsenligt, med tanke på bl.a. att byggtiden för järnvägstunneln, föreskriva att Trafikverket ska lämna förslag till kontrollprogram till tillsynsmyndigheterna. På så sätt kan kontrollprogrammen under arbetstiden justeras och hela tiden vara anpassat till gällande förutsättningar. Mark- och miljödomstolen finner det dock angeläget att föreskriva att vissa kontrollfrågor ska gälla under hela provotiden.

Vad gäller föreskriften om mätning av bortlett grundvatten respektive bortlett processvatten ska dessa mätas skilt åt så att det alltid går att säkerställa den inläckande mängden grundvatten till järnvägstunneln. Mätning av det bortledda grundvattnet ska vidare ske inklusive den vattenmängd som Trafikverket använder som processvatten till de delar som processvattnet tas från det till järnvägstunneln inläckande grundvattnet. Detta för att kunna klargöra efterlevnaden av 30-dygns medelvärde i villkoret b) om begränsning av det till tunneln inläckande grundvattnet. I och med att det processvatten som tas från det inläckande grundvattnet medräknas i detta medelvärde så ska inte det processvattnet ingå i den beräknade mängden vatten som släpps ut. Mätpunkter för till järnvägstunneln inläckande grundvattnet bör lämpligen placeras i de båda tunnelmynningarna.

Mängden inträngande grundvatten upp till 15 l/s som bortleds från mellanpåslagstunneln ingår inte i denna deldom angivna vattenmängder.

Vidare bör villkoret från 1992 års deldom att under arbetstiden mäta till tunneln inträngande grundvatten på var 20:e m av järnvägstunneln kvarstå till den delen det är tekniskt möjligt att mäta för att kunna bedöma efterlevnaden av villkoret om inläckande mängd grundvatten på 1 000 m tunnelsträcka. Med järnvägstunnel avses de båda tunnelrören för både uppspår och nedspår inklusive tvärtunnlar, monteringshallar för TBM och motsvarande anläggningar i berget. Med 1 000 m tunnelsträcka avses varje sammanhängande del av järnvägstunnel om 1 000 m mätt som varje 20-meters intervall av tunnelsträckningen. Det innebär att mängden inläckande grundvatten till järnvägstunneln kan vara ojämnt fördelat inom 1 000-meterssträckan, medan för varje 1 000-meterssträcka, inläckaget totalt sett inte får överstiga det angivna värdet.

5.10 Utökad provotid

Som redovisats ovan under ”5.2.2 Förlängning av provotid” så finner mark- och miljödomstolen att ett förordnande om en utökad provotid vad avser frågan om ersättning och kompensationsåtgärder för skada och intrång till följd av de kvarvarande verkningar efter arbetstidens slut av den i denna dom tillståndsgivna grundvattenbortledningen tillsammans med den i vattendomstolens deldom den 24 november 1992, DVA 70/1992 tillståndsgivna grundvattenbortledningen skjuts upp under en utökad provotid som ska gälla från den 1 januari 2019 till och med den 31 december 2023.

Under den utökande provotiden och fram till dess att frågorna om skada och intrång slutligt prövats ska mätningar och kontroll utföras i enlighet med vad som redovisas under rubriken ”**1.10 Kontrollprogram för utökad provotid**”.

5.11 Tillsyn

Länsstyrelsen i Skåne län är tillsynsmyndighet för vattenverksamheten enligt miljöbalken. Med hänsyn till de komplicerade förhållanden som utvecklats vad gäller grundvattenbortledning från arbetstunneln vid mellanpåslaget vid utförandet av järnvägstunneln genom Hallandsåsen anser mark- och miljödomstolen - med beaktande av lokal-kännedom och närhet till åsen - att länsstyrelsen ska samråda med den nämnd i Båstads kommun som handhar miljö- och hälsoskyddsfrågor vad gäller vissa frågor om bestämmandet av vilka mark- och vattenområden som ska kompenseras med vatten för att skada av väsentlig betydelse inte ska uppkomma.

5.12 Arbetstid m.m.

Mark- och miljödomstolen har i enlighet med Trafikverkets yrkande bestämt giltighetstiden för de sökta tillstånden till utgången av 2017. Eftersom det tidsbegränsade tillståndet är anpassat till den beräknade tiden för att färdigställa tunneln, bör den tid inom vilken arbetena för vattenverksamheten ska vara utförda likaså med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken bestämmas till utgången av 2017. Den tid inom vilken igångsättande av den miljöfarliga verksamheten ska ha skett bestäms med stöd av samma lagrum till motsvarande tid.

5.13 Oförutsedd skada och omprövning av villkor

Sökanden har yrkat att tiden för anmälan av anspråk på grund av oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten bestäms till 20 år räknat från arbetstidens utgång. Mark- och miljödomstolen instämmer i sökandens bedömning.

Regler om när omprövning av villkor eller andra bestämmelser tidigast kan ske finns i 24 kap. 5 § miljöbalken. Den frågan ska därför inte prövas av mark- och miljödomstolen.

5.14 Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl till ändring av den med stöd av 3 kap. förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken den 2 november 2010 fastställda avgiften om 140 000 kr.

5.15 Miljökonsekvensbeskrivning

De omständigheter som återgivits beträffande den sökta bortledningen av grundvatten och utsläpp av avloppsvatten ger vid handen att den av Trafikverket upprättade miljökonsekvensbeskrivningen i förening med av domstolen föreskrivna villkor uppfyller kraven på en sådan beskrivning enligt 6 kap. miljöbalken.

5.16 Verkställighetsförordnande

Det är av stort allmänt och enskilt intresse att arbetets för att färdigställa järnvägstunneln genom Hallandsåsen inte försenas. Genom den beslutade begränsningen av mängden bortlett vatten och tidsbegränsningen av tillståndet anser mark- och miljödomstolen med beaktande av de fastställda villkoren, kontrollbestämmelserna och prövotidsföreskrifterna att det är försvarligt att bevilja det yrkade verkställighetstillståndet enligt 22 kap. 28 § miljöbalken.

5.17 Övriga sakfrågor

I den mån av fastighetsägare och andra motstående intressen framställda yrkanden inte tillgodosetts eller särskilt bemötts genom vad mark- och miljödomstolen beslutat eller sökanden medgivit i övrigt finner mark- och miljödomstolen inte skäl föreligga att bifalla dessa yrkanden.

5.18 Rättegångskostnader

Trafikverket har medgett framställda krav på ersättning för rättegångskostnader i målet varför de ska dömas ut.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 425)

Överklagande senast den 4 augusti 2011.

Lena Pettersson

Bertil Norén

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lena Pettersson, ordförande, och tekniska rådet Bertil Norén samt de särskilda ledamöterna Kurt Mattsson och Börje Andersson.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	DOMSLUT	2
1.1	Tillstånd.....	2
1.1.1	Tillstånd enligt 11 kap miljöbalken till att utföra vattenanläggningar;.....	2
1.1.2	Tillstånd enligt 11 kap miljöbalken till att bedriva vattenverksamhet.....	2
1.1.3	Tillstånd enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken till att bedriva vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet	4
1.1.4	Tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till utrivning av vattenanläggningar	5
1.1.5	Tillstånd i övrigt.....	5
1.2	Villkor för tillstånden	5
1.3	Särskilda åtaganden	8
1.4	Förlängning av provotid	8
1.5	Uppskjutna frågor och provotid	8
1.6	Sakkunnigförordnande	9
1.7	Provotidsbestämmelser.....	9
1.8	Kontrollprogram för provotid.....	10
1.9	Utökad provotid.....	11
1.10	Kontrollprogram för utökad provotid	11
1.11	Bemyndiganden för länsstyrelsen.....	12
1.12	Miljökonsekvensbeskrivning	12
1.13	Tillståndens giltighetstid, arbetstid m.m.....	12
1.14	Oförutsedd skada	12
1.15	Avgift.....	12
1.16	Verkställighetsförordnande.....	13
1.17	Rättegångskostnader	13
1.18	Ogillade yrkanden.....	14
1.19	Upphörande av deldom.....	14
2	BAKGRUND	15
2.1	Allmänt.....	15
2.2	Tidigare prövningar m.m.....	15
3	ANSÖKAN	18
3.1	Allmänt.....	18
3.2	Yrkanden	18
3.3	Förslag till villkor.....	19
3.4	Förslag till delegation	21

3.5	Prövotid och provotidsbestämmelser	21
3.5.1	Inledning	21
3.5.2	Prövotid och provotidsbestämmelser	22
3.5.3	Kontroll	23
3.6	Förslag till sakkunnigförordnande.....	24
3.7	Ansökan och handläggning	24
3.8	Allmän orientering	26
3.9	Rådighet.....	26
3.10	Höjdsystem	26
3.11	Planförhållanden, allmänna intressen m.m.	26
3.12	Topografi och geologi.....	27
3.13	Vattenförhållanden.....	28
3.13.1	Ytvatten	28
3.13.2	Grundvatten.....	28
3.13.3	Vattenuttag inom influensområdet	28
3.14	Teknisk beskrivning	29
3.14.1	Inledning	29
3.14.2	Bortledning av grundvatten vid tunnelmynningarna.....	29
3.14.3	Utsläppande av avloppsvatten.....	30
3.14.4	Tillförsel av vatten till Natura 2000-områden och andra områden av allmänt miljöintresse	30
3.14.5	Uttag av grundvatten från befintliga brunnar för vidtagande av skyddsåtgärder.....	30
3.14.6	Utrivning av befintliga utloppsledningar i Laholmsbukten och Skälderviken.....	30
3.15	Miljökonsekvenser.....	30
3.15.1	Allmänt.....	30
3.15.2	Bortledande av grundvatten	31
3.15.2.1	Påverkan på grundvattennivåer, beräknat influensområde m.m.....	31
3.15.2.2	Påverkan på ytvatten och vattendrag.....	31
3.15.2.3	Påverkan på Natura 2000-områden och andra områden av allmänt miljöintresse.....	31
3.15.2.4	Påverkan på enskilda intressen.....	32
3.15.3	Utsläppande av avloppsvatten.....	32
3.15.4	Utrivning av befintliga utloppsledningar i Laholmsbukten och Skälderviken.....	33

3.15.5	Övrigt	33
3.16	Miljö kvalitetsnormer	33
3.17	Allmänna hänsynsregler	33
3.18	Berörda fastigheter.....	33
3.19	Sakägare.....	34
3.20	Tillåtlighet.....	34
3.21	Kontroll.....	35
3.22	Samråd	35
3.23	Arbetstid.....	35
3.24	Verkställighetstillstånd	35
3.25	Ansökningsavgift	36
4	MOTSTÅENDE INTRESSEN	37
4.1	Allmänt.....	37
4.2	Allmänna intressen	37
4.3	Enskilda intressen.....	42
4.4	Trafikverkets bemötande	50
5	MARK- OCH MILJÖDOMSTOLENS DOMSKÄL.....	59
5.1	Gällande lagstiftning m.m.	59
5.2	Samordning och förlängning av provotiden	60
5.2.1	Samordning av provotid.....	60
5.2.2	Förlängning av provotid.....	61
5.3	Bortledning av grundvatten	62
5.3.1	Rådighet	62
5.3.2	Underlåtenhet att följa tillstånd.....	63
5.3.3	Samhällsekonomisk tillåtlighet	63
5.3.4	Begränsad bortledning av grundvatten	64
5.3.5	Skada och olägenhet av väsentlig betydelse	66
5.3.6	Skyddsåtgärd för människors hälsa, villkor i) och j)	66
5.3.7	Skyddsåtgärd för miljön, villkor g) och h).....	67
5.3.8	Natura 2000-områden.....	68
5.3.9	Tidsbegränsat tillstånd	69
5.4	Utsläpp av avloppsvatten.....	70
5.5	Utrivning av vattenanläggningar	70
5.5.1	Rådighet	70
5.5.2	Tillstånd till utrivning	70

5.6	Tillstånd till vattenanläggningar.....	71
5.6.1	Brunnar.....	71
5.6.2	Erforderliga vattenanläggningar.....	71
5.7	Villkor för tillstånden	72
5.7.1	Allmänt, villkor a).....	72
5.7.2	Flödesbegränsningar, villkor b)	72
5.7.3	TBM, villkor c)	73
5.7.4	Lining, villkor d) och e)	73
5.7.5	Redan utförd tunnelsträcka, ej linad del, villkor f)	74
5.7.6	Kontrollbrunnar, villkor k) och l)	75
5.7.7	Kemiska produkter, villkor m).....	75
5.7.8	Avloppsvattnets kvalitet, villkor n) och o).....	75
5.7.9	Lyabäcken, villkor p)	76
5.7.10	Kontrollprogram, villkor q).....	76
5.8	Sammanfattning av tillåtligheten.....	77
5.9	Prövotid	77
5.9.1	Prövotidsbestämmelser	77
5.9.2	Sakkunnigförordnande	77
5.9.3	Kontrollprogram.....	78
5.10	Utökad provotid	78
5.11	Tillsyn	79
5.12	Arbetstid m.m.	79
5.13	Oförutsedd skada och omprövning av villkor.....	79
5.14	Prövningsavgift.....	79
5.15	Miljökonsekvensbeskrivning	79
5.16	Verkställighetsförordnande.....	80
5.17	Övriga sakfrågor	80
5.18	Rättegångskostnader	80

Hur man överklagar - dom i mål där mark- och miljödomstolen är första instans

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen. Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen inom tre veckor från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. anslutningsöverklagande) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen inom en vecka från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Mark- och miljööverdomstolen fordras att prövningstillstånd meddelas. Mark- och miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljö-

överdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.